

202024

E. HODOȘ

FRUMOASA DIN NOR
ȘI
ALTE POVEȘTI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EDIȚIA AUTORULUI

TIPOGRAFIA FELIX WEISS, ORAVIȚA (BANAT)

1927

FRUMOASA DIN NOR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E. O.

E. HODOȘ

**FRUMOASA DIN NOR
ȘI
ALTE POVEȘTI**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201800027

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 2242 102 7

EDIȚIA AUTORULUI
TIPOGRAFIA FELIX WEISS, ORAVIȚA (BANAT)
1927

Frumoasa din Nor

I

A fost odată ca niciodată, că dacă n'ar fi fost, nu s'ar povesti, că dela mine nu le pot născoci.

A fost un împărat și o împărăteasă: împăratul ieră verde și tare ca un stejar, împărăteasa ieră subțirică și slăbuță ca o trestie. Și, vedeți dumnea-voastră, poate tocmai d'aceea, din ceasul când s'au văzut întâiașdată, prinseseră mare dragoste unul pentru altul.

Intr'o Duminecă primăvărată se întorceau amândoi soții împărătești dela mănăstirea unde se închinaseră. Împăratul, împresurat de curteni, mergea în frunte pe fugarul năzdrăvan. Venea apoi împărăteasa, care ședea în trăsura iei de aur.

Atunci se petrecu un lucru de necrezut: lumea văzu fără veste cum se deschise cerul, și din văzduh se coborâ un nou raș ca argintul, ear dintr'ânsul se deluși fata blândă a Maicii Domnului, grăind în auzul împărătesei:

„Veste v'aduc vouă, că veți dobândi la vremea sa o fiică. Bucurați-vă!“

Împărăteasa voeă să sărute poala hainei Mai-

cii Domnului, care flutură tot mai aproape; dar — nouașul se smânci înălțându-se și, în câteva clipe, toată arătarea se împrăștiă pe cerime.

În vreme scurtă, împărăteasa născu o fetiță mândră, cum numai o domniță din împărați poate să fie. Tatăl ei, împăratul, se arată deodată atât de mulțumit, încât nu mai știe cum să calce de fericire. Și a pus la cale un botez, cu vlădici și împărați, cu cântece și lăutari, și cu petrecanie strașnică. Ear din botez i s'a dat fetei numele: *Fru-moasa din Nor*.

La nouă zile după naștere se adunară ursitoarele împrejurul domniței din leagănul aurit.

Ursitoarea cea mai mare, din scrisa fetei, a citit: Să aibi parte de un bărbat mândru ca tine!

A doua i-a ursit: îndelungime de zile!

A treia ursitoare, care poartă Sâmbetele oamenilor, i-a venit astfel: — „Să crești mare, să ajungi în răsfaț și mângăeri vârsta de nouăsprezece ani: — atunci rostul meu să vă bată cu ploaie și peatră!“

Zicând așa, ursitoarea cea mică începă să bodegănească ceva în limba ei.

Anii trecură și domnița crescă mare și se făcă atât de fermecătoare la vedere, încât ieră cu nepuțință s'o zărești și să n'o iubești: aveă părul moale, lung până la glezne și galbin ca lanul copt, ochi ca cerul senin de primăvară; buzele roșii ca foițele de trandafir, dințișorii mărgelile albe, ear obrăjorii ca bujorii.

Ce să vă spun? Nu găseai fată la fel nici în țara noastră, nici în țara zorilor, nici în rainul florilor.

Și a mers știrea, peste țări și mări, d'ășa chip și făptură.

Veniră pețitori, în zale orbitoare de lucire: feciori de împărați vestiți și bogăți, fiii lui Verde-împărat și Roșu-împărat. . . Dar înzădar! Că Frumoasa din Nor nu voea să se ducă după nici unul din iei.

II

La curtea împăratului trăea un june sărac, slugă acolo, cuminte și bun, ca puțini de vârstă sa, și-l chema Bujor. Stăpânul lui îl rânduise în slujba domniței.

În ziua când Frumoasa din Nor împlini 19 ani, ceru voie dela tatăl său, s'o lase să meargă în pădurea domnească să se oglindească în lacul, unde noaptea se scaldă zinele.

Dorința fetei frumoase și singure la părinți se împlinește totdeauna. Împăratul dă repede poruncă lui Bujor, să înhame patru cai la trăsura de argint.

Frumoasa din Nor s'a suit în trăsură, ear Bujor mâna caii. Pe drum, cum ședeau aproape d'olaltă, — că demult se îndrăgiseră unul în altul — tinerii se desmierdau cu privirile, până ce șburară prin pădurea verde și umedă după ploaie, și sosiră lângă lac. Acolo fata se coborâ pe câmpul învăscut cu flori și earbă. Bujor rămase cevaș mai napoi. Domnița se apropiă de apă, își lăsă hainele pe mal și se asvârli în undele verzi ale lacului.

Și cum se scaldă, ce să vedeți: apa se turbură și un tâlhar de zmeu își scoase capul din valul resfrânt. Bujor sări din trăsură și alergă spre lac; dar zmeul se înălță până la brâu, făcù un semn cu buzduganul dințat și Bujor se prefăcù în stan de pe-

atră. Zmeul, după aceasta, iute se îndreptă spre Frumoasa, care privi înmărmurită, o cuprinse cu un braț și se făcù nevăzut. Bag seamă: blăstămul rostit de a treia ursitoare se 'mplinise tocmai atunci.

Împăratul cu 'mpărăteasa nu bănuiau nimic rău. Când colo, sosește trăsura de argint cu patru cai mânate de un om, care văzuse din pădure cele întâmplare. Omul povesti, cum s'a petrecut nenorocirea cu zmeul, cu Bujor și cu fata.

Auzind părinții d'ășa năpastă, căzură la pământ și nu-și veniră în simțiri până a doua zi. Atunci împăratul trimise o ceată sdravănă de ostași cătră lacul zinelor. Ostașii înflăcărați năvăliră într'acolo, din apa clocotitoare eată și zmeul la suprafață. Voinicii dau cu arcurile 'n iel; dar buzduganul zmeului, ca la poruncă fermecată, îi schimbă în stânci. Mai pornira alte sute de ostași și toți o pățiră la fel. . . .

Ce să facă împăratul, care își pierduse atâta rire de fericiori?! De și-ar fi trimis oastea întregă, rămâneă pe loc împetrită și tot nu izbândeă.

Puternicul împărat și plăpânda împărăteasă earăș oftau mare jale și durere, de nu se poate povesti starea din sufletul lor.

III

Intr'o noapte cu năbușală și fără pic de somn, maica obidită se preumblă singură în odae. Dela o vreme, secată de lungă veghiere, șezù la fereastră și-și pierdù privirea la stelele galbine, ca și dânsa.

Odată i se năzări, că lucefărul tremură, se desprinde de pe bolta cerească și pe o rază de lumi-

nă albă alunecă lin cătră pământ. Impărăteasa așteptă înțepenită de frică. Luceafărul venea aproape, mai aproape, și când sosi lângă dânsa, se lipi de sânul iei și pieri.

Ea s'a cutremurat; — dar, pe urmă, a simțit o nespusă bucurie.

După 7 luni a dat naștere unui băețel, voinic și arătos și cu părul ca aurul.

Părinții s'au bucurat atât de mult, încât uită ră mai de tot pe fiica pierită în lacul verde din pădure.

Născutul de neam împărătesc ieră copil năzdrăvan, se înciripă într'un an cât alții în cinci. Și în puțină vreme crescù mare, se făcù viteaz cât șapte și-i ziceau Voinicul Luceafăr.

Intr'una din zile băeatul întrebă ca din senin:

— Mamă, am mai avut ieu un frate, ori o soră?

— De ce vrei să știi, dragul mamei?

Am auzit din vecini, că aș fi avut o sorioară, și-i ziceați Frumoasa din Nor.

— Ai avut... ai avut o sorioară.

— Și unde s'a dus?

— Nu știu, puiule! — oftă mama.

— „Apoi, ieu știu, mamă“... Și-i descoperi ce aflase dela străini. Impărăteasa își șterse lacrimile din gene.

Acù Voinicul Luceafăr n'avea pace: își luă rămas bun a doua zi dela părinți, și plecă fără să spuie unde merge, și de ce merge?

Se'ntâlni pe drum cu o babă, care cerea milostenie. Iel, îndată îi cinsti o mână de galbeni. Băt-râna mulțumi și-l sfătuî:

— Fătul meu, știu ce vrei să făptuești. Dar, ca să poți izbuti, să te duci întâi acasă: să cauți în

podul casei buzduganul de fier al talălui tău, de când ieră june ca tine; ia-l pe umăr și du-te în căile tale!

Bătrâna, după asta, pieri din vedere.

Voinicul Luceafăr se întoarse acasă, căută și găsi arma. Când încercă să iee buzduganul, abea-l putu ridica din loc. Mai trecură câteva săptămâni; — în sfârșit, cu buzduganul de fier pe umăr, plecă.

Se duse drept la locul zinelor și pândi gata să lovească. Apa străvezie începù a se învolburà, iel zvârli voinicește buzduganul în apă, și se aruncă și iel în vultoare. Buzduganul nu se opri până în fundul lacului; acolo rupse o ușă și o luă pe altă lume. Voinicul Luceafăr se aținea după arma navalnică, și ajunsese pe lumea cealaltă. Doamne! Ce frumuseți p'acolo! O poiană lungă cât vedeai cu ochii, acoperită cu iarbă grasă și moale ca mătasa, și cu un așternut de floare, care de care mai bogată de mireasmă.

La sosirea Luceafărului florile își ridicau capetele, unele mai obrăznicuțe, altele mai rușinoase, și se rugau strigând:

— Voinice Luceafăr! Rupe-mă pe mine! Rupe-mă pe mine!

— Ba, pe mine! Ba, pe mine! Că io-s mai frumoasă!

Din florile, cu liniștea sgduită, iel n'a rupt nici una.

*

Lumea asta nouă ieră luminată totdeauna, soarele nu apuneà cu săptămânile, florile înboboceau înrourate, numai fluturii leneși abea sburau printre iele.

Voinicul nostru se opri. căci auzi ceva șuerând prin nori: eată buzduganul lui! Il prinse în degetul mic și plecă mai încolo. Deodată îl izbi din depărtare o vedenie scânteitoare... Stele nu puteau fi, că albea ziua mare; — când sosì mai aproape, băgă de seamă că-i un palat cu un turn căptușit cu pietri scumpe. Pe poartă stă scris cu slove ca focul:

Cine intră, se bucură!

Luceafărul a intrat și a găsit o masă încărcată cu bucate, cu băuturi, de care nu cred că mai gustase. S'a odihnit, a mâncat, a golit câteva pahare de vin cu spumă, și a ieșit într'o grădină cu fel de fel de poame bune de mâncat. Cu pasul domol lăsă grădina în urmă și străbătù o pădurice de mesteacăn cu frunzele tremurând. Mai merse cevaș și eată-l într'o câmpie cu miros de fân proaspăt. Cam pe la mijlocul șesului cosit se ridică o clae, mai de o lature pășteà un cerb tinăr. Voinicul ridică buzduganul să lovească; dar cerbul nu se mișcă din loc.

„Oare de ce nu fuge sălbătăciunea?“ se întrebă. Când fu aproape, atinse cu degetele coarțele aurite ale cerbului; cercetă mai cu d'amaruntul și află că dobitocul ierà legat cu un fir de aur, al cărui capăt se întindea până la clae. Se luă pe urma firului și privi. Ce să fie? O fată în haină albă, la față ca ninsoarea proaspătă, cu părul negru despletit, dormea...

Voinicul Luceafăr, care nu mai văzuse așa chip frumos, se plecă, îi cuprinse obrazul între mâni și-l sărută. Copila deschise ochii, se uită la iel și zise cu glas înecat:

— Voinice Luceafăr!... Mi-ai răsărit și mie astăzi!

Fata se numea Zina Lacrimilor, că ieră din lacrimi născută. Ea se ridică din culcușul înflorit și privi drăgăstoasă la flăcău grăindu-i earăș:

— Demult te aștept, Voinice Luceafăr, Doamne, de mult!

— Dragă copilă, întrebă în sfârșit Voinicul, cum ai ajuns pe lumea asta? Povestește-mi, că mult iești dulce la vorbă...

— Ieu sânt fata împăratului Viorel. Pe mama n'am știut-o. Când ieram mică, țin minte, m'am duș după fragi în pădure și am rătăcit. Nu știam de capul meu, am plâns, am sbierat... Un codrean m'a auzit, i s'a făcut milă și a venit să mă scape. Și cum orbecam prin poteci întrecrușate, — eată în calea noastră o babă si feroasă ca o Vântoasă. Când ne întâmpină, își deschieă buzele uscate, împietri cu privirea pe codrean și-l înghiți cât ai bate în palme. Am căzut ca moartă. Pe urmă m'am deșteptat, în împărăția pe care o vezi: Mama Pădurii m'a adus aici.

— Incotro locuește baba asta?

— Locuește, cum să-ți spui, într'o dărâmtură de stânci, unde necuratul își întarcă mlădițele. Ea mă trimite în toată dimineața cu cerbul la pășune, și zice că dacă m'oi îngrășă, are să mă'nghiță și pe mine... Mai bine să fugim, și să lăsăm cerbul aici, în grija babei.

Cerbul se apropiase și ascultă. Când simți, că tinerii au să-l părăsească, stropi de lacrimi ca globurèle de sânge i curgeau din ochi. Tinerii s'au mirat și s'au întreat: Oare ce-i asta? de ce plânge?

Nenorocitul dobitoc se hotărâ să grăească:

— Voinice Luceafăr, prinde'n mână buzduganul și mă lovește peste coarne, ca să le rupi dintr'odată!

— Vrei poate să mori? întrebă Voinicul.

— Lovește, că nu mor.

Voinicul Luceafăr învârti buzduganul, lovi în coarnele cerbului, și când le rupse, în locul cerbului un tinăr, la față ca soarele, stătea înaintea lor. Și cum se făcù earăș om, sărută pe Zina Lacrimilor și pe Voinicul Luceafăr, și le zise fericit:

— Voi nu mă cunoașteți, că n'aveți de unde. Ieu-s Făt-frumos, fratele tău, dragă Zină: baba, care te-a luat pe tine, m'a luat și pe mine, m'a prefăcut în cerb și m'a mânat la pășune, ca să se ospăteze mâne, poimâne din carnea mea.

Și își împărtășiră năcazurile și durerile tine-rești.

— Așa mi-i de foame! — oftă deodată Făt-frumos.

Voinicul Luceafăr scoase atunci merindea, o întinse pe earbă și se dețeră la ospătat.

Când mâncau mai cu lăcomie, din păduricea de mesteacăn schiopătă o bătrână colțată, Iei rămaseră cu ochii îndreptați într'acolo.

— Mama Pădurii! Vai și amar de capul nostru! — zise mai moartă Zină Lacrimilor, și începù să plângă.

— Fiți pe pace! grăi liniștit Voinicul Luceafăr: — ieu mă dau în vorbă cu pocitura, ear voi vă dați pe la spatele iei și o încleștați!

Mama Pădurii se oprì. Voinicul Luceafăr îi ieși în drum și cum o tineà de sfat, ceialalti doi, Făt-frumos și Zina Lacrimilor, repede o înhățară de umeri. Dar să vedeți fapta necuratului: Când

puseră mâna pe babă, amândoi, frate și soră, rămaseră împietriți din creștet până în tălpi. Voinicul Luceafăr, dacă văzù păcătoșia, se înflăcăără atât de grozav, încât pocni cu buzduganul pe babă drept în frunte, și o făcù fărâme.

Earăș se trezi singur Voinicul Luceafăr. Lacrimile îl năpădeau și nu afla modru să se potolească.

A doua zi a cules flori sălbatice, a încoronat petrele și le-a sărutat. Apoi, nainte băete!

IV

S'a dus, s'a tot duș, în împărăția asta a minunilor, când peste dealuri și prin păduri nepătrunse de picior omenesc, când peste râuri, izvoare și iezere.

Un zgomot prelung îl făcù să tresară pe o culme. Merse în valea de unde se auzeau cumplite urlete, și ce să zărească? Un bălaur încăerat lângă râu cu o pajură hâdoasă. Penele din paserea jumulită se risipeau duse de vânt în toate părțile; lupta se sfârșise: șarpele bălaur, cu aripile frânte, se mai sgârci odată mornăind și crepă cu botul vârtejii în pietriș.

Pajura biruitoare bătù din aripi și se afundă în văzduh. — Voinicul Luceafăr înfiorat deodată văzù grăbind și pufăind un al doilea bălaur înaripat, care se lăsă lângă cel mort și-l mirosi. Și numai ce ear se sculă, alergă în rărișul tufanilor, rupse cu gura earba scormonită dela rădăcini și o puse pe capul bălaurului mort... Și mortul, eată, învia;

și, împreună cu tovarășul său, periră în trebușoarele lor.

Voinicul Luceafăr se îndreptă spre locul scormonit, culese o mână de earbă d'aceea fermecată ș'o ascunse la brâu. Apoi haid earăș nainte...

Și umblând astfel cu gândul când la Zina Lacrimilor încremenită, când la sorsa înstrăinată, zări în depărtare un turn sclipind: ieră palatul de aramă al zmeului celui mai mare.

Pe lumea aceasta stăpâneau trei frați zmei.

Voinicul Luceafăr nu stete șovăind, ci intră pe poarta arămie și se duse drept la grajd, de se uită peste caii minunați cu hotărârea să-și aleagă unul. Atunci un cal deșirat din fundul grajdului îi grăi.

— Ia-mă pe mine, Voinice Luceafăr, că de mare folos ți-oi fi!

S'a mirat iel, cum de gloaba îi știa numele... Calul însă ieși din grajd, și îndată ce se simți la larg, necheză odată și se schimbă în roib sprinten și viteaz. Voinicul nostru îi puse șeaua și încălecă.

Zmeul bătrân atunci, sărind mânios din palatul de aramă, strigă:

— Dar bine, măi! Ce cauți tu în avutul meu? Vrei să te sfarm?

— Te-oi sfărma ieu pe tine! răspunse Voinicul și zicând așa, învârți buzduganul în vânt de trei ori și trăzni. Zmeul căzù fără suflare și nu se mai ridică.

Voinicul Luceafăr aveà cal.

Când ieșea din curtea palatului, calul îl întrebă:

— Stăpâne, cum poruncești să te port: ca vântul ori ca gândul?

— Ba, ca vântul, să mai văd câte ceva pe plaiurile voastre de aramă.

Calul sbură ușor, și peste câteva ceasuri răsări un alt palat lucind în lumina soarelui. Acesta ieră de argint. În palat locuia fratele mijlociu al zmeului mort. Iel așteptă sosirea Voinicului, și se găti de luptă: își luă buzduganul d'argint, și-l zvârli. Voinicul Luceafăr cum zări arma sbârânăind prin aer, o prinse cu mâna stângă, și o zvârli înapoi cu atâta putere, încât rupse două turnuri din palatul zmeului. Luă apoi buzduganul său, și când îl repezi odată, nimeri pe zmeu în furca pieptului și-l culcă lat.

Voinicul Luceafăr veni de-și ridică buzduganul, și porunci calului să-l ducă ca gândul.

Cât clipește odată, fugarul întinse gâtul, ciuli urechile și spintecă văzduhul. Și se pomeniră în fața unui palat în culoarea aurului, la zmeul cel mai mic. Voinicul presimți, că aici ie aici.

O fată frumoasă îi grăi speriată:

— Om pământean! Pe cine cauți? ... Du-te de grabă, că vine zmeul și te zdrumică dintr'o lovitură!

Iel răspunse, par'că n'ar fi înțeles:

— Am avut o sorioară, din nor' vestită și am venit s'o duc acasă, că părinții mei o plâng s'o jlesc... Nimerit-am casa?

— Vai de mine! — zise fetica tremurând de bucurie, — ai nimerit-o, om bun; io-s fata de mpărat. Frumoasa din Nor. Dar tu, cine iești? Că nu știu să fiu avut frate.

— N'ai de unde să mă știi, dragă Frumoaso! — și zicând așa, își povesti viața în două vorbe.

Sora i zise:

— Iubite frățior, mult mă tem, că sosește zmeul turbat, și — te-ai dus!

— Lasă-l pe mine, răspunse Voinicul Luceafăr,
— am venit să-l vindec de boala hoțitului... Dar
unde ți-i stăpânul?

— Ie dus la vânătoare pe mare, câtu-ți draga
de lume... Și ieu mor de urât!

În clipa aceea se și auzi o trăznitură: buzduganul de aur și cu dinți deschise poarta, intră în odae, sări pe masă, se învârti de trei ori și se acătă zornăind în cuiul din părete.

Voinicul întrebă pe soru-sa, ce să însemneze risipa asta de putere?

— Insemnează, că mâncarea s'o pun în grabă pe masă.

— Atunci mai stai nițel, zise Voinicul Luceafăr.

După aceasta cu dreapta apucă din părete buzduganul năbădăios al zmeului, îl învârti de trei ori și-l aruncă cu atâta vârtosie, încât nouă zile și nouă nopți tot prin nori a zbârnăit. Zmeul acum bănuî, că nu poate fi alt călător la palat, decât însuș Voinicul Luceafăr, și se înalță din mare să-și caute buzduganul de aur; abea-l găsi a zecea zi pe un vârf de munte despădurit... Nici nu mai cuteză să-l arunce, ci-l tocmî pe umăr și plecă îngândurat spre casă. Ajuns la palatul său, se forfoți îel pe afară chibzuind și socotind.

Voinicul Luceafăr parecă nu se mai sătura stând de vorbă cu sorioara găsită...

Zmeul șiret nu zise nici un cuvânt, ci căzù fulgerește la spatele lor și trânti buzduganul dîntat în ceafa Voinicului cu atâta sete, încât cu o lovitură îi sorbi viața. D'ășa moarte năpraznică apuse Luceafărul, tocmai când fù la țintă.

Sorioara lui, Frumoasa din Nor, s'ar fi stâns de jale și supărare, dacă n'ar fi aflat de mai nainte,

ce putere minunată are earba aceea, care o purtă la sine fratele iei. Ea, cum înseră, scoase earba, îl frecă pe cap, pe grumaz, și — Luceafărul, înviă din morți.

Zmeul se culcase și durmea sforăind.

— Dragă sorioară, zise Voinicul, fă să aflî delă zmeu: unde stau puterile lui? și zicând așa se ascunse în podul palatului.

Se deșteptă și zmeul, se tolăni lângă masa întinsă și întrebă batjocoritor:

— Unde ți-i voinicul, hei lelico?

— L-am înmormântat, stăpâne, grăi Frumoasa din Nor, suspinând și ștergându-și ochii într'una.

Mai vorbi îel una, alta, s'o mângăie, și zise:

— Să bem, să bem! Că mi s'a uscat gâtulejul.

Și stoarse vârtos o vadră de vin, mai ceru una, și începû a povesti întâmplări vânătoarești și a-și lăuda puterile fără păreche.

Atâta așteptă și Frumoasa. Netezindu-i barba sură, își sbici cu o maramă lacrimile și întrebă:

— Spune-mi, stăpâne, unde-ți stau adică puterile tale neomenesti?

Zmeul grăi lălăind:

— De ce vrei tu să mă descoși?

— ... Fiindcă îmi iești drag ... Mândrule! spune, unde-ți stau puterile?

Zmeul, nătâng și chirchilit, o luă în brațe, o desmierdă ca pe un copil, și se destăinuî așa:

— Ascultă povestea mea! În mijlocul mării negre se ridică șapte ostroave. Nici mai mult, nici mai puțin. Ci tocmai șapte. Pe ostrovul al șaptelea trăește o babă, baba are șapte grajduri, în fiecare grajd are un cal; în calul cel bălțat din al 7-lea grajd ieste o capră, în capră un iepure, în iepure

o pasere, în pasere o lădiță, și în lădiță șapte vespi; în *vespii* aceia trăiește o mare putere...

— Și? ... Sfârșitul povestii?

— Sfârșitul?

— Da!

— Când vor peri jigăniile astea, să știi că atunci voi muri ieu... Atunci și nici atunci!

Frumoasa din Nor țină bine în minte spusesele zmeului, și îndată ce i se prileji, le duse fratei său, așa cum le prinsese: Puterea zmeului iese în 7 vespi, vespii se găsesc într'o lădiță, lădița într'o pasere, paserea într'un iepure, iepurele într'o capră, capra babei în calul bălțat din al șaptelea grajd al babei de pe ostrovul al 7-lea din marea neagră...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V

Voinicul Luceafăr încălecă și își luă drumul lung spre mare.

În cale, trudit de dogoreală, odată se răzime de o mare piatră răsturnată; de sub ea pare că răsuna un glas slab și înăbușit.

— Cine-i aici? întrebă iel și își apropie urechea spre piatră.

— Călătorule! îndură-te și răstoarnă greutatea de pe mine, că ți-oi mulțumi și te-oî slugi. — șopti glasul.

Voinicul mișcă piatra din loc: un bălaur ieși din întunecimea groapei și grăi:

— Voinice Luceafăr, mi-ai arătat o mare binefacere... Unde-ai pornit? Ieu am să te-ajut:

Voinicul îi povesti; apoi plecară împreună și sosiră la marginea mării.

Aici bălaurul îl sfătui să se bage slugă la baba din ostrovul al 7-lea; dar să iee bine grijă, nu cumva să guste ceva din mâncările babei! Că ie rău.

Voinicul își împiedecă roibul să pască pe țârm, și încălecă pe bălaur. Dihania trecu marea în not și ajunsese pe ostrovul al șaptelea. Călătorul se duse la baba și se tocmi să-i slugească un an pentru un cal d'al babei. Anul p'acolo făcea o zi.

Baba îi făgădui și-i porunci:

— Dacă-i fi slugă bună, te las să-ți alegi calul care ți-o plăcea; ear de nu vei păzi caii cum se cade, capul tău rămâne aici. — La noapte păzești herghelia!

Pe la scăpatat baba aduse voinicului de mâncare gătită așa ca să doarmă ca mort. Iel se făcu a mânca; dar nu gustă, ci lăpădă mâncarea fără să bage baba de seamă; apoi își luă caii și-i scoase la pășune. Incercară caii noaptea să se strecoare, dar voinicul simțea și nu-i lăsă. Dimineața îi duse babii întregi, cum îi promise sara. Se strâmbă puțin hârca; dar văzù, că n'are pricină de cârteală.

— Nepoate, mai rămâi un an la mine!

— Nu pot, mătușă, că mi-i grabă calea...

— Fătul meu, zise ea, dacă văzù că nu-i chip să-l oprească. — mulți păzitori am avut; dar tu singur mi-ai păzit caii bine. Acum, drept răsplată, alege-ți unul, care vrei tu!

Voinicul își alese calul bălțat care-l socoti iel, și plecă.

Indată ce ajunsese la țârm, omorâ pe bălțul dela babă, apoi omorâ capra, iepurile și paserea pe

rând: pe urmă scoase lădița, și turti 7 vespi dintr'ânsa. Încălecă pe calul său despiedecat, și se întoarse la Frumoasa din Nor.

Când sosi la palatul de aur, zmeul, cât o matahală, ieră mort...

Frumoasa din Nor își îmbrățișă fratele, își alese și ea un roib, prefăcù palatul în măr de aur și-l luă cu dânsa.

Merseră voioși, povestind câte au pățit. Abea ajunseră la Zina Lacrimilor și la fratele iei Făt-frumos, prefăcuți în peatră. Voinicul Luceafăr îi atinse cu earba vieții, și-i înviă p'amândoi. Frumoasa din Nor lovì cu mărul de aur, și deodată răsări din pământ un palat cu mese încărcate de mâncări și băuturi, și se grăbiră a ospăta. Atunci o pasere, cu pene sure, sbură pe o fereastră și începù să cânte, atât de jalnic, încât toți rămaseră îndurerati. Paserea, cum sfârși cântecul, se dete peste cap de trei ori, și se făcù fată: ieră Zina Ghiocilor născută din raze de lună. Făt-frumos, care fù mai nainte cerb, cum o zări, o recunoscù, alergă în neastâmpăr la ea și o luă în brațe, — căci fusese iubirea lui din pruncie.

Frumoasa din Nor, gata să plece, mai lăsă din grajduri trei murguleți, prefăcù palatul în măr de aur, și încălecând porniră în răs și voe bună. Trecură prin poeana cu earbă moale, răsbiră prin lacul verde al zinelor, și călcară sănătoși pe lumea noastră pământescă.

Se opriră la țarmul lacului. Acolo Voinicul Luceafăr și ceilalți soți de drum șterseră stâncile pe la ochi, pe la gură, pe la nas cu earba vieții... Și deodată toți ostașii împetriți apucară a strănută pe întrecute și înviară, cu Bujor împreună.

Frumoasa din Nor îmbrățișă cu drag pe Bujorelul iei, izbăvit din răcoarea pietrilor și din bătea ploilor...

Urcați pe cai și în fruntea ostașilor, au străbătut până la curtea domnească. Împăratul, cum îi privea de departe, credea că-i un alt împărat, pornit cu război împotriva lui. Cu atât mai vârtos s'a înveselit, când și-a recunoscut copiii și ostașii...

Și s'a serbat apoi, deodată, în acelaș loc, trei nunte mărețe: Voinicul Lucefăr s'a cununat cu Zina Lacrimilor, Frumoasa din Nor cu Bujor, care avea să fie împărat, Făt-frumos cu iubita lui Zina ghiocelor, ruptă din raze de lună.

Și s'a făcut un ospăț, cu împărați și împărătese, cu crai și crăiese, cu feciori și fete de împărați și cu multă gloată aleasă. Și, în cap de mese și pe de laturi, s'a pornit cheful...

Și se schimbau la mesele lungi mâncările, nu prostesti d'ale noastre, ci bucate din cele mai domnești.

Veneau cete de slugi și aduceau pe tipsii de aur și de argint fripturile de mistreț și căpriori, șuncile de urs, cârnăciorii rumeniți, melcii, crastaveții tălienești și legumele pentru gusturi subțiri.

Alte tipsii soseau împodobite cu un belșug de păsărimă sălbatică, cu sitari și prepelițe, și cu limbi de paseri cântărețe. În zămuri înotau peștii și racii, scoși de pe fundul mărilor, și gătiți cu mare meșteșug... D'apoi plăcintele crăiești, și prăjiturile cu miere și zaharicale, ca niște turnulețe, și vrafurile de smochine în cununi, și strugurii cu boabele ruginii și cu coaja subțire, — și cine le mai știe pe toate!...

Locul udăturii îl țineau vinurile bătrâne, unele

dulci, altele ca uleiul, aduse din ostroavele de mează zi. Ulcelele de pământ treceau din mână în mână și ațâtau pofta de mâncare.

Tatăl lui Făt-frumos și al Zinei Lacrimilor, împăratul Viorel, moșneag gârbov, a închinat în sănătatea celor șase miri; apoi a sărit de la masă, s'a prins în hora noastră, — că nimerisem și noi în partea locului, de păzeam garafele pline, — și a jucat bătrânul cu noi mai ușurel, decât unul tinăr..

Toată lumea zicea:

„Așa ospăț mai ba!“

Și vă pot încredința, că masa mare mai ține și acum, dacă nu s'a fi ridicat.

Cânele și ciocârlia

I

Ci că de mult, de mult, a fost odată, unde-a fi fost, un câne, care n'avea altă treabă, nici pe atunci, decât să fie cuiva slugă bună și credincioasă în toată vremea.

Stăpânul îi strigă: „Hoțule!“ ear cânele se apropia dând din coadă, se gudură și lingeă degetele netezitoare, — dar din care mâncarea pică subțirică, pentrucă . . . omul, bietul, eră și el golăn, care se cam ferea de muncă și căută să-și încălzeasă bătrânețele la băutura din cârciuma satului. Atunci nu-i mai ardea de sărăcia de acasă, nici de baba lui, care-l așteptă încuiată, și mai puțin se gândeă la d'al de Hoțu, care sgrîbureă încolăcit lângă vatra rece.

Cânele a răbdat și frigul, și ocară, și bătaia, — cât poate răbdă un câne: pânăce într'o noapte posomorâtă, vântoasă omul setos legănându-se în jos, pe treptele putregăioase ale cârciumei, a căzat grămadă: oamenii spuneau că l-a suflat moartea, cum suflă vântul luminarea scoasă 'n prag.

Hoțu a urlat urât două nopți împrejurul casei. În dimineața a treia niște băețoi l-au zărit și l-au gonit cu pietri până departe . . . Chelălăind a trecut Hoțu pe hotar de sat, a cutreerat întinderea câmpului verde, să-și ușureze durerile de căne fără noroc . . .

Eată, din cerime o ciocârlie se lăsă drept lângă iel, și-i grăi îndurerată:

— Cât de mult ai slăbit, dragă Hoțule! Știi tu, că mi-i milă . . .

— Știu.

— Pot să-ți număr costițele!

— Poți, dacă știi număra.

— Și, pe șale, ti s'a dus părul . . .

— Dus.

— Dar de ce?

— De apă.

— De apă?

Astă earnă m'a turnat cineva cu apă și apă ieră fierbinte . . .

— Păi cum?

— Auzi! Te-a opărit? . . . Stăpânul?

— M'a opărit.

— Bun stăpân ai, Hoțule!

— N'am stăpân, dragă! Nu mai am!

— Tu?

— Ieu.

— Nu se poate!

— Ba se poate!

— Cum?

— Grijitorul meu, săracul. (Hoțu începù să urle), mi l-au dus . . . L-au îngropat, astăzi:

Ciocârlia moțată mirându-se:

— Și tu, dacă ți l-au dus, mai urli ? . . . Săr-

mane! Nu pricepi că de ți-ar trăi milostenia de îngrijitor, în șanț lângă drum te-ai sfârși. În șanț, acolo!

— Și socotești, soro, c'o să mă sfârșesc în alt loc?

— Ba! Frățiorule! Slugă ai fost, slugă rămâi, și slugă mori. Te lipești de stăpânul bun, ca de cel nebun.

— Ce vrei să zici?

— ... Ai ajuns căne bătrân și bățut, și totuș încercările nu te-au cumițit.

— De ce mă judeci așa?

— Fiindcă iești prost, măi! Și uite de ce!

— De ce?

— Prost iești, pentrucă te bagi slugă la orice om.

— La orice om? Dar la cine vrei tu să fii?

— La nime să nu fii slugă, așa cum ai fost.

— Ei, cum s'o dreg?

— Să vii cu mine: să-mi fii frate; ieu nu te pun sub masă, nu-ți dau cu piciorul, nu te scot la plói și la ninsori; ci vii să șezi lângă mine, ai scorbura ta de stejar, acolo iești stăpân deplin ... Vrei?

Hoțu, nedumerit, zise:

— Aș vrea; dar nu mi-ai spus, ce ispravă poruncești să fac? ...

Moțata răspunse în bunătațe:

— Să vezi, de poruncit, nu-ți poruncese nimic; ci te-oi ruga să mă ajuti la necaz.

— Fac.

— Ascultă Hoțule. Am niște puî golășei, frumușei și neastâmpărați ... Coccoana Vulpe, vecina mea, le face cu ochiul, să-i înșele și prăpădească. Mi-i frică de afurisita, că are să mi-i ducă și pe

ăştia, ca pe cei de-acum anul. Şi să-i vezi, cât sânt de isteţi; de drăgălaşi şi de drăcuşori!... P'aceştia, să m' ajuţi să-i grijesc.

— Să mergem, să-i vedem.

II

Porniră prin câmpia cu earbă deasă şi flori mărunte. Şi tot mai frumos se făcea.

În faţa lor, pe cărarea netedă, se deosebea o femeie cu pas cumpănit, purtând pe cap o oală măricică.

— Ssst, Hoţule. Vezi femeia cu oala?

— Văd.

— Să ne dăm la o parte, să treacă, pe urmă caută iute, să ieşi la spatele ieşi, şi ţine-te după dânsa.

Hoţu făcù ce i s'a spus.

Femeia tinerică voià să se odihnească o clipă cu mâncarea ce o ducea lucrătorilor la livada din deal. Dar moţata sbură odată în sus şi se lăsă ca săgeata în mijlocul cărăruşii. Nevestica mai că putea pune mâna pe ciocârlia cu paşii mărunţi.

„Stai tu, puiule, te-oi legà d'un picior cu sfornică. Şi te duc acasă, să fii lui Ionică jucărie“...

Şi nici una, nici două, femeia se opreşte, prinde încet oala, o ia de pe cap, ţinându-o strâns de toarte, şi cu ştergar şi cu tot o aşează la o parte în earbă. Şi du-te după ciocârlie...

Paserea lunecă înainte cu picioruşele sprintene, femeia descultă tot mai departe. Ciocârlia ciripea şi fugea, nevestica râdea şi îşi petrecea.

Obosită în căldura verii, nevasta dela o vreme lăsă ciocârlie, răs și tot, să se odihnească o clipă la umbră... Când își aduse aminte de omul iei flămând la coasă, se ridică iute și se întoarse la lucrurile lăsate în erbă. Încolăci șteargul pe cap, prinse oala de toarte, — mare minune! cât ieră de ușoară. Se uită înlăuntru... Oala — ca spălata. „Ce s'a ales de mâncarea gătită? Mămăliguta mea, verza și costitele de purcel!“ Își făcù nevestica trei cruci și scuipă de trei ori în sân...

„Asta-i făcătură!“ grăi ea speriată, sparse oala goală și se întoarse în sat.

Ce va fi meșterit Hoțu pe la oala cu varză, nu se știe lămurit, dar ciocârlia văzù, că tovarășul ei prinse puteri ca nealtădată.

Și sosiră acasă.

Ciocârlia își caută de copilași. — Cânelé se tolăni pe mușchiul de lângă scorbura lui. Cătră seară stătură de sfat; se apropiă versul când dihanjile se gătesc de vânătoare. Hoțu se scutură gata de pândă...

III

Licureau câteva stele pe cer, și vulpea din vizuină!

Cu pașii de sărbătoare și cu coada 'n vânt, vulpea se îndreptă spre sat, ca miloasă cum ie, să întrebe vreo găină, ceva, de sănătate

Hoțu de după stejar sări în picioare, codana vicleană îl mirosi, și o croi prin aluniș. Hoțu n'ò slăbi, ci o alergă ș'o alergă prin cărări cotite până la culcușul iei. Acolo vulpea huști! se repezi înlă-

untru, tocmai când bietul câne se zvârleă să-i pună gheara în spate și colții după cap.

La gura vizuinii strâmte se culcă Hoțu, cu botul pe labe, și așteaptă gâfăind.

Vulpea cătrănită dinlăuntru, începù în limba iei să se sfătoșească, zicând:

„Ochi ageri, bine văzurăți! Urechi ascuțite, bine auzirăți! Picioare sprintene, iute fugirăți!... Numai tu, secătură de coadă, tu trăgeai făloasă mereu napoi, mereu napoi: uite-așa! uite-așa!“...

Și jupâneasa, pornită, își întinse tot mai tare pustia de coadă, până la marginea vizuinei... Hoțu deodată o înhăță, zmânci vartos, și omorâ vulpea pe locul acela.

Ș'apoi s'a înoptat de tot.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A doua zi cânele povestì ciocârliei în ce fel s'a cotorosit de vicleana pădurii.

Plângea de fericire păsărica, se ridică spre cer și earăși se învârteă în jurul cuibului cu pușori, și nu găseă cuvânt, să mulțumească pentru fapta Hoțului; și-i zise:

— Ți-o fi foame, drag frățior.

Cânele răspunse:

— Nu mi-i foame...

— Dar totuș, n'ai mânca ceva?

— Ei! Dacă tocmai vrei, mai c'aș mânca...

— Vin' cu mine, să vezi!

IV

Apucară tovarășii în sus pe deal, mergând prin inimă de pădure. Și, eum răzbeau în ccdru la un

vârf pietros, brazii se răriră. Moțata se rotî în văzduh; pe potecă zări un cioban călare pe măgar, și cu toporul pe umăr.

„Ciobanul Visalon — zise ciocărlia lăsându-se din sbor — și-a luat toporul, că ie om cu rînd și treaz, și se teme de răutatea lumii. Să-l așteptăm!“

Călărețul din spatele măgarului se pomeni cu ciocărlia în preajma căciulii cu fundul lat. Dete cu mâna. Paserea sbrr! Dar curînd earăși sosită împletecîndu-se pe lângă urechile măgarului.

„Asta-i sburătorea necuratului! Dar. Să-ți arăt eu, puică!“

Se sborși Visalon. — Și când paserea își apropiă încă odată sborul, omul smulse toporul de pe umăr, îl trînti înainte, și — nimeri în capul urechiatului!

Amândoi, cioban și măgar, se răsturnară pe povârniș... Călărețul se zmînci și se cățăără cum putu; da' măgarul trecu frumos de-a dura cătră fundul văii...

„Am făcut-o bună!... Să se bucure câinii, cioban și dihaniile!“

Ciocărlia se avîntă spre soare. Și omul porni la vale singur.

Hotu îi dete un târcol. Păgubașu fluerînd: „Na, cuțule, na!... Uite-e-e! Ce câneluș de treabă! Ean vină la bădicu!“

Dînd din coadă, Hoțu se gudură după obicei, linse degetele care-l neteziră și se luă sărînd după cioban. Găsi pe cineva, cui să-și închine viața și credința și, de n'oi fi perit, îl slujește și astăzi.

Limba păsărească

I

Oierul Visalon, un flăcău bătrânior și cu mersul ciobănesc, avea o casă de lemn în sat și o turmuliță de oi mai pe la munte și mai pe la câmpie. Incolo trăea singur, cu unul ori doi copilandri strungari.

Pe la niște Rusalii flăcăul, socotind că poate tot ie mai bine să nu fie singur, făcu ce făcu se însură.

După vre-o două săptămâni bărbatul Visalon se înțelese cu nevastă-sa, cu Măriuța, — o femeie scurtă și sprintenică — și-i încredință casa în grijă. Ear iel, cioban dela roată, porni cu oițele la deal, cu măgarul între iele, și cu dulăii pe de laturi.

Pe vremuri bătrâne poienile codrului se desfășurau mai puține, dar mai darnic înzestrate cu earbă și cu izvoare; ear oile pășteau în turme cu mult mai mari, decât pasc astăzi.

Peșterile munților adăposteau feare și oameni uriași, de care azi nu se găesc. Alte ființe, cu alte puteri și gânduri, stăpâneau în lumea din strămoși.

Visalon, după câteva zile, își dresă coperișul găurit dela stâna strămbă, împresurată de brazi; ear pe înserate își găti de mămăligă. Iși făcu cruce, se așeză turcește lângă foc și îmbucă din mămăliga caldă tocmită cu brânză. Odată numai ce auzi

un muget de vită în prăpastia de sub stână... Sfârși de înghitit, și cu furca de fier pe umăr zori spre întunerecul văii.

Mugetul pare că se micșora...

Eată, colo, un foc. Să meargă, să nu meargă?... Răzimat în furca lui, călcă apăsător tot mai la vale, până ce se oprî la doi pași de jărătic, lângă izvorul cald din munte.

„Gândeam ieu, c'o fi ispitire drăcească la mijloc“!... își zise oierul.

Ce ieră adică? În flacări se pârlea un pui de șarpe bălaur, gata de moarte. Puiul, cu ochii împăienjeniți, trăsărea și se scâncea:

— Scoate-mă din foc și fum, frate Visaloane; că de-oi scăpa, am să-ți dau comorile tatei!

— Cum să te scap, măi micule? — întrebă oierul nehotărât.

— Prinde furca de fier și o potrivește la mijloc, sub mine; io mă las pe ea, tu mă ridici în slavă... Fie-ți milă!

Iel ascultă cam îndoelnic rugămintea și... scoase din pârjol pușorul de bălaur. Zmeul, mic și buzat, mișcă din rămășițele de aripioare și se înfășură după grumazul ciobanului:

— Să mă duci la tata, îi zise, să-ți dea ce ți-am făgăduit; să fii bogat, cum nime din neamul tău n'a fost și n'are să fie!

Visalon, că nu și nu.

— Ba, să vii la noi, să te cinstim...

— ... Ce să mă cinstiți? Lăsați-mă, să trăesc așa, cu agoniseală muncită...

— Nu, nu. Cere orce vrei, tata-ți dă; că iești vrednic, — zise puiul de bălaur și-l sărută pe obraz. — așa că vii?

— Ieu, la o adică, nu știu ce să-i cer! Că doar faptă mare n'am săvârșit, — grai oierul încă tot în cumpănă.

— Ba, mare faptă, Visaloane: fără tine azi aş fi cinat în împărăția focului veșnic; — și dacă tu nu știi ce să ceri, zise bălaurul, să te învăț ieu: Cere dela tata, să-ți dăruească *limbă păsărească*.

— Limbă păsărească?

— Așa-1.

— Ce-i aceea?

— O să vezi, dacă vii la noi.

Ș'o luară în prăpastie, peste trunchiuri de copaci răsturnați, și după multă opinteală nimeriră într'un lărgământ de stâncă, la bălaurul bătrân. Puiul mic, cu gura mare, îi povestì că zinele dela izvorul cald au ațâțat un focușor și au dat să joace cântând împrejurul flacărilor; s'a rugat frumos băeatul, să-l primească și pe dânsul la petrecere. Zinele șirete s'au îndurat de l-au primit. Când le strângea mai tărișor de mână, fără veste l-au umflat, l-au dus pe sus și l-au trântit în mijlocul focului. Iele, hohotind batjocoritor, au alergat la izvorul lor; iel, puiul, a rămas mai mort în fum și foc, de unde l-a mântuit omul ăsta, bun și sărac.

Visalon, în vremea asta, se uită la păreții înalți ai peșterii, cum luceau în diamante și scumpețuri roșii, verzi și galbine și nu-și putea deslipi ochii de bogății.

Bătrânul mulțumì oierului și-l întrebă:

— Om bun și îndrăzneț! Cum să te răsplătesc? Ce să-ți dau?

— Să-mi dai, dacă tocmai vrei... nu știu bine.. cum îi zice?...

— Poate ți-ar plăcea o peatră nestimată din

păretele de aici? Asta verde? Ori alta? Un diamant?

— Ba! Nu d'astea.

— Ei, ce?

— Să-mi dai: limbă păsărească.

Bătrânul bălaur se minună, mai privi la puiul izbăvit, și rosti într'astfel:

— Tocmai limbă păsărească?

— Tocmai.

— Deschide-ți larg gura!

Visalon căscă cât putu. Bălaurul suflă de trei ori în gâttejul omului, și-l mână la stână; dar îf porunci cu jurământ: „Să nu cutezi a grăi cătră ființă pământeană, ce fel de limbă ai dobândit din peștera asta, și nici cine, și cum ți-a dat-o; — altfel, Visaloane, curat să știi: mori în ziua, când veî călcă porunca noastră!”

Omul jură să tacă.

II

Pe la Sfânta Marie Mare năpădiră ploile cu nin-sori, și vara muntelui trăgea de ducă; păcurarul își adună avutul și se apropie în toată ziua de casă. La o colină ce-i zice Casa cucului, de unde se limpezeă satul cu casele mărunțele și afumate, Visalon se lungi trudit sub un paltin. Când să-l fure-somnul, ce auzi?

Cam la vârful arborelui două ciocare cârăind:

— Soro! Soro! Dacă ar ști necăjitul de oier, cât bănet ieste îngropat în *Casa cucului*, n'ar mai șe-dea vara la oi.

— Așa, soro! Cu aurul și argintul dela rădă-cina paltinului ar încărcă o jumătate de car. Șe n'ar mai fi oier, ci ar fi boier...

— Da' Visalon ie nătărău . . .

— Nătărău, rău, soro! Că nu înțelege vorba noastră!

— Hășșș, cioarelor! — gândi Visalon și tăcù.

Cioroborul păsăresc îl îndemnă de se sculă repede și încrestă cu săcurea scoarța paltinului; — apoi lăsă oile cu slugile și se duse la nevastă de-i porinci:

— Hei, Măriuță! Adă boii, să-i pun la car.

Ea întrebă:

— Da' de ce, Visaloane?

Bărbatul zise 'nctișor:

— De-oi avea noroc, las' că-ți spun pe urmă.

Aduse ea boii și iel îi înjugă. Noaptea se opri Visalon cu carul scârțâind la Casa cucului; săpă, săpă, aprinse un muc de luminare, și întrezări sciupind o grămadă de aur și argint într'o lădiță de fier . . . O încărcă în tăcere, o acoperi cu fân și se întoarse în sat fără piedecă.

*

În primăvară omul își clădi o casă de peatră, își cumpără pământ, cai și vite.

Și-î mergeau trebile strună. Se mai ducea iel la munte, când și când, cu un cal și un măgar, să vadă de slugi și oi, ear brânza și lâna să le schimbe în bani la târguri.

III

Odată se întorcea cu nevasta, cu Măriuța, către casă dela una din stâni. Bărbatul se dete să asculte graiul dobitoacelor, să afle ce gândește un cal și un măgar când îi călăresc stăpânul și stăpâna.

Și trase cu urechea.

Calul lui Visalon zise cătră măgarul Măriuții:

— Măi, frate Măgar, grăbește mai tare.

Măgarul răspunse înțepat:

— Ce să grăbesc? Nu vezi, că-s sur de bătrân, și tot ieu port greul: în spinare doi burdufi de brânză și d'asupra unul de femee...

— Măriuța?

— Da, Mariuta!... Ieră, zău, mai de trăit când Visalon n'avea nevastă!

La un părau se odihniră. Calul, adăpându-se, grăi cătră urechiat:

— Ean, scutură la pământ burduful ăl cu picioare, să se desțepenească!

Măgarul zimbî jalnic în altă parte și mișcă din urechi...

Calul, cu botul afară din apă, urmă a zice:

— Stăpâna noastră, Măriuța, ie rea de gură, dar ie bună de inimă...

— Ba-i rea, frate, și de una și de alta! — se încăpățină măgarul.

De nou grăi calul:

— Măi, dragă Urechilă; io totuși zic să dai pe Măriuța la pământ; că-i grasă și durdulie cât găseca jidanului, și n'ar cădea rău în părau.

Măgarul râse și răspunse:

— Ce zici găscă?! Măi, frate Duchipal, Măriuța noastră s'a îngroșat de traiul bun cât o bute de rachiu...

— De ni-ar pricepe pișcăturile, elelei, ce grăuțe ni-ar mai trage peste coaste!...

Stăpânul Visalon râdea mereu...

Nevastă-sa îl întrebă de vre-o două ori:

— De ce râzi, bărbate?

— Uite-așa! Râd...

— Cum?

— Râd și ietu, pe nimica!

— Ci spune-mi, măi! — stăruî Măriuța — să-mi petrec și io.

Și cum femeea doritoare de a ști se mișca fără astâmpăr în șeauă, d'odată se rostogoli cu picioarele în apă și zise:

— Tot nu-mi spui?

Visalon sări în ajutorul nevestei, o puse earăs pe măgar și zise zimbînd:

— Calul meu, și jupânul urechilă al tău, vorbesc între dâșii... despre tine.

— Vorbesc?... Și ce spun?

— Spun iei, de toate...

— Ce anume? BCU Cluj / Central University Library Cluj

— ... Ce? iei zic, că tu, nevestă, iești grasă și durdulie ca găscă jidanului și groasă cât o bute de rachiu...

Măriuța se strica de răs...

Dar bărbatul simți că-l taie un jungghi în piept, — își aduse aminte de taița peșterei, și tăcù galben la față.

Nevastă sa nu luă seamă și întrebă:

— De unde știi tu, Visaloane, vorba *dobi-toacelor?*

— Nu-i iertat, nevestă, să-ți spun!

— Și de ce să nu fie, omule?

— Nu-i iertat!

— De ce?

— Fii bună, și taci!

— De ce să tac?

Femeea, de aici încolo, cu atît mai ales voeà să afle. A doua, a treia zi și în celelalte zile nu-l slăbi

din gurișoară, să-i spună, și să-i spună; că dacă nu, ea Măriuța își face de cap . . .

Bărbatul, în cele din urmă, zise supărat:

— Văd că n'am încotro, nevastă; eată îți spun. Dar, întâi, am să-mi fac sicriul și să mă grijesc de suflet. Că, îndată ce grăiesc, am călcat o grea poruncă, — și tu rămâi văduvă.

Nevasta nu voea să creadă așa prostie; bărbatul își găti sicriul, îl aduse în casă, și se culcă într'însul pe spate, închise ochii și se rugă.

— Dragă Măriuță, vreau să-mi văd cânele, pe Hoțu, care mă știe și mă iubește. Lasă-mi-l, te rog, în casă, să-i dau un bruş de mămăligă, pân' a nu muri.

Nevasta deschise ușa și-l strigă:

— Hoțule!

Hoțu ieși din șură, ear cocoșul din curte se grăbi pe urmele lui, și intrară deodată la stăpân.

Lângă sicriu își plecară capetele. Stăpânul lăpădă lui Hoțu mămăliga. Cânele o mirosi și, dăbălat, începù a lăcrimă și a linge sicriul.

Cocoșul întrebă pe câne:

— De ce plângi, Hoțule?

Cânele îi zise:

— O nu vezi tu, că stăpânul nostru moare?

— Las' să moară, nu-i păcat după iel! — grăi pintenatul.

Hoțu mârăind răspunse:

— Cum scoți din cioc așa vorbe păgânești, cocoșule?

— Măi, Hoțule, io am zece găini, am și douăsprezece, și cu toate trăiesc bine; ear iel? Și-a luat o femeie, una! . . . Cine naiba l-a cumpănit să o iee?

Dacă nici cu una singură nu biruește... mai bine să moară! Că-i netrebnic, un motoflete!

— Dar ce-mi flecărești, crestatule! Așa femeie! Măi! N'oi auzi că-l cicălește dela cântători până în noapte; întreabă nu știu ce, și ear întreabă, și nu-i tace mâncătoarea. Ce să-i faci? Grăește, dacă te ții înțelept.

— Ce să-i faci!... Asta-i întrebare cuminte!... Apoi nu pricepi? Doar așa sânt iele, vorbărețe, toate femeile! Dar, uite ce-i: ieste *ac* pentru orce scădere omenească.

— Care-i acul?

— Dacă ar vrea Visalon, ar putea scăpa de moarte...

— Cum? — întreabă Hoțu nencrezător.

— Să poruncească nevestei să scoată cocoșul și cănele afară din casă, că locul lor nu li-i aici. Și, până când ea aleargă după noi, iel, Visalon, să se scoale frumos din sicriu, să caute o nuelușă nu prea subțirică; ear dacă va sosi Măriuța întrebatore în odaie, să-i dovedească dintr'odată că-i *stă pân* iel, și să mi-o care pe spate până ce femeea va strigă: „Nu mai lovi, că nu te mai întreb, bărbate, niciodată“!...

— De geaba vorbim, frate, — zise Hoțu — omul moare; că nu înțelege sfatul dobitoacelor.

Visalon, din sicriu, nu numai înțelese ci se grăbi, — după zisa cocoșului, — și îmblăți binișor pe Măriuța lui.

Nevasta, care prea dorea să afle câte toate, când primî pedeapsa ce i se cuvenea, se rugă:

— Bărbate, dragul meu! Eartă-mă; de astăzi încolo nu mă amestec în daraverile tale, nici când!

D'atunci Măriuța se alese femeie tăcută și așezată, care își caută de lucrurile iei și ale casei. Ear bărbatul, cu limbă păsăreasă, scăpă de secera morții.

Lupul cu cap de fier și băiatul Irimie

I

A fost odată ca niciodată, că nu s'ar povesti, dacă cu adevăr n'ar fi. A fost un copil orfan de tată și de mamă.

Pripășit, ca băiat de suflet, când la un neam, când la un străin, băiatul Irimie se împărțășise de înfruntări dese și de cârpeli la răstimpuri. Mai rar de mălai dat, c'o vorbă omenoasă. Așa i se potriviseră, se vede, oamenii și neamurile pe atunci.

La vârstă ca de 15 ani copilandrul Irimie, păzind un cârd de purceluși pe râturile baltărețe, se întrebă odată: „Oare n'ar fi mai cuminte să mă înstrăinez de satul ăsta și să nu mai fiu spre greutate rumânilor mei“? Nu se chibzui prea mult, ci într'un revărsat de zi prefăcù planul în faptă: închină Domnului neamuri, sat, porci și bălți.

Merse, cu străicuța goală 'n mână, pe drumuri necunoscute și cercetă mereu, cu privirea.

Un om, pestriț la față, cu barba roșie ca flacăra și cu nasul încârligat, se răsti de după un gard:

— Ce te sgâiești la prunele mele ca un priculici, măi băiete? Crezi, că poamele se coc pentru tine?

— D'apoi, domnule bun, umblu să mă bag în slujit la cineva...

— Și? Și?

— Și n'am la cine.

Omul de dincolo de gard se împlânzi:

— N'ai la cine? Să vii încoace la mine, că am trebuință de unul ca tine.

— Viu.

Irimie intră pe poartă.

— Cu muncă, n'ai grijă, n'o să te împovărez. Ce știi lucră? întrebă ăl cu barbă roșie.

— Să păzesc vite.

— Cum te cheamă?

— Irimie.

— Apoi, măi băiete Irimie, să vezi ce ușor lucru-ți dau ieu: ai să-mi păzești herghelia. Sara scoți caii la pășune; dimineța mi-i aduci acasă. Ziua dormi, cât poțtești. Atât! Anul la noi face trei zile. BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Și... cât face plata?

• — Ți-oi da plată după purtarea ta. Ori cum?

— Fie!

Băiatul se tocmì la stăpân cu barbă roșie și cu față pestriță. Pe înserate se găti, cum le fusese învoeala, să scoată caii la locurile de pășune.

Stăpânul veni să-l dăscălească:

— La 6 dimineța, când soarele va fi de o suțită, să fii acasă cu toți roibii și mânzii mei!

— Am să fiu, domnule.

— Noaptea va fi călduță, vântul lîn și cerul senin. Tu, Irimie, la bolta cerească să nu caști ochii, numărând roatele dela Carul mare și mic...

— Înțeleg.

— Și deștept să-mi fii noaptea întregă!

— Deștept, mă rog.

Sănătos și tinerel, Irimie adormi ca scaldat și legănat. Pe la 7 ceasuri, într'o zi de vară târzie, se ridică din otava adunată grămejoară. În chiot și alergătură cânească își strânse herghelia risipită și, câtră ameazi, o vârâ în grajdul, unde stăpânul năsos desfăcea zbiciul de fuior.

Nevasta omului, o scoartă de jupâneasă, bolborosea ceva dela bucătărie, din prag, la bărbatul său. Ear bărbatul împinse din grajd în curte pe leneșul de păzitor și pleznî cu zbiciul în capul sec al băiatului, de-i zvrîli căciula:

— Mai dormi în fân? Ha?

Jupâneasa de colo strigă:

— Uite, părul lui ie plin de earbă uscată! Să mi-l piepteni!

— Văd ieu, nevastă: Mai dormi în fân, hoțule?

— Nu, domnule.

— Pleacă! Și bagă-ți mintea 'n scăfârle. Că de nu... te mai scărmanăm!

„Păgâni oameni, jupânii mei, — își zise sluga tesălând calul de călăriet; — dar așa mi se cade. Vorba pe la noi zicea, să te ferești de bărbatul cu barba roșie și cu fața pestriță... Și nu m'am ferit.“

A doua seară, cum i se rostî poru ca, își mână căișorii la livezile cosite.

Earăș greși. Că, poruncă neporuncă, din somn nu se sculă până 'n ziua mare.

După ameazi, va fi fost poate un ceas, deschideă poarta curtii să între cu fugarii sălbateci adunați cu nefârșit vai din 7 văi, unde se împraștiaseră

Domnu-său, călcând ca vulpea, se ivî iel știe de unde și de ce... Sluga simți că o nuea de sârmă împletită sclipea, și-l ardea, și-l ardea pe toate laturile:

— Astea să-ți fie, măi, d'aducere aminte când-te-i logodi! Na!

— Nu mai da, stăpâne, nu mai da!

— Ba da! De ce n'aș da, dacă pot?

Năvăli un vecin, de potoli pe bătauș și mântul pe Irimie, care țipă de usturime. Altfel, stăpânul cu mintea lui, și cu îndemnurile din ochi ale nevestei, îl măcină pe nerăsuflăte.

Mai aveà băiatul o noapte, și împlineà anul.

Pocnind din zbici, duse a treiioară herghelia la pășune.

Se încordă iel să rămâie deștept și izbuti până cătră zori, când îi sosi o moleșală în tot trupul și-i închise ochii.

O îmboldire în șold îl făcù să tresară în zori.

— Ce-i?

D'asupra lui Irimie, hăbăucit, se plecà barbă roșie ca o stafie. Furca de fier, cu trei dinți, o ținea împelițatul la spate.

— Mișcă-te, conașule! Că de somnoros n'ai soț! Anul ți s'a sfârșit, măi!

— Ce vrei cu mine?

— Eată: să-ți număr plata pe spinare!

— Mă rog, eartă-mă!

— Să te iert? He-he-he!

— Fii bun, lasă-mă!

Tragi a domn, băiete Irimie; și d'aia, am să-ți dau domnie.

— Eartă-mă

— Da, fiindcă . . . fiindcă . . . m'ai păgubit, și m'ai sărăcit! Leneșule! Caii mei? Mânzii mei?

Sluga, fără grai, se răzیمă într'un genunchi și cu cotul își apără fața.

Stăpânul îl cârpi peste ceafă și-l răsturnă pe

pajiște. Scuipă în mâni și înălță furca să-l netezească a douaoară... Dar nu reuși. Că deodată ca de foc se lumină împrejurimea și se pomeniră cu Sfântul Pavel, apostolul, lângă iei. Pe vremile bătrânești, vedeți dumnevoastră, se îndură să vie sfântul apostol pe la noi, în țară, să vadă de cei prigonți și nedreptățiți. Neomul învineți de frică și lăpădă furca în earbă.

— Nelegiuitule! — rostî cuvântul apostolesc, — nu te rușinezi de făptuirile tale? Tu, pasere de pradă...! Auzi! Slugile ți le plătești nu cu bani și cu mâncare, ci cu bătăi? N'ai Dumnezeu!

Sfântul Pavel mi-l spălă pe jupân, ajută copilului să se scoale și pornî cu iel de mână.

BCU Cluj / Central ^{II} University Library Cluj

Dincolo de-o apă ș'o pădure făcură drumeții un popas.

— Băiete Irimie, — începù povăța Sfântul Pavel, — ai să primești dela mine un corn de os. Tu, cred că știi s'ascuți de sfatul unui bătrân: în cornul ce ți-l dau să nu te uiți nici de cum, până nu-i fi în satul tău. Acolo îl pui la ochi și privești. Alta nu-ți mai spun.

— Ascult, Doamne.

Irimie îi sărută mâna.

„Ce corn cu meșteșug cioplit! — vorbi tinărul rămas singur; — adică de ce nu m'aș uită într'însul chiar acum? O leacă. Mai rău decât la barbă roșie, doar n'are să-mi fie“.

Si fără teamă, privî în cornul de os. „Doamne Oare n'am păcătuit?“ se gândi. Prea târziu. Bălauri, șerpi, lupi, urși și alte bidigăni, se îmbul-

ziră cu grămada din corn și se năpustiră la dânsul.

Un lup cu cap de fier, din fruntea gloatei, vorbi așa cătră cel înspăimântat de moarte:

— Ce-mi dai, băiete, să te apăr de joavenile turbate?

— Ce să-ți dau, vai de mine! Slugă am fost și eată n'am nimic!

Feara îi zise:

— Să mi te legi cu jurământ de moarte, că nu te-i însura cât vei trăi!

Strâmtorat Irimie făcù legământ, că în veci n'are să se 'nsoare.

Lupul se strâmbă cu colții oțeliți cătră joavenile mari și mici, și toate se șterseră, unele în văzduh, altele 'n pământ. Pe urmele lor se cufundă și lupul cu cap de fier.

Acum se cuminți călătorul și, pribegind câteva zile, nimeri în satul lui. Deschise străicuța. Cornul de os lucea alb, ca spuma, îl prinse cu frică și privi într'un capăt. Din celalalt capăt al cornului dintr'odată porniră: cirezi de boi și vaci, cai nechezând, porci grohotind, purcei guițând, oi și capre; ear la urmă, scuturându-se de avere, cornul se prefăcù în clădire fătoasă, cu grădină, curte și unelte, ca la o casă de plugar înstărit.

Rudeniile și sătenii se abătură pe la iel, să le arate, cum și de unde are atâta avere?

— Lăsați, dragii mei, am să vă povestesc la vremea iei...

Și nu li-a povestit.

Neamurile, bune acum, se 'nvârteau cât ie ziua pe lângă Irimie al lor: Ba că s'o 'ntocmești așa, ba că pe dincoala.

După 2—3 ani Irimie se părea copt bine de însurat. Îi și lipseă mult sprijinul femeesc în ale gospodăriei.

Un cuscru, tatăl unei fetișcane nici urâte, nici frumoase, dobândi încrederea bogatului flăcăuș, că are vezi și fiica pământ rodnic, și bani gata la bancă. Mai puse o bucățică și mama fetei, ba mai ales mama. Și învoeala s'a încheiat.

În a treia Duminecă se ținū cununia. Nuntașii cu lăutarii înstrunând cântecul miresei părăseau curtea bisericii. Până aici, slavă cerului, toate bune. Dar acum se întoarse foaea: în calea lor pân-deă, culcat pe labe, oaspele nechiemat, lupul cu cap de fier, țepăn și colțos. Și sări cătră miri:

— Unde ni-i legământul Irimie? Legământul!

Mirele pâlî și se sucî iepurește la dreapta, lăsă mireasă, părinți și nuntă — și du-te, draguțele.

Capul de fier al lupului sdrobî dint'o lovitură mireasa, ș'o omorâ. Mai doborâ pe câțiva cascăgură și-o întinse după fugar. Nuntașii care'n cotro, îngroziți și crucindu-se.

III

Alergă și Irimie cătră casă. Dar clădirea lui vestită nu-i nicăeri; averea întreagă s'a dus, par'că n'a fost niciodată.

Ș'o tulî mirele nostru sărăcit la pădurea de tufari, și se piti, să nu-l descopere capul înfricoșat al fearei. Abea pe înserate ieși tiptil dintre frunze și cu inima 'n dinți bătū la porțița casei, unde sălăș-luea Sfânta maică Mercuri, să-i deschidă.

Sfânta maică, din căsuță, întrebă:

— Cine-i la poartă?

— Om prigonit, răspuse Irimie.

— Dacă iești om bun, intră; dacă iești om rău, șterge-o peste nouă țări și nouă mări; că am un câne alb, cu dinții mai tari ca oțelul, care te rupe 'n bucățele.

— Nu-s om rău, Sfântă maică!

Tinărul veni în casa Sfintei Mercuri și o 'ntrebă, ce să facă, cum să se ferească de lupul cu cap de fier?

— Cânele meu, — răspuse Sfânta, — îl aude cale de o zi și ne dă de veste. Altfel, nu pot să-ți ajut; ci să te duci la sora mea, la Sfânta Vineri, că-i mai mare decât mine, poate te-a 'ndreptă mai bine.

Maica Mercuri, după aceea, îi dete o pânișoară într'o straiță și-i spuse să nu mănânee pânea toată, ci să păstreze o bucățică.

Dimineța plecă la Sfânta maică Vineri.

Îi povesti nenorocirea cu lupul. Maica Vineri înduioșată îi dete și ea o pânișoară zicând că are un câne mare, alb, care vede pe orcine cale de trei zile. La nevoie îl va ajuta și pe iel. Dar, până una alta, n'ar strică, dacă va da o roată la Sfânta maică Duminecă, ea-i soră mai mare, s'o întrebe și pe dânsa.

Sosind la maica Duminecă, spuse Irimie de ce a venit. Ea îl cinști cu un brâu, îi dete și o pânișoară zicându-i:

— Știu că nu iubesti minciuna. Știu că iești creștin nelacom . . . Ia brâul meu, fiule, și când vei ajunge la apa lată și adâncă, întinde-l și s'a face pod, de-i trece ca pe uscat. Noi, surorile, te-om grijî, dacă ți-i păstră omenia; dacă nu, cânele meu,

ușor ca vântul greu ca pământul, îmi va da de știre, ca să-mi întorc fața dela tine... Mergi cu bine, Irimie!

Și merse iel cu 3 pânișoare și cu brâul până la apa mare și cu mersul lin. Așternù brâul, călcă pe iel și trecù dincolo de râu.

La țarm trase brâul și-l împătură frumos în straiță.

Frânt rău de drum, Irimie se odihni sub salcia unui câmp roșu de floarea macului.

Vedeă ca prin vis, cum 3 câni mari, albi, se așează în apropierea lui. Nu puteau fi alții, decât dobitoacele năzdrăvane trimise dela cele trei sfinte maice să-l păzească: Aude-bine dela sfânta Mercuri, Vede-bine dela sfânta Vineri, și Ușor ca vântul, greu ca pământul dela sfânta Duminecă. Irimie, cum se sculă, împărți toate pânișoarele la câinii uriași. De lup pare că nu mai aveà grijă și rușine.

Il copleşì însă altă: Il rodeà foamea. Unde să se căpătuească? Se gândeà:

„Pentruce adică trebueà să mă 'nsor numai decât? Sfânta maică Duminecă ziceà, că-s creștin nelacom... Dar ea bine știà, că am lăcomit la bogăția fetei. Ear acù, nevoea și sărăcia mi-î partea“.

IV

Lupul cu cap de fier îl urmăreà neobosit. Așa-l îndrumase măiculița lui, o babă vrăjitoare, mult primejdioasă.

Ajunse feara la râul mare și adulmecă urma omului.

Pod—tufă. Prin apa adâncă nu se încumetă dobitocul cu capul greu.

Se gândi lungă, lungă vreme: Cum amar ar trece? Și nu găsi alt chip, decât să înainteze d'alungul țarmurelui spre izvor: unde apa râului va fi îngustă d'ajuns, va sări chipu jucărie pe malul dimpotrivă.

S'a dus lupul 3 zile și 3 nopți.

În revărsatul zilei a patra ajunse la doi munți de oțel, care se loveau în capete, noaptea și ziua, și numai la miezul zilei se linișteau câteva minute. La fiecare lovitură munții mânioși sfărmau tot ce rătăcea între iei.

Îndată ce le ameazi se liniștiră, coadă-lungă se slobozi pe potecața strâmtorii; în avânt, nu știu cum, se poticni și căzù, dar ear se îndreptă și cu limba tremurând se repezi cătră gura trecătoarei. Munții de oțel se clătinară și se întâlpiră cu sgomot grozav. Lupul, cu os vârtos, nu fù turtit; — însă coada lui, ca un steag, rămase fleciuită între pietri și bucăți de oțel.

Plângea lupul, ca un copil, după podoaba-moartă și frunzele de brazi șuerau de mila lui.

Mama fearei, baba, răsări lângă păgubașul urlător și încet îi lipi altă unealtă la loc, mai frumoasă și mai ținătoare ca cea dintâi. Bătea băiatul din coadă nouă și lătră ca un cățel, când zărește aproape mâncarea. Baba, muiată și duioasă, hotărâ să-l iee la colibioara iei.

— Dacă munții de oțel, zise ea, te-ar fi omorât, muream de durere și ieu, puiule!

La colibioara părintească lupul îi descoperi, c'o lacrimă de plumb în ochi, că n'o să mai poată prinde pe Irimie.

— Dragul mamei! Ți-l aduc, pe prostul ăla, la mine... Dar tu să stai pitulat; că acù nu mai ie singur băiatul.

Și se înalță baba în aer și se coborâ tocmai pe locul cu flori de mac dela țărml râului.

— Copile, hăi! începù Cloanța, — n'ai veni tu să-mi păzești vitișoarele?

— Ba viu, maică! De ce să nu viu!

— Văd, că ai câni de nădejde... Dar la mine slujba-i eac' așa: Te duci dimineța cu caprele, seara vii, le mulgi, bei lapte și te culci. După trei zile iei simbria pe un an: un sac d'arginți.

— Un sac d'arginți?

— Atât.

— Hai, maică, hai!

Și veniră la coliba băbească cu cei 3 câni, cu Aude-bine, Vede-bine și Ușor ca vântul greu ca pământul, în urma lor.

V

Plin de râvnă, Irimie însoțit de câni se duse cu cornutele și șutele pe niște stânci tufoase de pe pământurile neîmpărțite ale bătrânei.

Lupul și baba se șoptiră așa.

— Să te ascunzi, fiule, sub masă, în pământ. Și când Irimie va veni să mânânce, tu îl fereci de picioare, îl tragi la tine și-l zdrumici. Știi?

Clipi din ochi lupușorul.

Cânele Aude-bine auzi și spuse stăpânului ce i se coace pe-acasă.

Al doilea, Vede-bine, văzù cum lupul se strecoară în pământ sub masă. Ușor ca vântul le grăi:

— Labele mele au să mângăie pe istetul de sub masă!

Ajuns cu caprele acasă, sluga le mulse, duse laptele la baba; ear Uşurelul se îndesă pe uşă, se tăvăli sub masă şi nu se clăti-d'acolo pânăce oame-nii sfârşiră cina.

Mulţumî Irimie babei şi, ieşind, chiemă pe Uşurel afară.

A doua zi, când caprele ciuguleau pe repezişurile de ieri, lupul din pământ îndrăzni să-şi chieame mama, să-l frece cu oţet de mere pe şalele spetite sub labele cânelui. Baba îl lăudă, îl încurajă şi earaş îl sfătui:

— Lupuşor voinic! Sluga s'a dus. Să ieşi şi să te vâri sub pragul uşii: când Irimie pune deseară piciorul în prag, îl apuci — şi-l zdrobeşti . . .

— Deseară-l zdrobesc, mamă.

Aude-bine auzi sfatul lupesc, Vede-bine zări pe voinicul de sub prag. Cum să înlătore primejdia? Tovarăşii cei doi se 'nţeleseră cu al 3-lea.

Uşor ca vântul greu ca pământul pătrunse cel dintâi în curte, se legănă spre uşă şi se înfipse în prag.

— Irimie al mamei! — chiemă baba, — vină cu laptele!

Iel sări peste Uşurelul din prag, găta cina şi ieşi sănătos cum a intrat.

Cel cu cap de fier stă să se năduşască. Netreb-nicul de câne nu se urni de pe prag noaptea 'ntrea-gă, ci se 'ncolăci 'n loc, ba se şi mişcă uneori de pe-o lătore pe alta.

— Mamă! Mămulică! — făcù lupul dimineaţa când sluga şi câinii porniră, — nu mai pot, mor, m'a sfârmat. Mor, mamă!

— Ba, nu muri, puiule!

— Ce câne! Ce câne! Apasă mai năpraznic decât munții de oțel, când se lovesc... Oasele mele! Rupte-s toate!

— Ți le ung, dragule.

— Să mi le ungi! Și să-mi descânți tu mamă, de rău și de fapt!

Baba îl frecă repede cu unsoare fermecată și-i descântă de tot răul și faptul.

Lupul, limpezit și 'ntinerit, se răzică pe labele dinapoi. Astăzi vânjosia lui se sporî ca niciodată. Mamă-sa îl cuprinse 'n brațe, înfiorată de drag, îl sărută pe creștet și oftă:

— Frumusețul mamei! Viteaz ca zmeii ai fost tu totdeauna; dar de-aici încolo puterile tale nu se pot răpune.

— Nu, mamă! Nu!

— D'aceea uite ce avem de săvârșit: să te dai sub cărămizile dela vatra focului; și când Irimie se va 'ntinde după cărbune de aprins luleaua, tu îl încolțești de un picior, îl așterni pe jăratie și-l frigi de viu...

— De viu, mamă, de viu!

— Așa.

Simțiră câinii păcatul pus la cale de știrba 'ndrăcită, nu mai spuseră nimic stăpânului. De ce să-l facă să-și rupă fluierul și să-și bată caprele de amar?

Înseră. Înainte de a da față cu baba, Ușor ca vântul trecu prin o mocirlă și când sosi acasă, ud de noroi, se aruncă pe vatră să se svânte. Tăciunii încet, încetșor se stânsură, și cărămizile se despăcară sub povara cânelui...

VI

A patra zi dimineța se înfățișă Irimie la baba, să ceară simbria și să se ducă la alții.

— Mai rămâi o zi, fiule!

— Nu, măiculiță, nu mai rămân.

— Că n'are să-ți pară rău. Ți-oi mai da un sac d'arginți, dragă!

— Să plătești întâi p'ălalalt, maică.

— Îți plătesc, fiule, deodată tot.

— Nu pot.

— Ba poți! Uite, îți dau să-ți alegi orce din avutul meu; dar să mai rămâi o zi.

— Nu pot, maică!

— Da' știi că poți!

— Apoi fie, de! cum zici dumneata, să nu zici, că nu vreau să te cunosc.

*

Și earăș aveà Irimie s'alerge după turu a oie capre.

Baba îl rugă:

— Iubită sluguță, uitai să gătesc mâncarea pentru câni; ci, te rog, lasă tu câinii acasă, și-i grijesc; — te du odată singur, că șutele mele te cunosc și fără dulăi.

— Bine, maică, mă duc singur.

Când se depărtă Irimie cu caprele, baba prinse de urechi pe viteazul mai strivit de sub vatra focului, îl smulse de jos și-i dresă părțile înmuiate. Și-i porunci:

— Ia sama, fiule, că iești tămăduit: Nărodul cu caprele-i dus departe; dar dulăii i-am oprit. Ieu

mă duc cu tustrei să le dau mâncarea în ocolul mare, îngrădit cu pari și scânduri d'aramă. Tu vii, după noi, și zăvorești poarta. Până îmbucă nesaturatăii, să vezi de omul nostru: să-i faci dintr'odată capătul; — altfel, ie vai și amar, rămânem goi și lipiți. Iute!

— Da, mamă; numai cât ar fi bine, să nu dai de mâncare lui Ușor ca vântul...

— Ba, suflete! Tocmai lui am să-i dau mai cu mână largă.

Bătrâna luă ciubărul cu lături și intră cu câinii în ocolul de aramă. Lupul, pe nesimțite, încuiă poarta.

— Câinii licăeau lacom, cu harabaua lângă iei. Nu se linseră bine pe boturi, și Ușor ca vântul adormi greu. Ceilalți doi par'că ierău amețiți.

*

Lupul cu cap de fier pășea rar și trăgea cu ochiul când îndărăt, când la un vârf de peatră, unde Irimie se răzima în bătă și cânta de bucuria câștigului făgăduit.

Deodată lupul o rupse 'n fugă spre costișe; Vede-bine care nu-l slăbise. își luă vânt să sară din strâmtoare, — dar gardul înalt îl stânjenea și urâta îi aținea calea.

Irimie, cu moartea în față, răcnea cât putea

— N'Aude! Na Vede! Na Greul pământului! Na-na-na!

Aude-bine înzădar auzi, nici iel nu fù în stare să s'arunce peste gard.

Ușor ca vântul greu ca pământul dormea urs. Soții lui, la urma urmelor, îl atinseră cu colțișorii:

— Sus, Uşurelule!

Greu ca pământul trăsari mărăind... Pricepù şi îşi proptî spatele la un par gros ca un stejar de o sută de ani, apăsă puţin, parul pocni în două, mai apăsă odată şi pârăiră trei scânduri de aramă. Deschizătura gardului se lărgi, când Uşurelul o străbătù. Ceilalţi doi tovarşul trântiră pe Cloanţa-Cotoroaşa de parul răsturnat, şi toţi trei o croiră, la goană băieţi!

Stăpânul lor, dela capre, se apăra galben şi asudat chiemând:

— N'Aude! Na Vede! Na Greul pământului! Na-na-na! Prietenii mei!...

Ca viscolul căzură câinii în spinarea lupului ameninţător, mi-l suciră, mi-l purecară, ear Greul pământului îi turti şi sbulberă în vânt căpătina de fier... Mii de scântei se stânsură atunci în aer.

Năzdrăvana bătrână, scuişând şi cu ochii sângerând, spintecă văzduhul şi pică din nori pe locul de luptă. Şi când se prăpuşi, junghiată de jalea mortului, se schimbă într'un morman de peatră sură. Şi eată, un izvor de apă ruginie ţişni din stâncă.

*

Irimie nu mai cobeà a sărăcie şi nevoi, c'avea să moştenească averile băbeşti, pentru care a slujit.

Câinii, după aceasta, îşi luară bun rămas. Iel le mulţumì de toate şi-i sărută.

Şi se întoarse Irimie al nostru, îmbogăţit cu bani şi minte, la plaiurile lui părăsite, să şi întemeeze acolo o nouă stare.

Peți o fată, din neam cu nume bun, ieră chiar fata cea mai mică a domnului dascăl, și serbă o nuntă cu paradă de care-și aduc aminte săteni din 9 sate și domni din un oraș.

Am fost și ieu de față la ospățul lui Irimie, până ce hoța de mireasă a dat după mine c'un tăciune, să nu vă mai știu spune.

Fată de împărat și fiu de cerșitor

I

Împăratul vădov Barbă-albă se mândreă cu o fată, — fata lui răsfățată, — frumoasă și crescută mai mult în singurătate.

Tatăl ar fi dorit s'o mărite după un om de tagmă aleasă, că alt copil nu-i fusese sorocit.

Ei, dar răsfățata, căpăținoasă și ferită de ochii lumei, nu voiă să se ducă după nime. Pețitori, de viță domnească, zadarnic își reciseră gura pe la palat.

Odată împăratul o 'ntrebă cu asprime prefăcută:

— După cine ai de gând să te măriți, fa Macrino?

Ea, Macrina, se uită cu ciudă la părintele său. Apoi grăi sumeață:

— Tată! numai după omul acela mă duc, care va ști să spuie, ce semne port io: sub genunche și pe piept?

— Numai după acela? — stăruî bătrânul.

— Numai!

— Bine.

Împăratul Barbă-albă, care nainte vreme se crezuse mai pe sus de orcine, acum trimise veste 'n

împărăție să se adune la curte toți feciorii de 'nsurat. Poate unul va ști să nimerească semnele fetei, și după acela s'o mărite, dacă altfel nu-i cu puțință.

S'au adunat băieți, cete, cete, și de tot neamul la palat. Li s'a pus întrebarea: „Ce semne are fata împăratului sub genunche și pe piept“?

Unul că una, altul că alta. La urmă dădeau din umeri feciorii... Și făceau calea întoarsă.

Vestea sbură și la fiul unui cerșitor, care trăea cu tatăl său bătrân la un hotar, de unde colindau vecinătatea casă de casă.

Bătrânul zise fiului:

— Ean aruncă-te până 'n oraș, fiule; s'auzi ce spun oamenii: adevărată-i vestea sau nu?

— Mă duc, taică.

În drum, cerșitorul nostru Lîntîlni la o întorsură doi cinstiți părinți. Și părinții ăștia nu ierau alții, decât însuși Domnul Hristos cu sfântul Petrea în călătorie.

— Unde, unde, om bun? — întrebă Domnul.

— P'aiți, pe drum. — răspuse fiul de cerșitor.

— Da' în care sat?

— În satu 'mpăratului Barbă-albă.

Sfântul Petrea, măsurând cu luare aminte pe tînărul, care se părea a fi om de omenie și ros de năcăzuri, zise Mântuitorului:

— Doamne! Să dăm băiatului, golan și flămând, un dar!

— Bine-ai grăit, Sfinte Petre!

Domnul Hristos se 'ntoarse cătră fiul de cerșitor, care îngenunchiase și sta cu mâinile rugătoare:

— Fiule, am hotărât să-ți dăm... ceva. Uite, *o cloșcă* și *o furcă* și se dăruiește ție...

Sfântul Petrea se mestecă:

— Eartă-mă, Doamne, ieu nu pot prinde cu mintea: ce să facă băiatul cu o cloșcă și cu o furcă?

— Sfinte Petre, lasă-mă să vorbesc până în sfârșit. — zise Domnul; apoi cătră cerșitor cu vântă earăș: „Am hotărât, fiule; să-ți dăm o cloșcă și o furcă: cloșca are cinci pui de aur, pe furcă ie pus caier, de aur, și un fus de toarce singur“... :

— Doamne! — luă cuvântul Sfântul Petrea oarecum mirat — să avem iertăciune; dar ieu cred totuși, că darurile de felul ăsta s'ar cădeă mult mai bine unei femei de pildă ...

— Dă-i pace, Sfinte Petre! Bărbatul de ispravă va ști să le folosească și pe acestea.

Mântuitorul cu Sfântul Petrea se abătura pe o cale dosnică.

Fiul de cerșitor îngăimă vorbe de mulțumire și se grăbi cu furca, cu cloșca și cu puii de aur, de-i duse acasă la colibă. In ziua aceea, de bucurie, nu s'a îndurat să se desfacă de comorile fără pă-reche.

II

A doua zi tinărul cerșitor zise cătră părintele său:

— Taică, după semnele de până acū, vestea dela împărat ieste adevărată ...

— O fi așa, fiule, cum spui; dar totuși mai ispitește și vezi.

— Mă duc, taică; și furca de aur cu fusul le iau cu mine la oraș.

— Ia-le!

— Cloșca cu puii rămân în paza dumitale ...

— Rămân, fiule.

Sosit în oraș, tinărul se'ndreptă spre casa împăratului și bătù la poarta mare. Poarta încuiată. Mai ciocăni odată. Un curtean crepeți o aripă și de grabă o trânti la loc. Se auzi o bombăneală.

Zdrențurosul se îndărătnici să aștepte pe dinainte ferestrilor, cu furca în mână și cu fusul alăturea. Minunea minunilor! Fusul îndemânatic torceà singur firul galbin de aur, care n'avea sfârșit.

Macrina, fata frumoasă de împărat, prinse cu ochiul caietul strălucind, deschise fereastra și porunci unui ostaș să aducă pe cerșitor în odaie.

— Câți bani ceri, tinere, pe furcă și fus? întrebă ea.

Fiul de cerșitor răspunse smerit:

— Pe bani, să iertați, nu le dau.

— Nu? Dar pe ce le dai?

Îel trecù odată mâna peste furcă și zice:

— Pe puțin lucru, înălțată fată de împărat; dar mi-i, nu știu cum, să nu te supăr...

— Spune, băiete! N'am să mă supăr. Ce ceri?

— Să-mi arăți piciorul drept și stâng dela glezne până la genunchi.

Macrina, încruntată, se sguardu puțin la dorința ciudată; se resgândi și uitându-se la furcă, la fus și la omul în haină ruptă, își arată picioarele goale până la genunchi. Fiul de cerșitor descoperi la piciorul drept un negel cât o aluniță. Și lăsă lucrurile minunate la fata de împărat.

A treia zi cerșitorul dăruitor treceà de nou pe la ferestri. Acum îmbrăcase o altă haină, de-a tată-său, cârpocită și curată. Fata de împărat nu cred să-l fi cunoscut: ea nu-și deslipeà ochii dela cloșca cu cinski puți de aur, care se plimbà clonc!

clone! și ciugulea firisoare de earbă pe dinaîntea palatului. Strigă omul, și-l rugă cu multă ademenală să-i vîndă iei cloșca cu pușori. Iel urcă în odaea fetei și-i mărturisî:

— Nu-i de vîndut, înălțată fată de împărat, ci-i de dăruit, — dacă...

— Ce dacă?

— Dacă mi te arăți goală, dela creștet pînă la brâu.

Pușorii, plăpânzi și drăguți, piueau unul mai sclipitor decât altul. Macrina, nu avu cum, îi făcu pe voie și se desbracă pînă la brâu: Pe pieptul fetei se îmbinau două stele ca argintul.

Cloșca și pușorii de aur rămaseră la palat.

III

Intr'una din sărbători fiul de cerșitor se îmbracă în haine „nouă“, cum s'ar zice, — i le cum-părase tată-său din târg, dela un jidan cu vechituri, — și pieptenat și ferchezuit se înfățișă la împăratul Barbă-albă.

Împăratul, foarte vesel, îl întrebă:

— Ce cauți la curtea mea, băiete?

— Prea luminate 'mpărate! Ai poruncit în țară, că vrei să-ți măriți fata după omul, care va ști spune semnele ce poartă ea pe trup.

— Ai dreptate.

— Ieu... ieu... știu semnele!

— Tu le știi? — întrebă tot zimbitor împăratul. Dar cum și de unde le știi, măi?

— Din loc bun. Chiar dela fiica ta, împărate prea luminat...

— Așa?! Ti le-a arătat fiica mea?

— Da, mi le-a arătat.

Împăratul când află, că tocmai fetița lui, Macrina, s'a descoperit, nu mai zimbî și răspunse:

— Dacă tu, voinice, ai grăit adevărul, Macrina are să-ți fie soție!

După aceea își poftî odorul de fetică să vie de față, și porunci tinărului:

— Spune, tinere, semnele fetei!

Iel, țintind ochii la Macrina, îi zise:

— La piciorul drept ai un negel, cât o aluniță. Pe piept ai 2 stele îngemănate și d'argint.

— Adevărat ieste? — întrebă împăratul.

— Adevărat! — răspunse fata cu silă.

Împăratul sfârși scurt:

— Tu ți l-ai ales, dragă Macrino, al tău să fie!

Oamenii curții împresurară pe fiul de cerșitor, îl petrecură în alta odaie și-l îmbrăcară în haine, cum se cade la gineri de împărați.

După asta, aduseră la palat și pe bătrânul din colibă, tatăl mirelui, și nunta se făcù iute și fără sfară 'n țară.

IV

La anul fata împăratului născù doi feciorași gemeni. Dar vai ș'amar ce feciorași! — că ierau înfășați peste tot trupul în piei de șarpe. Minunea pocită a băgat spaimă și greață în toată curtea.

Au chemat popi din împărăție să blagoslovescă pruncii, doar își vor lăpădă solzii. În zădar. Au plătit doftori din străinătate să le taie pielea; dar, — cum au pus cuțitul, unul dintre gemeni a murit.

— Pe al doilea copil l-au purtat în sfârșit la vrăjitori și vrăjitoare, la dreapta și la stânga, — au încercat multe. Nimic nu s'a legat.

Ne mai știind încotro, într'o seară împăratul își chiemă ginerile și-l strășnicî așa:

— Să părăsești palatul, omule! Și să nu-mi mai vii în față până atunci, până când vei aduce leac pentru pielea nepotului rămas în viață!

— Dar tata? Cum rămâne?

— Tatăl tău poate să te însoțească, n'am trebuință de iel.

Ginerele împăratului, rupt și mâhnit, se întoarse cu părintele său la păreții negri ai colibeii lor.

Și se sfătuiră o zi și o noapte: ce-i de făcut?

— Vino cu mine, — zise moșul; — norocul ne va ajuta să găsim poate ac de cojocul șerpesc al nepotului.

Și au mers, au mers, nouă zile și nouă nopți.

Mai morți de sete și nemâncare, se opriră într'o pustietate la o alcătueală de peatră. Ieră casa Sfintei maice Vineri. Sfânta Vineri ședeă lângă vatra focului și își sfârșea mâncarea d'ameazi.

— Bună ziua!

— Bună ziua!

Sfânta maică, primitoare, îi pofti la odihnă, să îmbuce și să bea ceva. Porniră vorba: Eată, Sfântă maică, cum și ce-i!

Sfânta Vineri, pătrunsă 'n suflet de jălania celor izgoniți, se sculă și scotoci nu știu ce într'un dulap.

— Oameni buni, zise ea, o sticlă de apă din fântâna raiului vă dau vouă. Să spălați copilul de

trei ori în zi cu apa asta: în ziua a treia i se desface pielea solzoasă și pruncul rămâne curat și străcurat ca laptele.

Cu leacul Sfintei maice Vineri în mână își luară rămas bun, și cu lacrimi mulțumiră pentru toate.

După câteva săptămâni fiul de cerșitor cu tatăl său sosiră la curte. Copilul se svârcolea în dureri. Il spălară în trei zile, de câte trei ori pe zi, cu apă limpede din fântâna rajului.

Și s'a întâmplat așa, cum prorocise Sfânta Vineri. Pielea de șarpe se desghiocă, puțin câte puțin, și a treia zi copilul rămase alb și curat ca steaua pe cer. Mamă-sa, Macrina, țipă de fericire așa de tare, de bătrânul împărat veni într'un suflet să știricească ce-i. Macrina plângea cu băiatul în brațe.

— Mai scumpă comoară nu-i în împărăția ta toată!

Bătrânul tremurând îi luă odorașul cu ochii mari, ear băiețelul se cățără cu mânuțele de barba lungă a moșului.

— Unde ți-i pielea de șarpe? întrebă moșul cu ochii pe jumătate închiși.

Îi răspuse Macrina:

— În foc am aruncat-o!

*

Au invitat apoi oaspeți mari și mulți la botez. Și veselia asta a durat 7 zile și 7 nopți.

În ziua a opta împăratul, cel cu barba ca ninsoarea, a strâns sfatul țării, să-i spuie, că nepotul lui ieste moștenitor al scaunului. Și, ca să știe toți

și toate, și bine să înțeleagă, a dat lege pe hârtie cu pecetea în ceară roșie, așa precum că, dacă o fi să moară împăratul Barbă-albă, urmează în domnie nepotul său fără greș . . .

Legea șatorită s'a împlinit: nepotul, la vremea lui, s'a urcat în scaun de împărat. Și-i stăpânitor și astăzi, dacă n'a fi murit.

Marcu Vânătorul

I

Il ştiã satu 'ntreg pe Marcu Vânătorul.

Indeosebi îl ştiau fetele mari şi nevestele tinere. Cã doinele lui, din gurã şi din frunze, împãrãteau dealurile şi şezãtorile, şi aduceau când şi când rãspunsuri îndrãzneţe sau sfioase, poftitoare sau pişcãtoare, cum ierã duhul şi firea celui ce rãspundeã.

Ocheşel şi hoţoman, cu obrajii arşi de vânt şi ploii, Marcu al nostru fugeã de odihnã ziua 'ntreagã, dacã a descoperit o urmã de cãprioarã, de gãinuşã, de sitar, sau de altã lighioanã măruntã.

Acù, sã vedeţi ce şi cum a pãtit.

Pripeã soarele în dimineaţa unei zile pe la sfârşitul lui Cuptor. Marcu Vânătorul ieşea din făget, ca sã treacă o coastã spre sãlbãtãciunea din preajma Detunatei.

Din zmeurişul verde Moş Niculae, sprijinit în labele dindãrãt şi deocheat dela gustarea poamelor, strãnutã a mânie... Vânătorul pripit întinse arma, descãrcã douã focuri, unul dupã altul, şi împãnã cu douã glonţişoare botul nemeteniei dintre ramuri. Ursul butucos lãsã fructele şi, suflând burzuluiit, se slobozì pe partea omului. Când fù la

vre-o 3 pași, se înalță cât ieră de mare, așeză două labe ursești pe după spatele pușcătorului și-l apăsă de-i pârăiră oscioarele...

Marcu închise ochii și, topit de puteri, se mototoli aproape mort.

Moș Niculae, mulțumit că i-a lăsat un grăunte de viață, îl încarcă în spinare și-l purtă, și-l purtă, până ce sosi la un palat pârilit de vremuri și tănuit între stânci și jneapăn.

Impinse cu laba lată poarta palatului, tocmai când afară o ploie, mânată de vijelie, învioră frunzișul pădurii.

Vânătorul, amețit, fù târât într'una din odăi și culcat în pat moale.

După fapta asta, cinstită pe jumătate, ursul numai ce se învârti de trei ori peste cap și se prefăcù într'un moșulică șchiop și cu barbă roșietică.

II

Târziu, în dimineața a doua, Marcu Vânătorul se deșteptă din leșin. Tot mai păstra o furnicătură în coșul pieptului. Lângă iel șchiopătă prin odaie moșulică păros la față. Marcu îl ochi obosit și par'că doreă să-l audă glăsuind.

— Ieu, nepoate, mormăi bătrânul, sânt omul care te-am mântuit ieri din răceala morții. Te-am adus, pe vreme tare, sub coperișul meu și ți-am pus încheieturile la încheieturi, inima la inimă, carnea la carnea, puterea la putere...

Moșulică își trase un scaun.

Vânătorul, din pat, de nou se uită la ființa care-i săvârșise atâta bunătate... Nu mai pome-

nise soi ciudat de om, ca stropsitul ăsta cu barbă țepoasă, cu ochii sângerăți, mici, și împrejurul nasului cu două urme de rană proaspătă.

— Ridică-te, nepoate, din pat!

— O săgetătură pare că-mi clocește între coaste, se jălui Marcu.

— Săgetătura ți-am secăt-o cu toate rădăcinile și vinele iei. Ia-ți un scaun și te-așează lângă mine. Avem de sfătuit una alta...

Marcu se înalță sănătos, dar nu șezù unde i se porunci. Gândirea lui rătăcea pe-acasă, la mamă, la tată și la alții din sat.

— Șezi odată! Nepoate!

— Nu! — întări moșulică.

— Păi ce ți-i?

— Vreau să plec, unchișule, în treburile mele; că cerul s'a răsunat... Ș'apoi îți mulțumesc de binefacere...

— Cum să pleci?... Ce treburi ai?

— D'ale mele...

— Nu te duci, nepoate! Ai să mănânci întâi. Sună clopoțelul de pe masă!

— Ba, moșule! Mă duc. Nu-s flămând.

— Stai! Șezi aici! — îi porunci izbăvitorul, — c'avem să plănuim împreună. Și, dacă-i vorbă, nu te las băiete.

— Nu mă lași?

— Nu! — întări moșulică.

— Atunci plec nelăsat! se îndărătnici Marcu.

— Poftim! Poftim! Du-te nelăsat, — îi răspunse bătrânul și-l lovì pe umăr cu mână stângă.

Vânătorul se lipi fără voie de scaun, se sbătù să se ridice, — dar ridică-te, dacă poți!

— Drăguțule! Mărcuțule! de ce nu pornești

la trebșoare vânătorești, după căprioare d'ale tale?
— întrebă cu răutate ăla.

— Eartă-mă!

Dar moșul se făcu nevăzut.

Acum înțelegea vânătorul ce tărie de vrăjitor ie încuibată în omulețul, care îl lipi de scaun cu o lovitură ușoară din mâna stângă.

— Din cursa asta nu mai scap, cât va fi purcelul cu codiță! — suspină Marcu.

Un păhărel d'argint, din vârful mesei, se scutură chemător. La glasul argintului ieși, de după o perdeă un arap în haină roșie.

— Porunciți, stăpâne! — strigă negrul buzat.

Marcu întrebă:

— Ce treabă știi să 'mplinești?

— Sânt bucătar. V'aduc, dacă poftiți, masa.

— Adă-mi ceva de mâncare.

Buzatul pieri și de nou se ivi, cu o tavă de bucate și băutură. Gustă vânătorul cât gustă, și nu-i tici. So hotără să se răcorească puțin prin curte. Și umblând prin cotiturile mohorâte, trecu lângă o fereastră întărită cu gratii groase de fier.

— Ascultă, creștine!

— Cine strigă? — întrebă Marcu.

O ferestruce fù trasă la o parte și o față omească se arată în bătea luminii. Necunoscutul, cu chip veșted, legă vorba:

— Ai încăput, prietine, de nu mă 'nșel, și tu pe mâna lui Ucigă-l crucea, cum am încăput ieu? Hai?

Marcu îi împărtași întâmplarea lui din codru. Tinărul dela fereastră cu gratii o ascultă și nu se clinti din loc. Pe urmă povestì așa:

— Săracul meu tată, de-o mai fi trăind, așteaptă zilnic să-i sosească băiatul acasă.

— Unde-i tatăl tău?

— Tatăl meu, împăratul Negru, domnește peste o țeară 'ncepătoare dela scăpatat; ieu stau aici, într'o temniță strâmtă, înlănțuit... Necuratul, în chip de urs, când treceam călare noaptea prin pădurea neagră, m'a târât la palatul lui, m'a vârat într'o peșteră pe scări nenumărate, să-i aduc pământului d'argint de pe alt târâm. I l-am adus, și eată unde m'a înfundat!...

Marcu ascultă povestea soțului de suferințe, i se făcù milă, dar pare că se mai întremă.

— Du-te în odăița ta, să nu mi te vadă aici șchiopul bătrân, și te gândește la soartea mea, — sfârși feciorul împăratului Negru.

— Să ne vedem cu bine!

— Vei fi puiule, ostenit și slăbit; fii bun și culcă-te... grai moșul deschizând ușa Marcului.

— Lasă, moșule, nu te 'ngriji atâta... de o puținătate ca mine.

— Ba, mă 'ngrijesc, Marcule; că mâne avem să facem o cale lungă, lungă să ni-ajungă.

— După aceea?

— După aceea te las în căile tale și 'n voea ta.

III

Se crepă de ziuă. Marcu se îmbracă și dete un ocol prin păduricea îngrădită a palatului. Frunze nu șuerau, nici paserile nu ciripeau. Pare că muriseră toate.

Într'un umbrar, mai la colț, se deosebeă o colibioară de trestie cu ușa deschisă. Veni într'acolo

vânătorul, și văzù că cîneva șade într'un jeț de peatră și citește, citește din o carte groasă.

— Bună dimineața! — strigă Marcu.

— Omul tinăr lăsă cititul, îi mulțumì și-l rugă să-l ierte, dacă nu se poate sculă.

— Ce te doare?

— Nu mă doare, de durut, nimic — răspunse tinărul; dar dela brâu până la picioare sânt de peatră... Vino, vezi!

Vânătorul pipăi picioarele grele ale celui ce se destăinueă, care de altfel peste brâu și până la cap ieră om ca oamenii.

— Hm! — făcù Marcu și nu știà ce să gândească și să întrebe.

— „Ca să afli, cine m'a adus la starea de ticăloșie, grăi împetritul, să iei aminte spusele mele, că-s jalnice și adevărate: tatăl meu, împăratul Galben, care stăpânește ostroavele mării dela răsărit, m'a pornit în pețite, să nu rămâie scaunul strălucit din țara, unde nu-i noapte niciodată, am găsit ce căutam: cea mai chipeșă fată din cele șapte câte aveà oblăduitorul țării. Ca azi ne-am cunoscut, ca mâne ne-am cununat.

„După 2—3 luni nevasta mea luase năravul să petreacă seara la masă citind într'o carte mică, scrisă cu șemne străine. Mie îmi întindeà un păhărel de aur, cu vorba: beà, bărbate iubit, din băutura gătită în țara mea, să dormi ușor și fără visuri. Băutura îmi căzuse dragă, de muream după ea; dormeam somn adânc și în vis sburaș peste clădiri și grădini, peste văi și râuri; ear dimineața, de oboseală, îmi curgeau sudori pe față... Nevastă-mea, cătră ziuă, moțăeà pe carte... Doritor să știu, ce-mi meșterește ea noaptea, mă ho-

tărese în sfârșit să n'adorm o seară. Indată ce-mi întinse păhărelul amețitor, mă prefăcui că-l golesc și-l pusei la o parte. Pândeam cu ochii întredeschiși. Ea nu citea, ci ascultă răsuflarea mea; apoi își pironi uitătura la mine, se sculă, își toc-mi haina și părul, și ieși par'că plutind din odaie..

„Ușa dela grădina noastră scârțâi obraznică. Hei, leliță! Acolo ți-i umbletul în cap de noapte?.. Mă îmbrăcai, și trecui tiptil, pe ușa lasată deschisă, în grădina palatului. Nevasta stă și așteptă. O scumpie deasă îmi slujea de ascunziș, când auzii un lătrat. Cineva sări peste zidul înalt de doi stânjeni. Socoteam: ie un câne.

„La licăritul stelelor mi se părù, că dobitoacul se ridică în labele dinapoi, și nu mai ie câne, ci om șchiop. Nevastă-mea îl luă de braț, se lipi de iel și numai ce trecură pe lângă scumpia mea. Și începură îndrăgostiții să șoptească și să se giugiulească... Mie-mi ardeau tâmplele și palmile... Imi venea să-i rup și să-i potopesc.

— „Ce zice „adormitul“ tău? — întrebă jupânul.

— „Adormitul meu zice bine; lui i se pare că sboară, dar zace pe loc și doarme tun, — răspunse jumătatea mea iubită.

— „Mai sărută-mă; că, Doamne, fierbinte-i gurița ta, puică!“

— „Taci, drăguțule.

— „Ba nu tac! Că „adormitul“ n'are de unde să ne audă!“

„M'am azvârlit la spatele porumbașilor:

— „Adormitul n'are să v'audă? Ohoho, ba vă și vede!... Aici ți-i dragostea, jupânească dragă? Stați!

„Imi împlântai mâna în blana șchiopului. Deodată nevasta mea scoase din sân — pe semne o sticlută — și o turnă pe mine întregă... N'am mai zărit nimic. Dar simțeam că toate părțile din mine se fac peatră... .

„In colibioara de acum nu știu cum m'au adus. Țiu minte, că într'una din seri șchiopul ajutat de femeea, care mă înșelase, mă turnau pe cap și piept cu apă topitoare, dar numai pe cap și piept, — partea din jos a trupului mi-au lăsat-o în jețul de peatră cum a vezi... Amarnică soarte, prietine, că-s ca îngropat de viu“... .

Feciorul împăratului Galben tăcu. Marcu, dacă nu putu să-i ajute cu fapta, îi povestì întâmplarea lui, îl mângăia cu nădejdea îndreptării și pornì mai departe.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV

Pe la un tufiș de brăduleți eată și moșul șonicăind și tușind:

- Gata, Marcule?
- Gată, moșule.
- Pe-aici s'ò croim!
- S'ò crdim pe-aici.

Descuia moșul portița din dos.

Dealungul prăpăstiilor călcău pe poteci săpate de ape. Călătorie, cu cât mergeau, pare că mereu se lungea.

Pe o culme de stâncă retezată se înalță o clădire de pietri: moara dracului. Intrară. O masă de fier stă înțepenită la mijlocul morii. Moșul o prinse de un colț și o scutură vâjos. Tunet din lăuntrul muntelui cutremură stâncile, și masa se

adânci: în locul iei se arată un cap de scară ce ducea în fundul întunecimii.

— Vânătorule! — începù spurcatul — și să te cobori pe scară până la cea din urmă treaptă. În calea ta o să 'ntâlnești scumpeturi, de care pe lumea noastră nu prea sânt. Tu să-ți lași obiceiul — dacă-l vei fi având — d'a șterpeli ce-i scump; căci îndată ce pui mâna pe ce nu-i al tău, deschizătura d'aici se astupă, scara fuge și masa de fier vine la loc; tu întemnițat ai să mori de groază...

— De groază?

— Da! de groază, de foame și de sete. D'aceea, băiete, să mergi cinstit și cuminte până la masa mea de aur, unde zărești un *păhar de aur*, îl iei și-l ascunzi în sân, ca să grăbești îndărăt la scară. Și repede să mi te 'ntorci acasă! Înțeles-ai?

Înțeles!

— Cum ai înțeles?

— Am înțeles, că-ți lipsește un *păhar de aur*..:

— Și tu, tinere voinic, ai să mi-l scoți din întunerec, să mi-l aduci, că-i averea mea.

— Averea dumitale?

— Așa-i!

Tinărul călcă pe scara fără capăt, mai jos, tot mai jos.

Ca să omoare din urâtul singurătății și al răcorii, slobozi din piept doina lui vânătoarească, de răsună groapa până sus la moșul, ca re se strâmbă de mare plăcere.

Pe un coridor, luminat de lespezile de aur și de pietrile scumpe înșiruite în ziduri, Marcu scoase piciorul din scară, să cerceteze ce-i. Diamantele, cât oul de porumbiță, străluceau de-ți luau vede-

rile și mintea. Tinărul nesocotì sfatul dat, smulse un odor din zid și-l vârâ în sin. În aceeaș clipă o ușă troznì. Marcu auzì înjurăturile necurátului, care tunâ din moară, scara căzù și deschizătura se închise . . .

— „Ce ne facem, boierule?“ întrebă mintea Marcului.

— „Plecâm înainte, prîn luminișul auriu“; răspunse gura.

Și mergând Marcu Vânătorul cam două sute de pași, eată-l într'ò încăpere cu scaune, cu oglinzi și în cuier cu niște haîne nouă de aramă. Armele voinicesti așteptau aninate în cui. Lăpădă hainele vechi, îmbracă cele de aramă, se încinse c'ò sabie încovoiată ce aveà două tăișuri.

Gătit ca un crai din răsărit, păși în odaea vecinã, și nu-i veneã să creadã când zãri masa galbenã cu pãhãrele de aur, „averea“ moșului.

Ciocãni cu degetul în colțul mesei, să audã cum sunã aurul . . .

Abea își înalță capul, și trei arapi, ca 3 nãluci, atinserã cu fruntea pãmâtul:

— Slugile tale ți se închinã și așteaptã porunca.

— Ceva de mâncare, zise Marcu.

— Vine, stãpâne!

Pierirã arapii și curând se întoarserã: unul aduceà o tipsie cu bucate, al doilea cu bãuturi de tot soiul, al treilea cu ciubuc, tutun și țigãri.

Nou sositul se ospãtã mai altcum ca în satul lui . . .

Sfârșind de prânzit, dete ca boierii un semn slugilor, să curețe masa și să-i aprindã ciubucul. Iel, pe o canapea, suflã câteva fumuri și, dupã așa muncã și drum, se simți vrednic să se dee dõrului.::

V

Când se pomeni din somn, o perdeauă neagră flutură la o fereastră.

Marcu țintî ochii într'acolo și văzù că perdeau poartă câteva cuvinte 'n slove roșii. Le citi.

„Dacă mă ridici, te căești;

„Dacă nu mă ridici, îți pare rău“!

Mai citi odată pe cele din urmă... „Dacă nu mă ridici, îți pare rău“!

Și zmâci un ciucur, ce spânzură de-o sfoară. Perdeau neagră se răsucì în sus: De sub ea se desfășură icoana unei fete. Peste haina ici albă, presărată cu stele, ieră încinsă cu brâu de aur; capul frumos purtă coroană de trandafiri albi și roșii, părul castaniu i se lăsă pe rotunjeala brațelor. In partea din jos a icoanei luceau săpate în diamante două vorbe: *Măeștra Farmecelor*.

Trei zile întregi Marcu Vânătorul n'avù pace. Nu-i plăcèa să doinească, nu-i plăcèa tutunul, nici masa, ci umblă năuc în văgăuna misterioasă ca să se împiedece mereu pe dinaintea icoanei și să întâlnească ochii vii de șarpe ai Măestrei Farmecelor.

Slăbise voinicul: fața lui nu mai înfloreà în bătaea vântului și a ploilor, ci se subțiasè ca de gingașă domniță. Se căi de ce-a făptuit, și totuș nu se îndurà să fugă de icoană.

Odată, nu știu ce-i trăzni, că supărat împinse păhărelul de aur de pe masă. Și, fără de veste, un părete se nărui în afunzime și o poartă de peatră se desfăcù în laturi.

— Ce grădină verde și largă! strigă Marcu dela masă și, sprinten ca un copil scăpat din școală, trecu poarta.

În grădină ce s'audă? ce să vadă? O horă de fete tinere, râzând și cântând. Marcu, în vestmânt de aramă și cu armă la brâu, se apropie de cântărețe.

Fetele încetară jocul și înconjurară pe vânător. Toate la fel îmbrăcate, hainele lor foșneau în mătăasă albă, strânse peste mijloc cu brâne de catifea roșie sau neagră, în cosițe își aninaseră lacrimioare, care le împodobeau și la brâu.

Două din fecioarele acestui rai luară de mână pe străin, una la dreapta, alta la stânga. Celelalte tinere se înșirară de laturile cărării, și deschiseră drum să treacă două soațe, cele mai alese, cu Marcu copleșit de vis nemai visat.

Purtau fetele pe Vânătorul bine răsărit, și-i incredințau tainele grădinărești. Se opreau la pomii bogăți în fructe, la florile de care nu mai mirosise, la lebedele lacurilor, la fântânele ce țâșneau stropii în culori de curcubee... și mai departe până la holdele cu grâul secerat.

— Cine-i mai mare peste raiul vostru? — întrebă Marcu plin de mulțumire.

— Măeastra noastră! — răspunseră glasurile.

— Cine-i Măeastra voastră?

— A farmecelor fecioară! Ea-i zina noastră.

— Că voi toate sânteți zine...

— Nu!

— Toate sânteți zine!

Iele râzând:

— Nu sântem zine de loc; noi sântem roabe...

— Roabele cui?

— Ale iei: Măeastra farmecelor ieste doamna noastră. Ea ne învață și ne îngrijește. Noi o iubim și muncim pentru ea și pentru noi.

— Și unde-i doamna voastră?

— Acolo.

— Unde acolo?

— De!.. Prea dorești dumneata să afli multe! Vrei să-i vorbești?

— Nu... Aș dorì s'ò vād:

Tocmai acum nu se poate, ziseră câteva.

— De ce?

— De ce? D'aia!

Chicotiră fetele, își aruncară semne cu ochiul și în mersul lor, ajunseră la un râu limpede, ce se rostogolea spumos și lat. Pe maluri creșteau chiparoșii, dintre crengi răzbătură cântece dulci ca de copii. Flăcaul, cu ochii duși, ascultă glasurile...

În sus de râu sclipea lacul, păzit de plopi subțiri. Lui Marcu i se părù că zărește zvâcniri de brațe și trupuri rotunde în mijlocul valurilor... Dar când să sosească, ființele din lac lunecaseră nevăzute în dumbrăvi și ape.

VI

Se odihniră, fetele și Marcu, în preajma zidului de stânci, pe un covor de mușchi și earbă de care nu-i pe pământ.

— Stâncile astea, zise una din roabele care mai rămaseră cu Marcu, apără grădina noastră de primejdie.

— Dar asta ce-i?

— Asta-i earba fearelor, care descuie zăvoarele.

Și roaba smulse din stâncă două fire pentru vânător.

Prin crepăturile stâncilor izvorau stropi de apă, umezind petricele roșii și albastre căzute la poale. Marcu se plecă și ridică două mci pietri: una roșie, una albastră.

Roaba tălmicitoară îi desluși:

— Peatra roșie are apă topitoare: dacă picuri dintr'însa doi trei stropi pe o altă peatră, o topeste...

— Dar albastra?

— Cea albastră, când o strângi între degete și împrști floarea, omul sau dobitocul, ie în stare să împetrească orce și pe orcine...

*
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Soarele se culcase de mult. Marcu, părăsit lângă zidul înalt de stânci, culese câteva petricele albastre și roșii, rupse fire din earba fearelor și plecă cu iele prin întunerecul nopții.

Iuți pașii vânătorește și bătù la o poartă de palat cu ferestrele luminate. Aripile porții se desfăcură și Marcu soși drept în fața mesei galbine, cu păhărel de aur... Icoana Măestrei Farnecelor îl privea cu uitături scăpărătoare de viață.

Muncit de doruri multe Vânătorul în vis văzù cum Măeastra se desface din ramă, pășeste spre dânsul și-i alintă părul și obrajii. Visă că nu-i vis, și nu îndrăzneă să deschidă pleoapele.

Un miros cald, de fân cosit, îl deșteptă din somn. Razele soarelui străbăteau prin peretele, unde atârnase icoana fermecată. Marcu earăș nu putea cuprinde cu mintea ciudăteniile locului.

Măeatra din icoană sburase, păhărelul de aur pe urma iei.

Și porni de nou Vânătorul în grădina cu florile ce le cunoștea. Fecioarele roabe însă nicăiri. Pare că-l uitaseră...

Iel, cu gânduri posomorâte, străbătù până la mijlocul unui crâng, pitit lângă lac. În crâng, cum să vă povestesc, o frumusețe femească, neînchipuită de mintea lui de vânător, dormea pe verdeață tină, sub boltă de crengi. Flori de viorele și frunzulițe de iedere și viță de vie, o înconjurau, părul despletit îi învăluea o parte a corpului Măestrei Farmecelor, — că ea întrupă frumuseța din crâng.

Albimea și curăția feciorelnică furară cumpătul flăcăului, care se plecă puțin și sărută obrazul zinei adormite și buzele iei cu miros de fragi.

Roabele, speriate, alergară dela lucrul lor. În țipete de fete și murmur de frunze stăpâna se înălță cu mândrie și fulgeră cu ochii pe obraznicul străin. Iel stă să-și recunoască greșala; dar d'asupra capului său picurară stropi deși și mari de apă albastră.

Sub ropotul apei iel își întinse mânilor rugătoare și înțepenite. Și nu mai simți nimic... Din cap până'n călcâie se prefăcù în peatră albă ca laptele, de socoteai că-i chip cioplit cu rară măestrie.

VII

Fecioarele sburdalnice d'atunci încolo petreceau zilnic în crângul, unde Marcu se schimbase în marmoră. Și nu le părea urât flăcăul mut.

Măeastra Farmecelor mai cu seamă nu lipseă dintre celelalte fecioare. În vestmânt alb cu brâu negru, în sin cu busuioc, rămâneă singură, fetele și le trimiteă la plivit, la scădat și la joc.

Doamna lor, dacă nu o turbură nimeni, își lăpădă coroana de pe cap, își netezeă părul pe spate și sărută mânilor flăcăului, sau își răzimă brațul de umărul Marcului.

Roabele cele mai iubite vedeau din lac cum Măeastra se apropie pe la spatele vânătorului de peatră, își rotunzește brațele după gâtul lui și-i săruă cu foc fața moartă. Și apoi plângeă și oftă...

*

Florile grădinii într-una din dimineți se ofiliră. Poamele se scuturară viermenoase și necoapte, frunzele din pomi picară ca de brumă și earba îngălbeni.

Grija și munca roabelor nu foloseă: grădina, viața lor, aveă să se schimbe în plânset și pustietate; căci Măeastra nu se gândeă le nime, nu se mai apropiă de nimic, fără de chipul împietritului.

— Ne sfârșim, soro!

— Ne sfârșim toate!

Se întruniră la sfat fetele îngrijate și grăi una:

— Oare n'ar fi bine, să-l înviem?

— Nu! Nici vorbă! — strigară două-trei.

— Ba, da! — socotiră altele.

— Nu, soro! Că de-l scoatem dela moarte, doamna noastră ascultă de glasul lui, ne părăsește și se duce cu iel, să trăească viața muritoare. Și noi?

— Stați, suratelor! — întrerupse una sfătoasă. Eată ce trebuie să facem: Pe vânător îl înviem, dar așa că Măeastra noastră are să rămâie pe vecie în lumea florilor și a verdeței nemuritoare; pe voinic să-l trimită să stăpânească tainele codrului pământesc și înapoi să nu se întoarcă niciodată... Dar niciodată!

— Să mergem, să-i spunem și s'o rugăm.

— Așa da! — Primim. Dacă Măeastra făgăduște, bine: să-l deșteptăm din morți!

Doamna fetelor ascultă cuvântul adus de supusele ei nenorocite, se stăpâni și făgădui ce i se ceru. Acum nu mai vrea să vadă pe nime și porunci să încuie porțile palatului.

BCU Cluj / Centrul VIII University Library Cluj

Fetele, în haină de zăpadă, aduseră pietri roșii, topiră chipul de marmoră, și Vânătorul deschise ochii.

Marcu, înviat, fù petrecut până la scara lungă. Insoțitoarele lui nu-i răspundeau la întrebări. Iel puse piciorul pe cea dintâi treaptă, oftă cu multă durere: Rămâneți sănătoase, fecioare în haină albă!

Călcând tot mai sus, se oprì la cuiul cu hainele vechi, le schimbă cu cele d'aramă, anină și sabia în cui; ear diamantul cât oul de porumbiță îl așeză la cuibușorul de unde îl smulsese.

Atunci ușa de sus troznì, Marcu mai suì vre-o sută de trepte și ieși la moara dracului.

— Da' mult mi-ai zăbovit, băiete, — zise moșul cucuiat pe un butuc.

— A fost urcuș stăpâne mai altfel ca la Dealu mare, mulțumește lui Dumnezeu că mă vezi viu.

— Și... păhărelul de aur?

Te la mine, cum ai poruncit... zimbî Marcu:

— Scoate-l! Și dă-l să vedem.

Vânătorul își vîră mâna 'n sân, scoase ceva, — pare-mi-se o pietricică — și începù a stropi mijlocul și picioarele moșului viclean, și-l pironi în vârful butucului prefăcut în stâncă.

— Dacă cutezi să mă atingi cu ceva, strigă tînărul cătră Necuratul, — am să te 'mpietresc până 'ntr'un fir. Acum iești peatră numai pe jumătate; știi, cum ai făcut cu omul împărătesc din coliba de trestie a grădinii tale...

Deavolul de moș se zvârcoli, scos din minte, se smulse din stâncă, porni pe mâni cu picioarele de peatră pe sus și cu capul în jos. Ei, dar mi-l primiră picăturile lui Marcu și-l împroșcară, până ce-l încremeniră de-a binele.

Se întoarse Vânătorul la palatul negrit. Cu ajutorul ierbii fearelor descuiă lăcatele, frânse lanțurile și mântul din temniță pe feciorul împăratului Negru; cu apă topitoare scăpă pe al doilea nenorocit, pe fiul împăratului Galben, și-l făcù să sară sănătos din scaunul de peatră...

— Să trăești, Vânătorule! Binele și sănătatea să-ți fie parte!

Un șuer de vînt le îndreptă privirea spre cer și spre dealuri. Pe o coastă prăpăstioasă venea ca pe lunecuș o femeie călare pe coadă de măturoi.

— Uitați-vă, oameni buni! Soția mea necredincioasă și tovarășa moșului șchiop! — strigă cutremurat unul din cei scăpați. Ne soarbe cu zăle!

— Vom mai sorbi-o și noi, — răspunse liniștit

Marcu și-și pregăti o peatră cu apă întăritoare albastră.

Femeea de pe măturoi sbură spre dânșii. Peatra Marcului o pocni între sprâncene și o doborâ: jupâneasa fù țintuită acolo pe culme, să fie de poveste pentru bărbați și pentru neveste ca dânsa.

*

Ș'acù mă rog , s'o povestească mai departe cine-o știe dintre dumneavoastră.

Și după aceea, dacă ascultați, ieu am să vă spun alta: povestea lui Gincu Frunză din țara Almășului.

Gincu Frunză

I

A fost odată, ie multisor d'atunci, pe vremea grănițerilor bănațem, un rumânaș bine ncheiat și frumos la 'nfățișare. Almășan de loc, oamenii îi ziceau Gincu' Frunză al lui Iuon.

Intr'o primăvară Gincu Frunză al lui Iuon, cu alți feciori de vrâsta lui, ajunsese la măsură. Atunci nemții, stăpânitorii grăniței, strâmtorați de turci și de alte necazuri, mi l-au dus pe almășan la oaste, să-l cătănească bine nu 2—3 ani ca astăzi, ci 36 de ani în cap.

Ei, dar anii vin și trec, unii mai iute; alții mai încet; cum ți-i norocul și hărnicia.

Implinind în bună rândueală cătănia *la cordun*,² ba și pe pământ străin, împăratul ci că ar fi trimis poruncă scrisă să se plătească lui Gincu Frunză al lui Iuon tocmai patru sute de taleri d'arginți, bani de drum și de casă.

¹ Gincu, dim. dela Constantin.

² La hoțar.

După vestea asta norocoasă, Gincu se înfățișă drept la domnul *obâștâr*¹, să vadă adică ce le, și să ridice arginții împărătești.

Domnul „obâștâr“, un neamț gros și gras; tuns și ras, grăi:

— Ai venit, Gincule, după părăluțe; bine-i! Eată-le, ține palma!

Și-i numără în mână: ain, țvai, drai; fir!

In loc de patru sute de taleri d'arginți, colonelul îi dete 4 bănuți de aramă. Și-i comandă un:

— Haptac!² Links um!³ Marș!

Gincu se 'ntoarse soldățește în călcâie și, după-ce ieși pe ușă, se uită la arama din palmă.

— „Tot al dracului mi-i neamțul!“ — zise iel mai mult cu gândul, decât cu vorba.

La căsarmă păgubașul numără încă odată bănișorii primiți, lăpădă cureaua împărătească, își potrivî hanele rumânești, și-și păstră, — că n'avea alta, — căciula din cătane:

— Și mai fiți sănătoși, măi băieți; că ieu vă las cu căsarmă, cu cordun și cu tot binele lui!

In calea păduroasă către casă, Gincu Frunză, cu pungă ușoară și inimă ușoară, străbătù o dumbrăvioară îngălbenită. Și pare că nu-i venea străină împrejurimea.

Doi cerșitori, la o margine de cărare, ședeau cu capete plecate și așteptau.

— Dă-ne ceva, să-ți fie de pomană! — se mi-logî unul, — că sântem rupți de haine și de foame

— N'am mâncat d'o săptămână! — se strâmbă al doilea.

¹ Colonel.

² Atent! ³ Stânga 'mprejur!

Gincu Frunză se oprì deslegă biata punguliță, cinstì fiecăruia un ban, și-i mai rămaseră doi bani.

Mulțumit, ca după o faptă bună, pornì cântând. Și glasul i se respiră în cuprinsul văilor al-mășene.

Sfârșeà una, începeà alta: când cătânești, când bătrânești.

Chinezul¹ și cu popă
Tot așa mi-or rupt legea.
Că 'n Italia m'or băgà...
Și cătană m'or băgà...
Uiu-iu-iu, măi!

„Și n'am ce zice, m'au băgat cătană... De perit: eată n'am perit. Dar anii mulți mi-au ros tinerețele... și puține-au mai rămas“.

Frunzuliță earbă creată,
Am plecat fără musteață,
Și mă 'ntorn cu cărunteață...
Așa, zău!

Pe un țarm de părau se clătinau bătrânește alți doi cersitori:

— Uite măi! Da' v'ați sporit ca cireasa lupului!

— Dă-ne ceva! Să-ți fie de iertarea păcatelor; că sântem ruți de foame și haine.

— N'am mâncat de-o săptămână!

Și earăși desfăcù Frunză gura punguliței, scoase încet doi bani și-i împărți la fiecare.

— Ieu, — le zise voinicul, — vă dau cât pot; Dumnezeu să vă dea mai mult!

¹ Primarul.

Unul din cerșitori, cel mai bătrân, dacă văzù că nu-i mai rămase creștinului nimic, îi grăi:

— Să ne spui nouă, omule împărătesc, ce răsplată poștești să-ți dăm ție, pentrucă ni-ai dăruit nouă toată averea ta de patru bănuți.

— Ce *patru*? V'am dat *doi* bănuți. Și am dat, mai nainte, la alți, nu vouă, tot doi!

— Ba; nouă ni-ai dat ș'atunci, că noi am fost și mai naînte, — zise al doilea cerșitor.

— Spune ce dorești dela noi? — întrebă de nou cel bătrân, — noi te-om dăruì.

— Da' ce-mi tocați urechile! — răspunse Frunză privind la hainele lor sdrențuite. Păi voi, oamenii buni, mă întreceți cu sărăcia. Mai bine căutați-vă de nevoi... Și vorbiți mai puțin!

— Cere și ți se va dà! — zise cu zimbet bătrânul.

— Lasă-te, măi omule, nu te prinde și de vorbă biseriască; că doar nu-i fi tu Dumnezeu din cer!

— Ba-i chiar iel! — răspunse al doilea cerșitor, care nu ierà altul, decât Sfântul Petrea.

Ingâlbeni rumânul mai rău ca ceara și cerù ierteciune, dacă l-a fi scăpat cumva vre-o nesocotință.

— Haid', nu-ți fie teamă, cere orce-ți dorește sufletul. Noi împlinim.

Prinse curaj Gincu și glăsuì:

— Apoi bine, Doamne... aș cere, da' nu știu ce să cer...

— Te gândește, omule, și o să știi, ce-i trebuie unuina ca tine, — îl îndemnă Sfântul Petrea.

Se socotì Gincu și zise:

— Să-mi dai, milostive Doamne, o lulea, care

să fie tot plină; și să nu se stângă, or cât aş trage dintr'însa.

— Bine, fiule. Iți dau. Mai cere ceva!

Sfântul Petrea îi șopti: „Grijește de suflet și cere raiul, măi Frunză“!

Iel ceru:

— Să-mi dai, Doamne, un săculeț, și când voi porunci cuiva: *Mars*; îndată să fie în săculeț.

— Fie 'n voea ta, fiule. Eată sacul. Mai cere ceva!

Sfântul Petrea șopti: „Cere raiul, uitucule!“

— Nu-i grabă; Sfinte Petre!

Apoi zise:

— Să-mi dăruiești, Doamne, un bici, care să bată pe orcine; când i-oi porunci: bate mi-l!

— Iți dau și biciul, fiule! Mai poți cere un lucru, cel de pe urmă.

Din nou șopti, necăjit, Sfântul Petrea; „Cere raiul, nesocotitul“!

— Nu-i grabă, Sfinte Petre! și se 'ntoarse către Dumnezeu zicând:

— Mai dă-mi, Doamne, o păreche de cărți de jucat: cu cine m'oi jucă, iel să peardă, io să câștig.

— Eată și cărțile!

Dumnezeu cu Sfântul Petrea, care nu părea prea mulțumit, lăsară pe drumet: cu luleauă, cu un săculeț, cu bici și cărți.

II

Luleaua mai ales îi plăcea, și pufăea dintr'însa Gincu Frunză, ca un pașă din Lugoș.

Merse cât merse, — dar, de! Pare că în săculeț n'avea omul multă încredere. Poate nici biciul n'oa fi chiar așa năzdrăvan...

Cum se uită la iele cu îndoeală, eată 'n cale un țigan cu linguri:

— Bună vremea, Rumanico! — începù lingurarul. — Ce ai acolo?

Rumânului nu știu ce-și trăznì prin mințe, că-i zise:

— Vină și vezi, cioară, ce am io aici?

— De! să videm, ce poate să aibă o cătană proastă, zise bălaurul sgâindu-se la sacul lui Gincu.

Mars! la sac! — porunci cătănește.

Țiganul scăpă lingurile și, cu capul nainte, se vârâ în săculeț, care se lărgi cât un sac de făină.

Săculețul ieră primitor, nu se poate mai bun. Dar oare biciul?

— Bate-mi-l!

Și 'ncepù biciul să ardă 'n țigan.

— Auleo! auleo! mo Rumanico! se vaită țiganul din fundul sacului, — da' fii cuminte!

Biciul bătea cu adevărat, ear când i se strigă: *hol!* se oprì ca pe ceas.

Gincu Frunză deslegă sacul, țiganul sărì ușurel și se scârpînă pe unde îl usturase.

— Ei, ai văzut? Țsta-i sac! Mo!

Faraonul, fălos, dârdăi:

— Mânca-ți-aș sacul! Cătană pârilită ce iești! Și pacatosule!

— Ce? Mă batjocorești? Tu pe mine? Mars la sac, cioroiule! Tu, biciule, bate-mi-l!

Luă bălaurul ș'a doua bătaie. Și când se scutură de sac, sfărâind în vârful degetelor ridică lingurile, nu mai cărâi, ci perì ca o scântee.

Luleaua ardeà, sacul se deschideà și primeà. biciul băteà, va să zică toate ierau desăvârșite. Mai rămâneà să încerce: oare și cărțile fac treabă, ori ba.

Se îndreptă pe drumul cătră oraș și se împiedcă seara la cel dintâi birt. Cerù birtașului să-i dea loc peste noapte, cum se cade la unul, care a slujit lungă vreme pe împăratul.

Birtul ăsta aveà o odaie bântuită de duhuri necurate.

Om bătrân, birtașul spuse călătorului că are o odaie „ceva extra“.

— Ce odaie „extra“?

— Toată noaptea joacă dracii ‘n ea! Dar... te vād că ai fost cătana...

Și răspunse Gincu:

— Du-mă ‘n lăuntru.

Intrară în odaia „ceva extra“, plină de scaune și mese.

Nou sositul se odihni la o masă, birtașul îi puse vin și de mâncare și-l lăsă singur.

Cum se înoptă, cătana nu se gândi la cormorați și adormi sforăind în scaun.

La miezul nopții, hurducând prin pod, dracii se sloboziră pe horn în odaie și izbiră cu palma în mese.

Gincu deschise ochii. Drăculeții, gătiți ca niște domnișori, râdeau și se ‘nvârteau neastâmpărați. Gincu pare că se simțeà, în tovărășia lor, nu tocmai rău.

O masă verde rotundă o cuprinseră câțiva drăcușori mai spalăței. Și împărțiră sprinten cărțile de joc.

Ș'odată se iviră, iei știu din ale cui, grămezile de galbeni grei și lucitori.

„Cum să într'un vorbă cu dumneelor!“ gândi almășanul, care n'avea decât o punguliță deșartă.

Un drac îi gâci gândul, si-i strigă:

— Bădicule străin, ce stai cuc! Aștepți poate o mierlă, hai? să te pupe 'n cioculeț?

— Ce mierlă, mări! O fi având iel, cătănuța bătrână, o turturică, — zise al doilea drăcușor.

— Da! Și-o fi sburat c'un turturoi, — rânji al treilea.

— Dacă turturica n'o fi o curcă plouată, — chi-coțî al patrulea.

Străinul se apropie de masa verde glumind și iel:

— Vă râdeți voi de o cătană săracă? Nu cumva veți fi înrudiți cu „obâștăru“ nostru?

— Pe jupânul ăla, pe domnul colonel, l-om cinsti la vremea lui. Că știm noi ce ie cu drept, și ce ie fără drept... Ba, facem și bine în felul nostru...

— Dacă faceți și bine, s'o dovedeți.

— Cum s'o dovedim? — făcù un drac.

— Așa că mă împrumutați cu un galben...

— De ce?

— Il joc cu voi...

— Nu putem! Nu dăm bani împrumut. Noi vrem să trăim în pace cu lumea; dar poți tu jucă și fără bani.

— Fără bani? Cum adică?

— Joci pe suflet.

Se învoi Gincu și zise:

— Prea bine, cornoraților; am să joc așadar pe suflet; — dar eată cărțile, cu care joc ieu.

Și scoase cările lui.

Se uitară dracii la iele:

— Sânt foarte bune! Putem jucà.

Gincu Frunză, știà de ce, se prefacù cã pierde, și lãsã pe draci sã-i câștìge un pãtrar de suflet. — Mai câștìgarã un pãtrar, și iarãși un pãtrar, din sufletul creștinesc.

Atunci apucã iel sã joace din adins, își dobândì părțile de suflet pierdute, și pe d'asupra trei desagi încãrcați de galbeni.

Se înegrirã și mai și dracii de supãrare, dar n'aveau ce zice.

— V'arãt io, mãi meșteri cãrțași, — le facù din ochi Gincu gata sã se scoale.

— Stai!

— Mai poftiți?

— Da! Mai jucãm! Mai jucãm!

Un drac cãrunt, pe care-l repeziserã dupã bani, vãp! prin horn în odae, în brațe cu un foale de galbeni, și-l turnã pe masa verde.

În câteva minute îi pãparã și p'ãștia. Dracii scãpãrau de mânìe, cã li ștau dus bogãțiile. Se înțeleserã cu semne, sã omoare pe creștin acolo și sã-i fure banii.

Omul nu înțelegeã limba lor; dar vãzù cã drãculeții încuiarã ușa și se oprirã unii pe la ferestri, alții împrejurul meselor. Când sã se arunce asupra lui, iel porunci asupra:

— Haptac!... Meșterilor! La sac! Marș!

Drãculeții, sãrirã care mai de care la gura sacului și se înghesuirã ca la plãcinte. Sãculețul se înfoiã cãt o clae; Gincu îl legã la gurã, se culcã pe iel și se odihnì pãnã 'n albã diminiatã.

·III

Bătù birtaşul la uşă, Gincu se sculă somnoros și sănătos, în odăea, care nopțile trecute fusese iad.

— Unde-s domniî?

— Vîno, să-i vezi! — zise cătana, trăgând earăș cu ochiul.

Birtaşul începù a-și face cruci. Sacul tresăreà, ca scuturat de friguri.

Gincu scoase biciul poruncindu-i:

— Acù, drăguțule bici, să-i bați: cîstit; cum se cuvîne fețelor fără obraz, d'alungul și d'a latul, pe dreapta și pe stînga!

Și s'apucă biciul să joace pe sac. Se rugau dracii în gură mare, să-i ierte, să-i ierte, că nu mai vin la birt; cât va fi lumea vie. Gincu n'auzeà, nu vedeà.

Cînd crezù că acum ar trebui să le fie d'ajuns pe o săptămână, deslegă gura sacului atâta, cât încăpeà un drăculeț, și-l lăsa încetinel, pe urmă pe altul, și tot așa pe rînd; și fiecare, cînd plecà, mai luà câte una, de bună aducere aminte.

Bătrînul birtaş se grăbì cătră fată-sa, care soseà din bucătărie, să-i spună minunea.

— Tată, îl întrerupse fata, ăsta-i omul lui Dumnezeu, că ne-a mîntuit de prăpădenie. Să nu-l lă-săm să plece dela casa noastră, vreà poate să se bage slugă?

— Am să-l întreb.

Gincu venì în birt.

— Și mai bună dimineăta!

— Bună să-ți fie inima, răspunse fetica roșă 'n față.

Uitai să vă spun, că fata birtaşului ieră tinără, oacheşă şi pricepea meşteşugul ospătăriei mai bine decât un flăcău.

— Rămâi la noi, creştine! — zise birtaşul, — să te bagi slugă la mine.

Dar iel făcù din cap cătră fată şi răspunse:

— Slugă, dragii mei, am fost destul. Şi... n'am să mai fiu.

— Să rămâi cu noi.

— Da, dacă vrei să mă primiţi tovarăş la birt...

— Ce gândeşti, tu fetiţă? întrebă tata.

— Cum socoteşti dumneata, tăicuţă!

Şi s'au înţeles.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV

A rămas Gincu acolo.

Şi nu i-a părut rău.

Viile au rodit binîşor. Trebşoarele mergeau norocos. Astăzi ceva, mâne ceva, — până ce după vre-o 7 luni fata cea oacheşă se mărită şi-şi luă de bărbat pe voinicul, care judecase pe copiii deavolului.

Insurăteii, la anul, avură un copilaş sănătos.

Se vorbiră într'o zi părinţii fericiţi să-şi caute pentru fiu un naş sau naşă. Şi naşul sau naşa aceea să aibe şi averi multe, dar să iubească dreptatea mai pe sus de orice în lume.

Gincu plecă în ţară să afle naşul dorit.

Pe drum se întâlni cu un cerşitor orb de un ochi.

Cerşitorul grăi:

- Te cunosc, prietene!
- Mă cunoști?
- Iești Gincu Frunză al lui Iuon. Unde te duci?
- Caut un naș pentru băețel.
- Cerșitorul se rugă:
- Ia-mă de naș pe mine!
- Nu pot să te iau; prea iești sărac; cum să fii tu naș la pruncul meu?
- Io nu-s sărac, ci bogat, mai bogat decât tine și decât alții; că am de toate!
- Păi cine iești tu, lăudărosule?
- Io-s Norocul.
- Dacă iești Norocul, cu atât mai vârtos nu te primesc să-mi fii naș.
- Nu?
- Nu!
- De ce, Gincule?
- Pentrucă tu, Noroace, nu faci în lume dreptate, pe unii îi arunci în sărăcie cumplită, pe alții în bogăție fără hotar.
- Nu-i așa, dragă prietene. Uite, ie și treaba surorii mele; că vezi am o soră bună, care mă însoțește în căile mele. Dar biata-i neputincioasă, n'o pot lăsa pe drumuri, ci alerg după dânsa, când o pierd din vedere.
- A naibii soră...
- Ba, nu...
- Dar ce fel de ființă peste fire va fi sora ta...
- Uneori ie așa de slabă la minte, de își uită numele. Și n'o pot scoate din casele oamenilor. O las și plec singur. S'apoi dau de ea, unde n'am visat, prin palate domnești și colibe prostesti; mă mir cum de am găsit-o. De bucurie o strâng în brațe, și ne hotărâm să pornim împreună; ea vine după

mine, cât vine, dar mai târziu earăș nu-i. Ascultă: o pierdai chiar astăzi...

— Apoi mergi și-o caută... Și n'o mai lăsă de capul iei...

— Da' cine știe unde-o fi. O fi poate pe la casa ta... Mă duc.

Norocul îi întoarse spatele. Gincu strigă după iel:

— Nu mi-ai spus, Noroace, cum cheamă pe sora ta iscusită...

Norocul ieră departe, și nu-l mai ascultă.

Plecă și iel nainte. Se întâlni c'o babă cu fața ca păretele și cu părul nins.

— Unde mergi, omule? întrebă baba.

— Să-mi caut un naș la fecior.

— Cine iești?

— Moartea.

— Tu iești Moartea?

— Ieu.

— Te iau, te iau! Că tu întrupezi dreptatea lumii.

— Cam așa.

— Și bogatul și săracul ție îți sânt d'opotrivă. Tu, tu să ne fii nașă, dragă Moarte.

— Vino, să-mi vezi întâi casa și așezământul, — zise Moartea.

Și duse pe Gincu la o clădire uriașă cu odăi multe și largi, pline de luminări, mari și mici; aprinse.

— Pentruce prăpădești, nașo, atâta pustiu de luminare?

Moartea îi deschise mintea:

— Luminările, Gincule, din casele mele nu-s altceva, decât luminările vieții oamenilor. De pildă,

asta *lungă*, ieste a unui împărat bătrân, dar cu zile; ceealaltă *scurtă*, de lângă ea, ie chiar luminarea ta...

— A mea?

— A ta.

— Iubită nașă, — zise speriat omul — am copil și nevastă... Nu mă trimite de pe lumea asta...

— Ieu întrupez „dreptatea lumii“... Par' că spunea... .

— Schimbă luminările, nașă! Pune-mi mie pe cea lungă, și lasă pe împărat cu cea scurtă: iel bătrân, ieu bărbat abea însurat!

— Ce buigulești, prietene! Vai de mine, unde să se poată una ca asta!...

— Că tot se poate...

Și pânăce Moartea rânduî încoace și încolo, stângând și aprinzând, Gincu smulse luminarea lungă și o schimbă cu cea scurtă, care ieră, cum îi spusese nașă, să fie a lui. Moartea îl simți.

— Ce-mi făcuși! Gincule! Piei din ochii mei, strigă ea cutremurată în toate osemintele iel.

— Taci și eartă-mă, dragă nașă, că la botez te-om omenî cu un păhar două de vin nebotezat.

Dar moartea se făcù și mai galbină:

— Rău m'ai supărat... Faptă de neiertat ai săvârșit, nenorocitul... Moare un bătrân împărat... și-i vai de supușii lui!

A trăit d'ajuns!

— Nu-i treaba ta. Te cară dela mine!

— Unde să mă car?

— Acolo, unde te-a sfătui norocul...

— Norocul? Dar Norocul, iubită nașă, mi s'a dus.

— Unde?

— S'a dus să-și caute pe soru-sa.

— Pleacă și tu, Gincule; fata aceea, sora Norocului, poate va fi dat o roată pe la tine . . . Pe urmă am să viu și ieu acuși.

— Pe la mine? . . . Păi, nașă, spune-mi cine să fie sora Norocului?

— O să vezi.

— Dar cum o cheamă?

Moartea îl împinse pe ușă și-i strigă:

— Sora Norocului o cheamă *Netoata* . . . de vrei să afli tu, netotule!

V

Gânduri mohorâte întunecau mintea lui Gincu. Intâi voea să râdă, dar pe urmă bolborosea mereu în drumul spre casă: Netoata, Netoata . . . o cheamă Netoata.

Ce se întâmplase la birt? — Prost lucru se 'ntâmplase.

Clădirile toate, în lipsa lui d'acasă, arseră, de nu mai rămaseră din iele decât cărămizile negre. Avera întregă, nevastă, copil și socru și un colț de orașel, praf și serum se aleseră într'o noaptea cu tunete și fulgere . . . Cine mai știe cum și din a cui vină?

*

A treia zi bietul Gincu Frunză își zbicî lacrimile, își strânse opincile și o croi înainte în altă țară, cu luleaua la iel, cu sacul și cu biciul; — cărțile de joc norocos le mistuise focul cumplit.

După o bucătică de vreme se oprî în fața unei cetăți cernite. Steaguri negre, cât zăreaî în depărtări,

fluturau pe coperișele caselor. Intrebă de un ostaș: ce însemnează steagurile?

Cătana îi spuse, că împăratul cel bătrân a murit de-o săptămână și fiul împăratului s'a prăpădit; bătrâna împărăteasă nu știe, ce să facă de durere, că-i și văduvă, și fără copil.

— Să mă duci în fața împărătesei, — zise Gincu.

Ostașul îl duse la bătrâna împărăteasă. Ea mărturisì plângând, că i-a murit bărbatul fără veste, și că niște Zmei, umblă noapțile în palat, omoară păzitorii, ba i-au dus și pe singurul îei fiu, om făcut și gata s'ajungă împărat. Gincu se rugă:

— Înălțată împărăteasă! Lasă-mă de strajă pe mine o noapte, și poate ți-oi curăți palatul de rău.

— Au perit atâți ostași! Și tu nu te temi de moarte?

— Am văzut moartea, și nu mă tem de ea.

— Dacă iești om, să te văd la lucru!

Gincu, într'o odaie de lângă poarta palatului, rămase strajă; pe masă îi aduseră apă rece, mâncare bună și o Alexandrie d'alea frumoase. Trăgea din lulea, să omoare urâtul, până pe la miezul nopții citind mereu din Alexandrie. Cum bătù ceasul 12, căzù de sus, prin tavan un sicriu de lemn; în mijlocul odăii. Pe urma sicriului, prin tavanul crepat, se rostogoli zurăind o ceată neagră.

— Eată prietenii mei, drăguții! chioti Gincu Frunză. Vai, vai, pușorilor! De mult n'am avut norocirea!... Dar cum o mai lăudați pe la case mândre împărătești? bată-vă tămâea să vă bată!

Băieții dracului pcepură, că nu ieră de-a glumă cu Gincu Frunză. Si când auziră de tămâe, se

cățărare unul de altul. de cozi; de coarne, de labe, se făcură o volbură, năpădiră la tavan și se îndesară lărmuind, de gândea că a sărit pământul din țâțâni. Odaea se golî și rămase păzitorul singur cu sicriul. Ba într'un colț ieră o păreche de desagi răsturnați: galbenii uitați de fugari, o comoară de sute de mii. Voea să-i atingă.

Din sicriu însă ieși un picior, care zise: „trage-mi păpucul!“ Gincu porunci sbiciului: „bate-mi-l!“ Piciorul se trase în sicriu.

Cine să fie acolo? Acum ieși o mână care grăi: „trage-mi mânușa!“ — „Bate-mi-o!“ — Mână se făcù nevăzută.

Cel din sicriu își scoase piciorul: „trage-mi păpucul!“ — „Bate-mi-l eară!“ — Piciorul se băgă la loc, și eară ieși mâna: „trage-mi mânușa!“ — „Bae-mi-o!“

Și tot așa, când un picior, când o mână; până ce Gincu se urâ de sâcăeală și sparse dintr'o lovitura coperișul sicriului. În sicriu un om cu ochii deschiși, întepenîți și cu trupul de cărbune.

„Oare cine-i ăsta? De negru-i negru; coarne n'are. Drac nu-i. Doamne! fioros se mai uită! Ean să mi-l scol“.

Il ridică din sicriu, îl oblî pe scaun, dar nu putù stoarce din iel cărc.

— Omule! — îi zise Gincu, dacă nu poți grăi, eată cartea asta minunată, Alexandria; s'o citești până în zori! Că de nu, te vâr de unde te-am scos.

Acum se lungî și Frunză pe jos și ațipî. Odată privî la cel ce citea la masă și-l văzù alb dela picioare până'n brâu. Ii dete pace, și ațipî a doua oară. Când se deșteptă earăș, omul se făcuse alb până'n grumaz. Inchise ochii și a treia oară, și dur-

mî pînă în ziuă; atunci se pomenî cu omul alb, alb ca toți oamenii.

Gincu întrebă:

— Cine iești tu, vere?

Omul alb răspunse:

— Io-s feciorul împăratului. Dar cum ați făcut de m'ați mântuit din puterea satanei?

Paznicul povestî, ce și cum. Pe urmă îi arătă grămada de galbeni, cu desagii necuraților.

Feciorul de împărat se uită la bani și grăi lui Gincu:

— Baniî, ce-i vezi, să nu-i atingi cu mîna; că nu-s curați! Aceștia sînt bani luați dela săraci. Ci io, pentru fapta că m'ai mântuit din întunerecul iadului, te cinstesc cu ce vrei, din averea mea împărătească dobîndită pe dreptate.

Gincu răspunse:

— Nu cer nimic, Măria ta.

— Trebuie să ceri . . . Nu te las să pleci așa!

— N'am nimic de cerut, împărate prea cinstite.

— Apoi bine, Gincule! Vrei poate să vezi ceva?!

— Măria ta, nici io nu știu bine, ce aș vreă. Am umblat și am văzut cîte drăcii toate, și pare că mi s'a urât. Numai iadul nu l-am văzut!

— Și vrei să vezi iadul?

— Da 'ncotro să fie? — întrebă iute Gincu.

— Vină! te duc pînă la poarta lui.

Porniră, feciorul de împărat cu Gincu, și sosiră după multă ocolire la două porți.

— Eată, poarta de aur la dreapta iese a raiului; astalaltă de fier, la stînga, iese poarta iadului.

Feciorul de împărat se despărți de Gincu, după ce îi mulțumî încă odată și se întoarse acasă

la mamă-sa, ca să stăpânească în voie bună și pace împărăția.

VI

— Acușică să-mi văd de prietenii mei la iei acasă, — strigă călătorul.

În poarta iadului stătea la post un împelițat. Gincu îi comandă:

— Loc!

— N'ai scrisoare. Iești ființă cu trup; nu-i voie în împărăția morților! Te cară curând de n'aci! — se răstî ăla.

Dracul nu-și cunoștea poama. Gincu scoase săculețul și biciul.

— Ean poftim, neică: marș! Tu, biciule, arde-mi-l, cum știi, când vrei!

Cel din sac se zvârcolea și sbiera, de se mișcă temelia iadului, și poarta se desfăcù în laturi. Pământeanul păși în iad. Dracii cum îl miroșiră, se risipiră ca frunzele duse de furtună. Nu mai suflă nici un stăpân și nici o slugă în țara întunerecului veșnic.

Gincu Frunză se apropiă de cazanele fierbinți, care slăbiră d'a clocoti, că n'avea cine să le grijească focul. Iel începù a le număra: într'un loc află 99 de cazane cu smoală și în fiecare se îmbăea câte un osândit.

Gincu își rupse câte un fir de păr din cap, vâra în tot cazanul un fir și scoase afară 99 de păcătoși. Când trecù de cazanul al 99-lea, eată un nou cazan, cevaș mai înfoiat decât celelalte. Și

cine, Doamne, clipeceà și se înădusà în cătranul dîintr'însul? — Domnul „obâștâr“, ăl cu 4 bănuți d'aramă.

— Bine-ți ieste ție în căzan! Că și tu ne-ai fript, cât ai viețuit pe pămînt! — grăi fostul grănițer.

— Eartă, Gincule, iubite! Eartă-mă, că ți-am greșit rău... Știu, te-am nedreptățit... Dar tu țiești bun. Ai inimă. Te rog, scapă-mă și pe mine. Scapă-mă!

Așa vorbeà domnul colonel, roșu ca un rac opărit.

Rumânul, îndurător cu toată lumea năcăjită, mai rupse din cap un fir de păr, îl băgă în căldare și trase pe osândit din scalda păcatului.

Pe cei 100 de mântuiți îi adună Gincu la olaltă și ieși cu ieii din țiad. La poartă detey drumul dracului din sac, ear oamenii lui se schimbară deodată în o sută de oi albe și negre. Le duse la pășune, și dupăce le păscù, se abătù cu ieie pe la poarta raiului. Sfântul Petrea îl cunoscù și-l întrebă:

— Cum dai părechea de oi, voinicule?

— Nu le dau cu părechea, Sfinte Petre, ci cu grămada.

— Câte-s de toate?

— Apoi, să le băgăm în strunga raiului și le-om numără.

— Mână-le.

Oile fură mânate, una câte una, la rai. Gincu le încredință în grija Sfântului dela poartă și plin de cucernicie se rugă să i se deà voie să vadă puțin grădina cerească... Și porni iel, când i se încuviință rugarea, prin frumuseța asta, la aier, în dreapta și stînga. Tot mai verde și mai luminos.

Din raiul, fără soț, nu ieră chip să te întorci. Gincu se lăsă pe earbă, cu luleaua 'n gură.

— Vezi așa! Aici ar fi de mine; că-i frunză verde și soare cald, ca 'n țara tălianului în primăvară și 'n toamnă. Da' nici n'am să fug d'aici, de bună voie!

Se tolănî cât se tolănî și fără veste simți că cineva îl scutură tare de spate și-i poruncește: Gincu Frunză al lui Iuon! Să poștești afară din rai.

Ieră Moartea.

— De când împarți porunci, babo, la rai?

— Afară să ieși, îndată! Măi, flecarule! Auzi, ieși!

— Ieși tu întâi, io-s mai tinăr...

— Lasă vorba goală, Gincule. Sfântul Petrea îți poruncește să pleci d'aici. Și dacă nu te supui...

— Tu minți...

— Dacă nu te supui, îți fac sfârșitul tu, soldat obraznic!

— Cu răul nu izbutești la mine. Adu-ți aminte, că doar ne-am încuscrit...

— Pleacă, nu te sfătoși, ticălosule!

— Dacă ie pe poruncă, apoi stai!

— Ce-i?

— Marș! La sac! Sus biciule! Bate-mi-o!

Biciul lui Gincu muiă nițel oasele Morții, ear sacul nu se deschise, pânăce baba osoasă făgădui, că nu va merge la Sfântul Petrea să pârască.

Nici nu s'a dus acolo, ci s'a grăbit la Arhanhelul Gavril să-i arate daravera cu Gincu Frunză. Arhanghelul prinse trâmbița, se așeză afară de poarta raiului și începù a suflă ca de alarmă. Gincu, la auz de alarmă, în paș ostășesc se grăbi

pe poartă. Atunci Sfântul Petrea trase zăvorul. Omul zăpăcit privea la poarta încuiată a raiului pierdut...

Iși izbi căciula de pământ și oftă:

— Acasă, puiule, acasă 'n sat, că numai acolo mai ie de tine!

Și s'a dus.

VII

Dar nici în sat nu știă ce să înceapă, că nu mai cunoștea suflet de om, și ieră bătrân și trudit și nenorocit.

— Aș vreă să mor? Aș vreă, zău, să mor! suspină iel.

Moartea îi puse mâna 'n spate, Gincu se ferì.

— Vino cu mine, Gincule, dacă vrei să mori...

— Mi-ai stâns luminarea?

— Nu! Dar am să ți-o stâng.

Acum omul cât de bătrân, dar n'avea poftă de murit.

— Știi ce, puică? Ții tu minte un sac, sau l-ai uitat? Sacul meu? Hai?

— Te oprește cu prostiile, Gincule, de ce iești și acum nerușinat? Ce sac? Ce sac?

— Fii răbdătoare, -că iești pătită? Are să fie vai de capul tău, afurisitule! Stricature!

— Dacă vorbești în limba asta, marș, Moarte, la sac! Biciule, bate-mi-o fără socoteală!

Și i-o bătù, cum a zis.

Moartea, rău stricată, abea ieși din sac, neagră de supărată, cu dureri de cap, cu ciolane scrîntite, cu dinții clănțanind... Se oprì, legându-se.

— Ce mai ai de spus? — întrebă Gincu. Te du!

— Mă duc. Și însemnează-ți, Gincule, — rosti ea cu glas slab — cuvintele mele... sânt cele din urmă cuvinte dela mine!

— S'aud, nașă, pe cele din urmă!

— Ieu, Moartea, n'am să viu la tine, în veci. Nici atunci, când te-i rupe după mine cu lacrimi, să te scap de viața amarnică pământescă...

— Te du, odată! Și lasă-mă!

— Și moș bătrân, bătrân, surd, orb, năpustit de toți să fii tu, Gincule. Să bâlbăiești: „Moarte dragă, Moarte dragă, ia-mă cu tine“! Ieu, înțelegi, n'o să vin nici atunci, n'o să te ascult niciodată!

Și Moartea perî din ochii lui.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

A mai trăit, vezi bine, Gincu Frunză, ani mulți, mulți, mulți.

Ba, mai trăiește și astăzi, de cumva mila Morții resgândite nu l-a fi cosit în cele din urmă și pe iel.

Fratele și sora

I

A fost odată ca niciodată, — ce vă povestesc nu-i minciună; că ieu nu port minciunile cu straița, fără cu sacul. A fost un om văduv cu doi copii: o fată mărișoară ca de zece ani și un copilaș ca de 5 anișori.

După o vreme, omul se însură a doua oară și și luă o femeea cu stare, vadană și cam d'aceeaș vârstă cu iel.

Nevasta a doua i-a adus patru boi, frumoși ca aceia, o vacă lăptoasă de soi străin, câțiva grășuni, un plug și alte bunătăți. Dar, gureșă fără măsură, femeea nu i-a îmbogățit casa cu comoara ce-i mai de preț în viața celui însurat: cu pace și bunăînțelegere. Ș'apoi nici dragoste de copiii alteia n'avea, și nici milă multă.

Intr'o dimineată cu soare nevasta nourată grăi soțului:

— Să-ți duci, bărbate, poroditele de lângă mine, că ieu nu mai am ticnă...

— Ce? Să-i duc? În slujit? Vai de mine, dar nu vezi că amândoi sânt mici?

— Sânt mici, dar nu sânt copii de leagăn... și pot să lucreze. Și pe urmă, așa ni-a fost înțelesul, când ne-am luat.

Bărbatul nu se îndură să asculte. Mai ales de fecioraș îi ieră; că și dacă ieșise pușorul tatii din penele rele, dar prea îl vedeă încă fraged și neajutorat.

— Rabdă și tu, nevastă! Nu fii ca baba Cloanță din povești...

Mai sburară câteva săptămâni și se sfârși toamna.

Din munte veni bătrâna earnă și înmulți cheltueala și pricina de sfătoșenie fără cumpăt. Copiii sburdau mai adese pe acasă. Mama vitregă, gâr-mâr, earăș izbî din grai:

— Măi omul lui Dumnezeu, să-ți duci copiii! Că mă doare capul, de răi ce sânt! Fata mi se cântă de frig, băiatul cere de mâncare câtu-î ziua. Fă cu dânsii ce-ți place. Porneste-i! Mișcă-i! Cum ni-a fost înțelesul.

— Lasă, măi femei! Ieu văd, că copiii îți fac val; dar, vezi tu, ie îngheț și earnă și viscol!

— Dacă-î earnă, earnă să fie! Dar să știi, că acuși, în Mărțișor, încheem socoteala: ori io, ori iei!

Earna abea se găteă să-și iee rămas bun, și femeea hârsită tot cu năvarul iei: pe bărbat îl sâcăeă, pe băiat îl ciocăneă, fetei îi da ghionturi, ba și pe vecini îi muștrulueă.

— Astăzi mergem la poiană, să tăiam lemne. — zise tatăl cătră copii, voi veniți cu mine!

Și așa făcură.

— După ameazi, când se sculară dela masă, se îndreptară cătră pădure: tata își purtă feciorul mai în brațe, mai pe jos, fetica se ținea de urmele lor.

După un suiș de vre-o două ceasuri, se odihniră la un loc cu earbă rară. Și zise tata:

— Acum, dragii mei ș'ai cui v'au avut, voi rămâneți aici, că ieu cobor încolo... să tai lemne.

Iel îi sărută pe frunte și obraz, și coborând în pădure, caută o creangă uscată și o anină ca o toacă într'un fag. Ș'apoi se furișă spre casă. Vântul suflă, creanga uscată se lovea de trunchi, și copilul, din locul cu earbă rară, zicea:

— Auzi pe taticu, cum taie lemne!

*

Fata, ca să nu-i apuce răcorile și noaptea în poiană, luă copilașul de mână și încet, încet, veni ră până în sat, și seara tronc lângă ferestruca căsuței lor.

Lampa mică de pe masă lumină o mămăligă cu lapte dulce; plăcintele rumene, să le mănânci în zi de Paști, împodobeau mijlocul mesei. La fereastră, afară, copiii înghiteau noduri... și nu cutezau să dea de veste părinților.

— Oare ce-or face copilașii? — zise bărbatul.

— Taci! și vezi de mâncare. — răspunse femeea.

— Nu mai pot să mănânc, nevestă!

— Apoi cui să dau plăcintele, bărbate?

— De-ar fi copiii noștri acasă, ai avea cui să le dai! — încercă s'o dojenească omul.

Copila atunci bocănește în fereastră:

— C'am sosit, taticule! Ieu și cu puiul sântem aici!

Tatăl se bucură și le deschise ușa. Cei leșinați de foame tăbărâra cu lăcomie la cina ce mai rămase.

Când copiii se culcară, nevasta scârțâi din limbă:

— Bărbate! Mâne earăș la poiană! Că de nu, ieu te las! Pe fată să o legi la ochi cu o maramă, — și copilul țină de bătă. Să-i duci în depărtări, să nu afle cale de ieșit cătră sat.

Bărbatul săracul, cum ie câte unul, mămăligă nefearță, în zori de zi băteă cu copiii calea spre codru.

Fata mergeă cu ochii legați, copilul o duceă de bătă.

Sosiră pe la ameazi în umbra pădurii. Tatăl le porunci să rămână nemîșcați, până va tăia lemne de foc.

Și-i lăasă. După aceea anină într'un stejar o curcubetă uscată, s'o bată vântul și s'o lovească de crengi. De câteori suflă vântul mai tărișor, curcubeta troncăneă în crengi și earăș strigă cel mic:

— Auzi tu pe tăticu, cum taie lemne! . . .

II

Sora nu mai putu răbdă, își svârli marama dela ochi, prinse băiețelul de mână și-l târâ prin pădure încoace, încolo, pe cărările încalcite, să iasă la lumină undeva, că soarele ieră la scăpătat.

Pe un plai pâlpeă un focușor. Ca să nu se stângă, fata adună uscături și-l atăță mereu. Amândoi își încălziră mânilor amortite și roșii de frig.

Copilul, puiul, ceru de mâncat. Sora îl mângăia, că are să-i aducă o turtă: mare, mare cât o pălărie, și dulce! . . . Băiatul adormi și bolborosi în vis: „Male, male cât o pălărie, și dulce“.

Mai aduse fata un braț de vreăscuri, după aceea se culcă și ea.

*

— Mi-i foame! — se scânci frățiorul, când răsărea soarele.

Fata răscoli cenușa, suflă de câteva ori și focul potolit ardea cu flacără.

— Taci, puile, nu plânge; că te-aude zmeul din iezer și te duce în cârcă!

— Unde sede zmeul?

— La iel acasă!

— Unde-i la iel acasă?

— În iezer, acolo, la fundul apei.

— Și nu se îneacă zmeul în „iezel“?

— Nu se îneacă.

— Nici nu vine la noi?

— Ba da! Vine!

— Când vine zmeul?

— Când plângi tu!

— Da' tu, „dlăguță“, nu plângi!

— Nu, puiule, nu plâng...

Fata își șterse ochii de lacrimi, căută niște pământ galbin și moale, îl aduse să-i dea de lucru fratelui:

— Din pământ galbin să facem câte-o turtă, ș'o punem să se coacă. Știi? Una ție, una mie.

— Una ție, una mie! Știu.

Ea frământă puțin pământul și ajută copilului să gătească și iel o turtișoară.

Când turtele de pământ fură rotunzite frumos, le băgă la copt în foc.

— A cui ie „tulta“ cea „male“? — întrebă frățiorul.

— Turta cea mare-i a mea; că io am făcut-o.
Cea *mică* ie a ta... Tu ai făcut-o.

Copilul, după o pauză:

— Mie să-mi mai faci una!... Ba două!

— Las', dacă s'or coace, am săți mai fac...

— Câte?

— Multe... Dar să nu plângi de loc! Că zmeul se deșteaptă, iese din iezer și vine la noi...

— Tu nu minți?

— Nu mint, puiule.

Turtele mititele ardeau în foc, frățiorul mereu cu ochii mari la iele...

Și eată sosiră pe plai doi oameni, unul mai tinăr, altul mai bătrân. Unul ieră adică Domnul Hristos, al doilea ieră Sfântul Petrea. Și ziseră:

— Bună ziua, copiilor!

Micuții mulțumiră străinilor.

— Ce aveți în foc? — întrebă Domnul Hristos.

— Două turte, — răspunse sora.

— Oare n'or fi coapte? — grăi Sfântul Petrea.

— Ba, coapte, coapte! — întări băiatul.

Dar soru-sa zise:

— Mi-i rușine, să vă spun: turtele nu se coc; că-s din pământ galbin, făcute de noi.

Să le scoatem! — zise Domnul. — Poate, totuși vor fi coapte.

— Ba nu! grăi copila, — știu io; nu se pot coace... Că noi le-am frământat așa...

— Și cea mai mică-i a mea! — făcu copilașul și arătă turta cu degetul.

— A ta? A cui ie cea mai mare? — întrebă Domnul.

— Cea mai „male“-i aiei! — arătă copilul cătră fată.

Domnul Hristos atunci porunci:

— Sfinte Petre! scoate turtele, și dă pe cea mai mică băiatului, pe cea mai mare fetei!

Sfântul Petrea împlini porunca. Turtele — minune — iearau mai dulci și mai frumoase, decât cele mai desăvârșite turte din oraș.

Ear Domnul li-a zis lor:

— Turtele acestea, dacă vă veți iubi ca frați buni, nu se vor sfârși niciodată, ori cât ați mânca din iele.

Și gustară copiii cu mare poftă. Deodată din puiul slăbuț se alese un fecior cât un voinic de codru. Ear fata crescù și se făcù și mai harnică, decum fusese.

După aceasta Domnul Hristos dăruì voinicului un arc și săgeți, și pornì cu Sfântul Petrea în trebile lor.

III

Fratele, vânjos ca pomul verde și inimos ca vulturul, puteà să easă la vânătoare, și să-și câștige ce-i trebueà. Prin desimea de brazi, în ziua întâi, prinse un lup și o vulpe de-vii; a doua zi agonisì un urs, a treia zi un bou sălbatic. — feare vii și grozave, care toate îl ascultau și-l slujeau.

Sălbătăciunile prinse le numì „ogăreii” lui. Și se preumblă cu ogăreii le vânătoare zilnic și își luà și sorioara cu sine, să vadă și ea ceva din meșteșugul vânătorului, și să-i mai treacă de urât.

Odată li se ivì d'asupra unui râu o zidire de peatră. Intrară în curte, închiseră ogăreii în grajduri; ear iei, fratele și sora, urcară pe trepte în

coridor. Nu găsiră pe mine. Umblară prin odăi. una singură o aflară încuiată, și n'o putură deschide; în celelate ierau mese și scaune, pături și alte lucruri trebuitoare, ba într'una stă întinsă o masă bogată în mâncare și băutură...

Și au rămas să șadă aici, ca în casa lor.

Feciorul umblă ziua cu ogăreii la vânat; sora rămâne și-i mai gătește de mâncare.

Și așa, cu turtele binecuvântate de Domnul și cu bucatele ce răsăreau în belșug, trăeau cu adevărat ca pe tărâmul unde izvoarele dau miere și lapte, ear colacii cad gata în gurile oamenilor.

Intr'o zi se duse fata, când frate-său lipseă d'acasă, la odăea cea încuiată. Ascultă la ușă și i se părû, că se mișcă ceva înlăuntru. Voeă să fugă, dar ușa se deschise, și un Zmeu, în chip de flăcău uriaș, îi prinse haina. Și-i grăi cu blândețe:

— Nu fugi, fată frumoasă, că nu-ți fac rău...

— Ce se găsește în odăea asta? — întrebă fata oprindu-se.

— În odăea asta? Vină, privește!

Zmeul o luă de braț și o duse înlăuntru; deschise dulapurile de cristal, scoase câteva lucruri și i le așternû pe masă: ierau frumuseți de haine, mățăsuri, cercei de aur, mărgele de mărgăritar... Minunății, frate, nu alta.

— Ale cui sânt podoabele? întrebă ea.

— Toate sânt ale tale, răspunse Zmeul, — dacă vrei să rămâi la casa mea. Vrei, nu vrei?

Ea zimbî și nu zise nimic.

Zmeul alese din averi ce aveă mai de preț, îi așeză șapte șire de mărgele pe după gât, îi mai puse o păreche de cercei lucrați în aur și peatră scumpă, și-i ținû în față oglinda de argint...

IV

Fratele; orbit de tainele și primejdiile codrului, nu știă că soru-sa și Zmeul de mult se îndrăgiseră și că-i purtau gânduri ascunse.

Zmeul zise fetei într'o seară:

— Dacă ar află frate-tău, că ieu întineresc când te văd, și că-mi iești dragă, și ți-s drag, te-ar omorâ; ba m'ar omorâ și pe mine, de n'aș fi ieu mai viteaz decât iel. Dar nu știe.

Fata încuviință:

— Nici nu trebuie să știe!

Și o 'ntrebă odată Zmeul:

— Nu te temi tu, draguță, de ogăreii lui scârboși?

— Ba, de iei nu mă tem, dar ieri și alaltăieri frate-meu s'a uitat rău la mine, nu i-a plăcut mâncarea... și m'a bătut!

— Mai bine s'ar fi prăpădit! — strigă uriașul, decât să mi te bată pe tine: primăvara mea!

— Nu știu, ce să fac... Mi-a zis, că și astăzi mă bate.

Zmeul îi veni în ajutor și o sfătui, ce și cum să puie la cale? Și-i zise:

— Caută să nu-și ducă ogăreii la vânat; ci să plece singur.

— Și ce facem cu ogăreii?

— Sluțeniile să le chiemi și să le încui în pivnița de fier. Ai auzit, mândrulițo? Să le încui.

Și o strânse în brațele tari...

V

În ziua următoare grăi sora către frate:

— Dragul meu frățior, lasă ogăreii! Ce să-i iei cu tine? ... Poți tu doar vână și fără iei.

— Dar cum să pot, soro, fără iei.

Atunci fata, cu firea de copil rău năvălit, începù a-l muștră:

— Mie mi-i urât să rămân ... singură, tu te duci zi de zi ... Lasă-i acasă!

— Așa? Dacă ți-i urât singură, ți-i las ... dragă soră. De ce să nu-i las!

Și porni fără iei.

Soru-sa se duse și încuiă fearele în pivnița de fier și vesti pe Zmeu, că fratele ie departe și ogăreii sânt la loc bun.

*

Trecuse vânătorul dincolo de iezorul cu apa verzie.

Și când înaintă cântând pe cărările lui dragi, deodată valea bubui. Se uită înapoi: copacii se răsturnau peste olaltă, ca de trăznet și vijelie. Ieră Zmeul, care suflă și lovea și frângea ...

Feciorul socoti să se ferească din cale, și se suî pisicește într'un stejar d'ăi mai crenguroși; — dar se cutremură, când simți că Zmeul se așeză tocmai sub stejarul lui și-i făcù semn:

— Ean poftim, te coboară, băete, să nu mă ostenesc io la dumneata! Că, Doamne, demult ieră să-ți cântăm aliluea, de n'aveai ogăreii!

— Lasă-mă, nu mă omorâ, frate Zmeule!

— Ce-mi dai, să te las? — întrebă viteazul de jos.

— Îți dau opinca din piciorul drept, — zise cel de sus.

Feciorul aruncă din stejar o opincă și începuse să schieze după ogărei.

Zmeul prinse opinca în gură, o înghiți și grăi:

— Nu te sfârmă zădarnic: din pivnița de fier nu mai ies ogăreii tăi în veci!

— Cine i-a închis acolo?

— Cine? Soru-ta, nătărăule!

— Ea?

Feciorul se înegrî și strigă din răspuțeri:

— Ogăreii mei! Ogăreii mei!

Zmeul se tăvăleă, bătea din coadă și râdea, de văjăeau dealurile de bucuria lui.

— Ce-mi dai, băete, dacă te las să pleci cu viață? strigă earăș Zmeul.

— Opinca din piciorul stâng ți-o cinstesc.

Și căzù din stejar a doua opincă. Zmeul o înhăță și p'asta.

— Nu mă lăsați! răsună glasul de jale din vârful stejarului.

Ogăreii dormeau duși.

Vulpea, mai subțire la ureche, într'un târziu îndrăzni să zică:

— Auziți! Stăpânul! Primejdie! — Și își îmboldi tovarășii cu labele și cu botul.

Lupul pleosc! îi trase o palmă urzicătoare:

— Du-te 'ncolo, jupâneasă! Cum să auzi tu, care iești mică și proastă; și noi, cei mari și înțelepți, să n'auzim nimic!

Vulpea sări și se apropie de ușa pivniții:

— Veniți și ascultați, somnoroșilor înțelepți:

Se sculară căscând: lupul, ursul și boul sălbatic, și veniră la ușă. Acum auzeau, adevărat, gla-

sul stăpânului. . . . Ușa pivniții, de fier gros ca mâna, o cuprinse ursul în labe; n'o putea strânge tocmai bine, dar tot o 'ndoi puțin la mijloc. Atunci se slobozi turbat boul sălbatic și-o sparse țandări. Tuspatru luară fuga, de scăpărau pietrele, pe unde călcau. Glasul răsună:

— Ogăreii mei! Iuți ca vântul, ușori ca gândul, de ce-mi dormiți somnul morții!

Zmeul ziceă:

— Dă-te jos, leneșule, ce mai încoace, încolo! Ori, poate, mai ai ceva de dăruit?

— Eată și obeala mea din piciorul stâng! — strigă din stejar, și-i aruncă și pe asta. Acum tînărul nu mai aveà nici opinci, nici obiele, că toate le lăpădase pe rând Zmeului. Stă desculț și mai mort în crengile de sus.

Eată! Ogăreii pe vale!

Dar și Zmeul mirosi și se aruncă năpraznic în partea, de unde amenințau dușmanii. Ursul îl primì 'n brațe și se rostogoliră unul peste altul; boul sălbatic se năpustì la grumazul Zmeului, îl ridică în coarne și cu fruntea îl strivì la pământ. Uriașul mai răcnì odată și — închise ochii. Ierà hùia!

Vulpea și lupul încolțiră Zmeul de aripi. coada lui se mai svârcoleà ceva, îl traseră la o rariște și aprinseră un foc cât o biserică.

Stăpânul, coborându-se, își netezì ogăreii credincioși, zicându-le:

— Grijiți de pârjol! Și puneți Zmeul pe jăratec, să-l frigeți și bine să vă ospătați. Dar să nu uitați, mai întâi inima i-o scoateți, să mi-o dați mie că-i bună de leac.

Vulpea, iscusită, scoase îndată inima Zmeului. Stăpânul o luă cu sine, și plecă nainte.

VI

Fratele sosi cătră seară acasă. Ceva pare că se rupese într'însul. Intră în bucatărie: să frigă inima adusă.

Când o frigeà pe foc, soru-sa veni și-l 'ntrebă chipu' voioasă:

— Ce frigi tu acolo, iubite frate?

— Vină, de vezi, dragă sorioară!

Ea se apropiă de foc; frate-său luă inima, lovì fata peste ochi cu ea și o 'ntrebă:

— Mai vezi cu ochii, fa'?

— Văd așa, ca prin ciur, — răspuse ea.

O lovì și a douaoră peste ochi, și zise:

— Mai vezi cu ochii, sorioară fa'?

— Văd, ca prin sâtă!

Atunci o lovì și a treiaoră; ear inima o lăpădă în foc:

— Mai vezi cu ochii, soro păcătoasă?

— Vai! Nimic nu mai văd! . . . Ce-ai făcut?

Și deodată casele Zmeului, — ca arătările înșelătoare, — se cufundară în nimic. Și pieriră atunci și turtele minunate și binecuvântate de Domnul.

— Cu ce m'ai lovit, iubite, de mi-ai luat vederele? întrebă fata.

Și-i răspuse fratele:

— Cu ce te-am lovit? . . . Cu o inimă!

— Arsă și friptă? Cu ce mai lovit, spune drept și adevărat!

— Cu inima, ce ți-a fost ție dragă . . .

Fata mare și oarbă scăzù și se făcù deodată mică, — ear frate-său, din vultur inimos, se alese un băiat slab, mic și neajutorat.

D'atunci umblă amândoi pe ulițe; fratele înaintea, sora pe urmă-i, purtată de bătă, din ușă 'n ușă. Și fata oarbă se cântă din vreme 'n vreme ca după mort. Tânguirea ziece, între altele:

*„Lumea asta n'am avut-o,
Ceealaltă am pierdut-o”...*

Fratele, ca un răsunet, la rândul lui se vaetă în acelaș cântec:

*„Lumea asta n'am avut-o,
Ceealaltă am pierdut-o”...*

Odată au bătut pe la ușa casei noastre. I-am auzit, i-am miluit. Ear iei, recunoscători, mi-au împărtășit povestea asta, ce v'am spus. Cine n'o crede, să-i caute și să-i întrebe.

Povestea Vântului

I

A fost odată, în țara noastră, ¹ un împărat s'o împărăteasă, bogați de zile și bogați de averi. Inșă copii n'aveau, și nici nădejde c'o să aibe vreodată.

Inaintați în vârstă, și împăratul și împărăteasa, se munceau cu acelaș gând, dar nu îndrăzneau să se întrebe, că cine oare o să le moștenească averile și scaunul după moarte?

Și bătrânii se 'ntristau și tăceau mai departe. Nu le tinea mîncarea, nici băutura, nici somnul, nici nimic.

Ieși împăratul, într'o după amiază, din odăile lui și trecu pragul porții. Sprîjinit, în toeagul bătut cu pietri scumpe, pași în jos pe trepte de peatră albă, și pierdut în griji se lăsă pe scaunul de mătăasă, lângă mărul înflorit al grădinii palatului.

Mirosul florilor și boarea domoală pare că mai goniră gândurile negre din capul domnesc. Împăratul dormea. O vedenie îi jucă prin minte: I se părea, că un pițigoî de om pocit, înalt de-o șchioapă, sare din pământ, tușeșete lângă scaun și-i vorbește cu glas ascuțit:

— „Împărate, prea 'nălțate! Cât mă vezi de urât și de mititel, țieu totuși nu-s făptură proastă.

și nici rea, cum ai crede. Jalea ta nespusă, și plânsul împărătesei, au răsbătut pe tărâmul meu. Și am venit cu sfat și cuvânt bun. Uite ce-i vestea și povestea. Poruncește curtenilor tăi: să sape locul sub scaunul de mătasă, unde șezi, și să facă o fântână adâncă de 7 stânjeni. Te cobori tu în afunzime, dai de-o ușă de fier, care se deschide, dacă lovești într'însa de trei ori cu pumnul. Tropotești apoi șapte sute de trepte și te pomenești în Valea albastră, pe lumea ceealaltă. Croiești calea încolo, până ți se vedește undeva mărul înalt și luminos, încărcat de mere aurii. Ai să culegi un măr, să-l aduci soției tale, să guste. Impărăteasa, după aceasta, va naște. Și voi n'o să mai fiți mâhniiți și îngrijorați de viitor... Așa, 'mpărate!"

Pițigoiul încăleacă pe un cărăbuș, câț iel de mare, și se 'ntoarse în pământ.

Impăratul se desmeteci, își aduse aminte de vorbele slutului și se îndreptă spre odăea împărătesei, bătând în palme:

— D'aici încolo ie bine, dragă nevestă!

Și-î povestì ce-a visat.

Oamenii curții, la porunca stăpânitorului, săpară fântâna seacă de 7 stânjeni, aduseră scări, și împăratul se dete în jos, din treaptă 'n treaptă, până la fund. Lovì cu pumnul de trei ori în ușa, care se deschise, trecù tropotind pe 7 sute de trepte și își urmă drumul ca îmboldit de friguri.

Valea albastră își deschideà podoaba de flori roșii, albe și de culoarea cerului. Dar călătorului nu-i ardeà de farmecul firii de pe tărâmul nou, și după puțină vreme ajunse la mărul înalt și lucitor. Rupse bătrânul poama coaptă aurie și întărit în credință se întoarse acasă pe calea bătută.

În poartă, la palat, așteptă împărăteasa cu ochii umezi și obosiți. Și, îndată ce-i sosit bărbatul dorit, îl îmbrățișă și-i luă mărul, de-l mănca.

La vreme născu o copilă mândră, cu părul creț de aur și cu fețișoara de lilie albă, și-i ziseră:
Lia mamei.

II

Fetița Lia crește și se făcea din zi în tot mai plină de vrajă. La vârsta de cincisprăzece ani, fata, cu cosița de aur și cu obrajii de lilie albă, avea ochi atât de albaștri, încât Soarele când o vede, își uită de cutreeratul lui pe cer, stă în loc, să-și pască privirile la ființa muritoare și se uită, se uită, pânăce trebuiau să-i trimită știre pe Nori, să-l cheme acasa odată, și să nu opăcească pe doamna Noapte în călătoria îei. Altfel, cine știe, cât ar fi zăbovit Soarele aprins, uitându-se la Lia mamei cea frumoasă!

Dela Norii pribegi prinse veste Vântul d'ășa icoană de frumuseță. Și din minutul acela, bătea din ce în ce mai râvnitor în părțile palatului. La una din ferestri zărea câteodată floarea de fetică. Vântul atunci se oprea și se holbă și buiguesă în iel, îmbătat de fereastra cu vino 'ncoace. Că, pe vremuri vechi, Vântul ieră flăcău frumos, vorbăreț, cam într'o ureche — cum ie și astăzi — și îndărătnic în hotărâre.

Norii, rău îmbrăcați și pizmătăreți, începură a cânti:

„Vântule! Vântule! învârtești ce învârtești, și tot pe la palat o brodești!“

Iel înțelege și-i lăsă în pace.

Dar când Lia piercă din vedere, își ieșă din cumpăt și pornea șuerând spre casa depărtată. Acasă mai ales n'avea odihnă; noaptea tășnea din culcuș și eeraș călcă pe cărările dorului. Pândeă și gemeă pe la coperișe de case, pe la porți, socotind prin ce vicleșug ar putea să răpească minunea aceea dela părinții bătrâni și iubitori.

III

Intr'o zi, fără vânt. Lia lăsa fusul și furca, și se grăbi în grădină, să-și mai îngrijească straturile de garofițe, trandafiri și alte feluri de flori-cele alese.

Un ostaș, băiatul văduvei grădinărese a palatului, slugea în oastea împăratului. Acum străjuea în grădină, și stă drept ca un paltin. Lia îl băgă de seamă.

A doua zi fata earăș se socoti să-și vadă de bietele flori uitate ieri. Și de nou își aruncă ochii la voinicelul nemișcat și cu arma la umăr.

Plecată deasupra bobocilor și rupând câte o frunză, Lia își căută de lucru cam pe lângă străjuitor. Când fù aproape, începù să rãdă fără voie și din tot sufletul:

— De ce stai lemn? Tinere!

— Așa-i porunca ostașului, înălțată fiică de împărat! — se răsti cătănește străjuitorul.

Se porni ear pe răs nebunesc fata:

— Toți voinicii din oaste strigă ca tine? — întrebă ea cu o mână la gură și cu alta scuturându-I de mâneca mantalei.

— Toți! — răspunse tinărul ostaș și nu știu ce să creadă...

A treia zi, și în alte zile, Lia mereu alergă să îngrijească de flori.

Odată, începù să spună cu foc junelui păzitor din grădină, că, să vezi, au sosit la curte feciori de împărați...

— Când au sosit? — cuteză să întrebe ostașul.

— Astăzi și ieri... Și tata voiește să mă mărite... Dar mie nu-mi trebuie... Că nu-mi place de iei...

— Nu-ți place?

— Nu!

— De ce nu-ți place?

Ea răspunse răsând:

— Feciorii de 'mpărați nu-i cunosc, și sânt... nu știu cum!

— Cum să fie?

— Așa... știi, ca păpușile dela Crăciunul rumânesc.

Flăcăul ar mai fi întrebat ceva, și zise într'oa doară:

— Că totuși va trebui să-ți alegi pe unul din iei...

— Ba ieu!

— Ba, da.

— Ba ieu!! — făcù fata cu neastâmpăr. Nu vreau păpuși. Nu vreau, nici în ruptul capului!

— De ce să nu vrei?

Ea îl privì pe furiș, cum privesc uneori fetele la omul de care li-i drag, și răspunse:

— Nu-i vreau, fiindcă... ieu... vezi, te-aș vreà pe tine...

— Pe mine?

— Da!

— Chiar pe mine?

— Da, pe tine, prostule! Așa cum te văd, — strigă fata și-l împinse cu totul viforoasă și mâniaoasă, cum s'ar părea.

Feciorul văduvei grădinărese acù în sfârșit nu se mai răbdă, ci lăsă arma la o parte și cu-prinse în brațe pe Lia înălțata fiică de 'mpărat, o ridică în sus, și o sărută pe obrajii amândoi.

Și ieu nu pricep, ce se petrecù; că, îndrugând nimicuri, deodată au adormit în grădină: și feciorul, și fata, ca morți.

IV

Vântul, neștiutor, întinse aripile ușoare, își părăsi palatul și sbură să-și aline pojarul, care pe încetul îl secă de viu. Fluierând ciocăni la fereastra închisă. Așteptă, așteptă. Ochii albaștri nu mai voiau să-l miluească de loc.

Atunci Vântul izbì fereastra de-o sparse. Pătrunse dârz prin odăile și ușile deschise, căutând pe Lia în toate colțișoarele. Și n'o găsi. Intărâtat ieși afară, trânti o portiță și o rupse. Ce să mai sfarme? Sări în grădină...

Când văzù pe Lia dormind, de grabă se stăpâni și își zise:

— Am să-i netezesc lin obrăjorii și să-i sărut părul de aur!

Vântul însă nu se mulțumì cu atâta: când fata dete semn că se deșteaptă, o desprinse pe nesimțite de lângă băiatul văduvei, o legănă în brațe vânoase, și hohotind și vâjăind se făcù nevăzut cu comoara mult râvnită.

Impărăteasa mamă, pe înserate, puse cina pe masă și chemă fetița:

— Lio! Dulcea mamei! Unde te-ai ascuns?...

— Lio!

— Lio!!

Lia nu-i și nu-i.

Mai amețită de spaimă, mama porunci să caute în grădină și pretutindenea copila.

— Da! da! să o căutați repede! — glăsuî împăratul sguduit și iel.

În tropotul slujitorilor se deșteptă tinărul străjuitor, se 'ntoarse 'nfricat să vadă unde-i Lia? Ea nicăiri. Mulțimea de curteni, trecând pe lângă iel, știrici: „N'ai zărit fata împărătească“? Ostașul mirat nu pricepea bătă.

Mamă-sa, grădinăreasa, îi fălmăci îngrozită că Lia a pierit din curte.

Acum mai ales se înfurnică păzitorul și, de frică și scârbă, îl pășteă gândul să-și pună capăt vieții ticăloase...

Zădărnice se răsfirară oamenii întrebând de toată curtea și împrejurimea. Pe Lia par'că au înghițit-o duhurile nopții vâjăitoare.

V

Într'un târziu împăratului îi trăzni prin min-te, că Lia lor va fi căzut poate în fântâna neastupată a grădinii. Uită de bătrânețe și plecă s'o caute. Coborâ la ușa cunoscută, bătù de 3 ori. Ușa se deschise singură. Lăsă în urmă și sutele de trepte, și întră pe lumea cealaltă. Prin valea frumoasă și pe calea netedă ca masa pași mărunțel,

trecù de mărul cu poame aurii; și earăș haide hai, până la păduricea ca focul, unde ciripea o droaie de păsărele negre și roșii cu glasuri ca de fete mari. Un izvor guraliv par'că invită pe drumet să bea și să-și odihnească pe earbă oasele îmbătrânite. Impăratul bău apa rece și curată, se întinse pe verdeața de lângă izvor, — dar somnul îi fugise.

— Nici o ființă omenească să nu fie oare în păduricea roșie? — se întrebă iel.

Un moș, slăbuț și străveziu, cu pletele de argint și cu barba până în brâu se ivi de undeva și se îndreptă către împărat clipind din ochii limpezi. Și începù:

— Cu ce te-aș putea ajuta, Măria Ta?

— Poate c'o vorbă.

Și împăratul, oftând, îi descoperi, cum și-a pierdut copila lui unică... „Nu cumva știi dumneata ceva?”

— Ceva știu, Măria Ta. Dar poate-i mai cuminte să tac...

— Ori cum, te rog, să-mi spui! Unde mi s'a dus odorașul?

— Odorașul de fată nu ți s'a dus, ci ți l-a răpit din grădină...

— Cine? Cine?

— Vântul.

— Vântul? Și unde-a dus fata?

— A dus-o la iel acasă, împărate.

— L-ai văzut?

— Nu l-am văzut.

— Atunci de unde știi?

— Asta mi-o cântă paserile și o șoptesc frunzele roșii...

Împăratul nu se dumereà:

— Dar, cam încotro ar fi casa Vântului?
întrebă cu mare mirare.

— Palatul Vântului ie în țara, ce se desfășoară dincolo de bolta cerului.

— În ce fel aș putea ajunge în țara aceea?

— Ușor nu! Ba, dacă ție să-ți grăesc adevărat, Măria Ta nu vei izbuti. Ci, poate, să trimiți pe cel mai viteaz flăcău din împărăție... Că-i spinoasă și primejdioasă treaba, Măria Ta.

Se întunecă împăratul. Și earăș grăi:

— Totuș, cam ce cale se deschide până pe-acolo?

— Foarte grea!

— Cât de grea?

— Treci întâi prin lumea asta, care o vezi și sosești la iad. Dacă scapi întreg din focul veșnic, urci pe-o cărărușă întunecoasă, sus, sus, până în rai. Pătrunzi prin plaiul fericirilor, — de ți s'a da voie — și earăș dai de altă lume, unde se desfac trei drumuri: unul duce la împărăția Soarelui, celalalt la a Vântului, al 3-lea la împărăția Noptii.

— Și?

— Pe drum către Vânt zărești în depărtări un palat cu turn de cristal, în care cântă harfele singure: acolo șade jupânul, care-l cauți.

Împăratul mulțămì, zise rămas bun moșneagului și-și făcù drumul întors.

Sosind acasă spuse și împărătesei știrile auzite. După aceea vesti în țară, ca tot omul să știe și să înțeleagă, cum împăratul făgăduiește împărăția lui întreagă și pe Lia de soție acelu om, care va fi în stare să scape fata din puterea Vântului.

Se grăbiră atunci flăcăii și viteji și mândri la curtea împăratului și îi făgăduiră că vor aduce

acasă pe cea mai frumoasă fată, numai să-i îndrepte în ce parte de lume s'o caute? Ear când împăratul le spuse cu d'amăruntul, pe unde au să treacă și cam cu cine au de furcă, li se tăia pofta de ducă. Și așa feciorii, cât ierau iei de mândri, de gureși și de voinici, se întoarseră cătră casele lor rușinați și turburați.

Junele, care îndrăgise pe Lia, feciorul de văduvă grădinăreasă, suspină singuratic. Auzi și iel vestea și într'o zi merse în fața împăratului zicându-i ca o slugă plecată:

— Impărate prea luminate! Dacă nu ți-a fi cu greutate, arată-mi rogu-te căile ce duc la casa Vântului. Că mi-am pus de gând să-ți aduc acasă fata iubită...

— Mai lasă, fiule, — îi tăia vorba împăratul. Au fost iei, *alfii*, la mine; dar când li-am descoperit cum și ce au să îndeplinească, nici unul nu s'a încumetat să încerce, ci cu capetele 'n pământ s'au dus de unde au venit.

— Spune-mi și mie, înălțate Doamne, să-mi cerc norocu și puterea. Că, la o adică, uite ce-i: ieu mi-am sfârșit anii de slujbă cătănească, și — tot am să pornesc și dacă nu-mi spui.

Când auzi așa hotărâre, împăratul îi spuse tot.

VI.

Tinărul curajos își luă sănătate bună dela mamă-sa, dela soții împărătești și dela toți curtenii.

Mamă-sa îi puse plângând merindea de pâne, sare și slănină. Iel îi sărută încă odată mâna și se coborâ prin fântâna fără apă în lumea cealaltă. In Valea albastră florile își respândeau miro-

sul tare, fluturii cu aripioare de argint ziceau pe urma lui: „Vai, Doamne, ce june frumuşel Ce! june voinicel“! Dar junele nu se opreà, cã nu pricepeà graiul strãin. Trecù lângã mãrul cu poame de aur, apoi prin pãdurea unde ciripeà pãsãrimea cu penele roşii şi negre şi zãri izvorul dela marginea pãdurii, la care se odihnisese împãratul.

Acolo îmbucã din merinde şi bãu apã limpede, se întinse pe earbã sã-şi întrame puterile cu un puiuleţ de somn. Când se deşteptã, eatã şi moşneagul strãveziu, cu ochi buni şi barbã pãnã 'n brãu.

Cãlãtorul voi sã-l cinsteascã cu ce aveà. Dar moşul îi grãi:

— Fiule, tu gândeşti, sã scapi pe fiica împãratului din ghearele Vântului?

— Ce-o da târgul şi norocul! — rãspunse, — şi cum mi-i îndreptã şi dumneata!

— Atunci sã pornim împreunã. Ieu am sã merg cu tine, pãnã la un loc.

Voinicul, cuprins de veselie, mulţãmì şi primì.

Cãlãtorii întovãrãşiţi rãzbãturã prin poieni şi livezi, prin afunzişuri de vãi şi codri şi se oprirã la un rãu lat, cu apa ca fata de oglindã.

— Vezi, voinice, apa asta? — grãi moşneagul. — De aici încolo-i țara iadului.

Moşneagul făcù un semn cu toeagul, şi îndatã se puse în mişcare de-a curmezişul peste rãu o luntrița iute ca o rãnduneã. Luntrița se oprì la țãrm. Drumetii se aruncarã într'însa, plãtirã cãte un ban luntraşului şi trecurã rãul. De acolo tot mai departe, pãnã ce odatã li se nãzãri un nor ne fum, din care izvorea mïros ca de pucioasã. De undeva rãsunã o larmã nedesluşitã... Venirã mai aproape.

— Ce să fie? — întrebă junele.

— Iadul, fătate!

— Iadul!

Intrară pe poarte de fier.

În jurul lor băjbăeă, ca roiul de muște, grămada de deavoli, mici și mari, la capete împodobite cu coarne, la mâni întăriți cu gheare ca de vultur, târâind după iei o coadă lungă, ear la picioare îngrijiți cu copite tari de capră.

Drăcima nu tândăleă, ci își vedeă de lucru. Ciocanele izbeau în fierul roșu de pe nicovolă și împrășeau o vijelie de scântei, de socoteai că lucrează pe întrecute câteva sute de meșteri fauri.

Intr'un cot dracii se bălăbăneau cu un oșândit și-l așezau sus pe un scaun roșit în foc. Pe alt oșândit îl împodobeau pe frunte cu coroană de spini arzând. La al treilea nefericit niște drăcușori îi desrădăcinau unghiile degetelor, învărtind cleștele cu rar meșteșug; la al patrulea îi vârău, cu izbituri scurte și aspre, cuie fierbinți în călcâiele goale. Toți oamenii ăștia, bătuți de păcatele lor, mugeau îngrozitor.

Dracii, mai vârtos nu-î slăbeau din cinste...

— Cine-s nefericiții? — întrebă junele cu oțărare.

— Eată, fiule, — grăi moșneagul — oamenii ce-i vezi acolo, sânt împărații nesăturați. Cât au fost vii, nu s'au mulțumit să poarte grija împărăției lor; ci au dus răsboiae și au călcat cu foc și sabie pământuri străine.

Iși întoarseră privirile.

— Cine-s acolo, bărbații spânzurați de limbă?

— Aceia au trăit mințind și au făcut vrajbă între frați.

— Dar femeea și omul, legați de picioare, cu capetele 'n jos, prăjiți d'asupra cărbunilor, și cu trupurile împănate de săgeți, — ce-au greșit?

— Omul ieră ibovnicul femeii. Ea și-a omorât bărbatul cu ajutorul ibovnicului.

Alătura se descurcă din întunerec un cârd de femei tinere, despletite, svârcolindu-se și sbierând: d'asupra lor se scurgea smoală și picură plumb topit pe trupurile lor goale și înegrite...

— Ce-au păcătuț nenorocitele în viață?

— Astea-s femeile desfrâului! — răsună glasul înecat al moșneagului.

Trecând în altă parte, zăriră o grămadă de bărbați urlând, la care dracii își încordau brațele și loveau cu sbice de flacăra:

— Dumnealor — zise moșneagul arătând cu mâna, — cât au fost vii, au furat de unde-au putut, dela văduve și orfani, dela săraci și dela bo-gați.

Și au coborât, împrejmuiți de răcnete, prin crâncena împărăție a iadului...

Iși făcură cruce, dupăce ieșiră, ear moșneagul scoase din sân un fluer și zise voinicului:

— Mai departe, fiule, nu pot merge. Că d'aici începe altă țară; dar înainte d'a ne despărți, îți dăruiesc un fluer. Să-l grijești. Și dacă-i ajunge cândva în năcazuri mari, să sufli într'însul și ți se va da mult ajutor.

Junele mulțami cu lacrimi. Moșneagul făcù semn cu mâna și se duse la ale lui.

VII

Acum destovărășitul își luă drumul singurel, cu fluerașul bine ascuns.

Și se duceà voinicelul și lasà în urmă șesuri și munți, pânăce într'o poiană văzù albind câteva oase împrăștiate. Lângă oase clipoceà o pasere mare, care în loc de cap pășăresc aveà cap de leu. Curată bidiganie.

Faptura ne mai văzută se sbârli dintr'odată și începù să sfârăie și să țipe, de-ți țieau urechile. Din dosul unui munte se înălță un nor, care pluteà tot mai aproape de paserea urată; când sosì, nu mai ierà nor, ci o sumedenie grozavă de paseri, toate surori cu cea dintâi. Și începură, Doamne, să clănțanească din gurile de leu și să arunce fum și pucioasă. Junele nostru se făcù var la față, de frică i se încovoiau genunchii, și simțea că zilele i se scurtează.

Pajurile uriașe stăteau cu gâtlejurile căscate, gâfăind și gata să-l înece și să-l rupă. Ca fulgerul puse mâna pe flureașul dăruit și începù se fluere din răspuțeri.

Ce să vedeți dumneavoastră?

Fearele cu chipul pășăresc, ca prin făcătură, periră din ochii lui. Una singură, cea mai pântecoasă, rămase acolo, se târâ rușinoasă la picioarele lui și grăi omeneste:

— Poruncește, stăpâne viteaz!

Iel nici una, nici alta, încălecă pe spatele iei și porunci:

— Inainte, fă!

Paserea se avântă vulturește și în câteva bătăi de aripi coborâ la altă margine de lume. Aici se opriră.

— Ce-i? Nu putem înainta? — întrepă junele.

— Nu! Stăpâne, nu putem.

— Spune-mi, tu pasere măeastră: care drum duce pe lumea, ce se află d'asupra norilor, dincolo de bolta cerului, că acolo mi-i calea și valea.

— Dincolo de biota cerului putem sburâ numai pe gaura ce o vezi d'asupra capului nostru, — grăi pajura obosită'

— Să sburăm pe-acolo!

— Nu pot; că-i drum de trei zile, și-s flămândă, de nu te văd.

— Ce-ai vreă să 'mbuci? Și de unde?

— Puțin aş vreă! Colo, pe câmp și pe deal, ie o turmă neagră de vaci. O paște, pîtit într'un jgeab, tărtorelul ăla de șade crăcănăt și-i lihnit copilul și vai de capul lui.

— Ale cui sânt vacile negre?

— Sânt vacile lui Scaraoski, tatăl dracilor. Turma ie bună, grăsuță și trebuie s'o încolțesc puțin, până cei tărtorelul ăla de pază...

— Ei! Și Scaraoski? După strâmbătatea asta, oare ce-o să pună la cale? Hai? Ne împiedacă 'n drum, puternic și rău cum ie!

— S'o fi supărând iel, Scaraoski, că-i cumplit de pagubă, ca toți cei putrezi de bogați. Dar acum, de! mi-i foame. Lasă-mă! — ș'apoi, să vezi stăpâne, dacă-i norocul cu noi, te ridic pe aripi până'n gură de rai cerecs...

Nu sfârși vorba, și ca un vârtej se rotî în turma neagră. Vitele, cu cozile în vânt, dau să scape. Paserea d'odată înghiți lacomă vacile întregi și

pe d'asupra — să nu-și peardă pofta de mâncare, — pe vlăstarul lui Scaraoski.

Pajura privi în toate părțile, nu cumva să esape o văcușoară nevăzută să ducă veste la iad. Când nu mai zări nici una, sorbi apa dintr'un râu, ce curgea prin hotar și sbură la junele, care se crucea uimit.

Cum o pipăi mai să n'o cunoască. Fusesse ea rotunjică și până aici; dar acum, dupăce înghiți turma lui Scaraoski și bău un râu de apă, puteți socoti, că ieră înfoiată cât un deal de frunțe.

— Sânt sătulă pe 5 zile, — zise paserea, suflând și scăpărând, — să pornim cu bine, stăpâne al meu!

— Să pornim, puică, — grăi junele.

Și se urcă pe spatele pajurei, se culcă și adormi legănat în sborul spre rai.

Trei zile se înălțară prin întunerec.

Dacă-l apucă foamea, tinărul mănca din merindea lui; dacă-i amorțeà trupul de ședere lungă, se întindea când pe-o parte, când pe alta.

Mai merseră iei o bucătică, și eată sosiră pe lumea luminoasă și curată. Acì călătorul se dete jos, mulțămî paserii cu sborul falnic, care își luă rămas bun, și plecă îndărăt pe unde venise.

VIII

Se uită împrejur și mult se mînună tinerul pământeian. Tot ce zărise până acum în Valea albastră, se puteà ascunde, alătura podoabei lăcașului ceresc. Florile te 'ndulceau cu miros de tămâie și smirnă și cu svon de albine. Fluturii, pre-

șarați cu mărgăritare, sorbeau mierea din potire galbine. De aur ierau toate fructele și frunzele din pomi. Nori nu pluteau, urmă de vânt nu bătea niciodată. ear paserile grăeau vorbe blânde și ome-nești, sau cântau cântece line și duioase, ca la o biserică unde slujește vlădica. Atâte pace și tie-neală cuprindeă locul, încât nu-i limbă să vă poată spune lucrul pe înțeles.

Se 'nvârti în călcăie drumetuțul nostru, și îi izbî vederea o nouă lucrîre. Pe un loc mai ridicat se destăinueă grădina înconjurată de zid întărit cu gratii de aur. Se apropia și văzû, cum d'asupra porții fluturâ în văzduh o pară de foc. cherovimii și serafimii păzeau raiul, — că grădina asta nu ieră altceva, decât tocmai mijlocul raiului.

Tinărul aruncă o privire pe furis prin poartă, și i se părû că Sfântul Petrea stă cu ochii închiși. Își zise, că nu se cuvîne să-l deștepte, ci să aștepte cu răbdare. Dar la urmă, dacă văzû că apostolul nu-l oprește, păsî în rai cu teamă și sfială multă.

Și eată colo o ceată de îngeri sburând și cântând: „Lăudați numele Domnului!“

Își scoase încetișor căciula din cap, o puse în băț și o răzimă de un trunchi. Își mai netezi părul, își șterse fruntea fierbinte și se uită cu sufletul răpit. Se simțeă atât de ușor în căldura și liniștea raiului, încât uitase și pe Lia, și pe Vânt, și pe toți.

Și dacă nu i se băgă vină de nimic, își luă earăș bățul și căciula, și apucă drumul prin frumusețile dumnezeesti...

Un înger, care-i cunoșteă gândul, îl prinse atunci de mână și-l duse cu bunătate până la cealaltă margine a raiului.

Trecù de rai și pornì, dar mereu priveà îndărăt...

*

Merse cât merse, până la o rescruce. Acolo se înălțau 3 stâlpi de piatră cu câte o tablă. Pe una ieră scris: „*La Soare*“, pe a doua tablă: „*La Vânt*“, pe a treia tablă: „*La Noapte*“.

Junele ascultă de povața inimii și se îndrumă spre Vânt.

IX

După o cale bună, în împărăția Vântului, la depărtare strălucì turnul palatului de cristal. Se grăbi, cât îl mai țineau puterile, și când ajunse la poartă, o împinse cu piciorul.

Harfele turnului nu se mișcau; dar Lia îl văzù din fereastră, sări și fugì pe trepte 'n jos, tremurând de mare bucurie. Cum îl atinse de mână, rupse în plâns și nu putù grăi cuvânt... Dar nici iel nu găseà cuvântul potrivit.

Dacă se potoliră puțin, Lia începù vorba:

— Să fugim, iubite, din împărăția asta friguroasă. Vine stăpânul, Vântul, și-i vai de capul nostru, că ne suflă și ne stânge...

Abeà isprăvi, harfele din turn începură să cânte și Vântul ca un zmeu lovì în palat. Se sguduiră zidurile ca de cutremur.

Lia, iute ca gândul, puse mâna la un părete, apasă de un năsturel și palatul se prefăcù într'o maramă mică de borangic. Fata împătură marama, o 'ndesă în sân și cu junele sosit o luară la sănătoasă.

Vântul după iei! —

Când să-i spintece pe la spate, tinărul apucă fluerul moșneagului, suflă tare într'însul, — Vântul se poticni și căzù. Ear'iei, tinerii, se treziră drept acasă, în curțile lor împărătești.

Vântul, cătrănit, nu se lasă, ci se ridică de unde căzuse. Se 'nvârti în sus, se 'nvârti în jos și se așternù pe pământ.

Spumegând deslănțuit, turbatul a crescut mereu și în ziua aceea a suflat atât de năvalnic, încât a cutropit tot ce-i viu pe o lature a pământului. Oamenii înmărmuriți credeau atunci, că se surpă cerul și că li se gătește judecata de apoi.

X

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Împăratul și împărăteasa și mama junelui, care mai de care, se bucură, că mult așteptații sosiră acasă sănătoși, veseli și voioși.

Lia aruncă marama de borangic nu departe de casa părintească. În locul acela se clădi, ca într'o poveste, un palat de cristal. La una din ferestrele lui legară fluerul moșneagului, ca Vântul să nu poată intră niciodată în odăile nouă ale tinerilor.

După asta au sărbat cununia și au întins o petrecanie, de-a ținut șapte săptămâni și o zi.

Pe urmă, junele a ajuns împărat și Lia împărăteasă.

Și au trăit în omenie și înțelegere, cu copiii lor, cu nepoți, și cu strănepoți.

Când au murit, la adânci bătrânețe, de i-au îngropat pe amândoi, s'au întâlnit în rai. Că su-

flete neprihănite și miloase au fost todeauna. De aceea Dumnezeu i-a răsplătit în cer după faptele lor pământești.

*

Dar Vântul?

Iel, adeseori vine la vecina sa Noapte, și-i spune că n'a uitat pe Lia din tinerețe și nici n'are s'o uite în veci. Apoi se ascunde în turnul lui de acasă și nu-l părăsește zile întregi, până când earăș îl răscolește dragostea pierdută, și-l mână încetinel, de încrețește fața apelor, și face de se scutură și plâng dumbrăvile de doinele lui.

Altădată, Vântul nu-și poate înfrână durerea, ci se încolăcește nebun, răstoarnă pietri, colibe și case, frânge fagi, desrădăcinează brazi, bate toate mărilor, râurile și pustiunile, în văpăile sale fără seamăn și fără hotar rostogolește ape și nisip, de îneacă oameni și dobitoace...

Noaptea, cu mângăierile iei, pe semne zădărnice a încercat să-l alinte, să-l molcomească și să-l trimită să se culce, — că mai mult a aprins și a orbit pe cel răsvrătit împotriva nedreptăților ursitei și ale lumii.

Vulpea și Moș Corbușor

I

...Și cum vă spuneam, pe o zi căldicică d'a lui Brumar, Moș Corbușor, cu dor de ducă, se urni la drum.

Tundrica, perpelită, îi spânzură mai până la curelușele opincilor. Căciula, găurită, îi acoperea fruntea și sprincenele. Și se ducea, se ducea Corbușorul ca un nevoiaș, care nu se întreabă nici unde merge, nici când sosește, nici de ce călătorește.

Și se frământă singur, cam așa:

„Vara, nene Corbule, să tot trăiești și toamna să nu mai mori! Dar când nopțile lungi și zilele scurte își suieră fulgii aduși din creștet de codru, îmi vine să fug din colibă, să mă mbrobodesc în țărână și să nu înviu până în primăvară .. Uită-te! Locurile mărginașe de pădure, cum grăiesc a periciune: jos, pe pământ, frunzele arse de brumă; sus, pe cer, sfântul soare șters săracul, și dând căldură cu economie... D'apoi d'aici încolo, peste o săptămână două, ce-o să mai fiase! Doamne!... Bine zicea răporatul nostru popă: „Ear-na-i ci că Urăciunea cu stomacul gol!“

Unchiașul înlătură cu piciorul câteva surcele, în care se împleteceă, și se afundă în ariniș.

Lumina se înveleă încetinel cu amurgul, căldura se amestecă din ce în ce cu răceala.

Moș Corbușor, șuerând din buze, se oprì în preajma zăvoiiului. Măciuca ferecată și-o lăsă la trunchiul unui arin. Adună de pe jos bețigașe uscate, le clădi grămejoară și le dete foc. Apoi se întinse încet la odihnă, să răsufle în sfârșit. Vrăbiile ciripeau tot mai adormitor...

Un somnuleț se prinse de ochii zăcătorului. Inchipuirea îi sbură earăș la răposata lui babă; și-i părea că o aude torcând din furcă și tocând din gură: „Cine șade, coada-ți cade; cine mișcă, tot mai pișcă“... Săraca babă, sârguitoare și credincioasă femeie a fost!... Acum odihnește și ea... Pare că nici n'a trăit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II

Pe țarm, unde zăcărea unchiașul, — țop! dintre arini și răchite: *o vulpe*.

Iel întredeschise ochii și zări chipul roșcovanei care ședeă pe coadă și-l măsură dușoasă.

Dela o vreme jupâneasa în 4 labe dă cu vorba întrebând:

— Moșlică, hăi! Dacă nu ți-i oarecum, spune-mi și mie: Cam ce nevoi te bat?

— Nimic, fă! Nimic.

Vulpea, vorbăreață și vicleană, nu-l nesocoti, ci de nou îl înveli cu o privire tânjitoare, și-i grăi mângăios:

— Pare că totuș ie ceva, *Moș Corbușor!*

Unchiașul, când își auzi chiar numele lui, se înfiripă și răspunse gata de sfat:

— Ce să fie, cumetriță vulpe! Uite ce-i: mi-a cântat mierla de noroc, și vezi-mă, am ajuns cuc.

— Adică, n'ai pe nimeni, dragă Moș Corbușor!

— N'am, n'am.

— Chiar pe nimeni?

— Nici un pui de vietate, fă!

— 'Păi, ia-ți pe cineva, moșule...

— Hai?

— Ia-ți, cum am zice, o... nevastă.

Moșul dete a râde:

— Vai de mine! Să mă 'nsor? Dar cine, Doamne eartă-mă, m'ar luà pe mine, Corbușor cărunt, de bărbat?

— Iești lins la fețișoară, și iești rumen, ca bujorul din munte...

— Bujor, nebujor! Că ie 'n zădar: o soață vrednică nu mă poate află.

Omul se ridică pe jumătate, își duse mâna la cotoarele de mustată și le netezi.

Vulpea privi spre desis, și grăi rușinoasă foc:

— Eau te uită nițeluș și la mine, dragă moșulică!

— Privesc, eată!

— Și... cum adică mă prețuești?... Nu ți-s prea pădureată?

— De! zise iel tot mai mișcat, — ruptă din stele nu iești, și pare că nici tinăra de tot...

— Că nici dumneata, moșule, nu iești viță de Sfântul Gheorghe. — ieu, sfârși vulpea, — cât te vād de pipernicit, pare că totuș te-aș luà de bărbat.

Corbușor se înălță atunci în picioare:

— Ce-ai spus, jupânească dragă? Să faci bine, să nu zici vorbă ca asta!

— Ba da, moșule, am s'o zic: ieu mai că te-aș luă de bărbat!

Omul stà la îndoeală:

— Bine, dragă, dar spune-mi știi tu să tai lemne?

— Asta n'o știi, moșule!

— Dar știi să gătești de mâncare omeneste?

— Știu, dragule, știu... sânt chiar meșteră.

— Și să așezi lucrurile casei la locul lor?

— Mă pricep, cea mai ispitită zină nu mă întrece.

— Și să cârpești haine zdrențuite?

— De astea nu știu, moșule!

În acest fel se diondrăniră iei în de iei, — unul mai puse, altul mai lăsă, — în cele din urmă se năvăriră și Moș Corbușor cu vulpea o luară împreună cătră casă.

Pe la miezul nopții călătorii sosiră, sdrunci-nați de cale, în căsuța omului.

III

A doua zi, la ameazi, unchiașul cerù:

— Nevestico, fă! Să faci rânduială de ceva mâncare!

— Cât bați din palme... N'ai decât să-mi deschizi cămara și pivnița, dragă bărbate.

Cămară la cocioaba corbulească nu ieră, și nici pivniță. La adică ieră un fel de boltitură și o tindă; dar pe acolo flueră vântul, pare că râdeă, nu alta, bată-l pustia!

— Să-mi faci, să mănânc, că-s flămând cârlig și-s bolnav, auzi fă!

— Cu ce să-ți fac?

— Cu ce? Cu labele tale!

— Înțeleg cu labele! Dar de unde?

— Caută!... Că d'aceea m'am însurat, ce so-cotești!!

— Să trăiești, moșulică; dar se poate să n'ai pe aici un pui, o pasere, or și ce?

— Ce mă 'ntrebi?... Privește pe poliță, gă-sești mălai și usturoi și o ceapă.

— Slabă procopseală...

— Procopseală câtă ie și cum o vezi. Dar bagă de seamă: io-s stăpân în casa mea, și vreau să fiu sătul. De aceea eată îți poruncesc: de cină să-mi gătești o mâncare bună, ca lumea, și caldă. Dacă nu, ie rău, înțelegi tu, babo? Ie rău!

— Ce rău? Ce rău? bărbățele! Doar n'o să mă bați de pe-acum?

— Ba ai ghicit, nevastă: primești o *bataie ca la Sasca*. Auzi? Ca la Sasca.*)

Vulpea, de nu mă înșel, umblase pe la Sasca; — așa, ce ieră să mai grăească zădarnic? Indată ce înseră, tuști pe ușă!...

Pe unde a vânătorit vulpea, se vede că a bro-dit-o în plin. La cină, seara târziu, o zamă dulce de găină aburea pe vatra din tindă. Miresme de bucate se alintau prin căsuța luminoasă și cu miros de foc. Moș Corbușor sorbea din lingura

*) „Bătaie ca la Sasca” ie zicătoare întrebunțată în Banat. A rămas, spun oamenii, de pe vremea, când alegerile de depu-ați se făceau pe acolo cu încăierări de li se ducea vestea.

curată de lemn, își recăpătă sănătatea și rostea către nevastă:

— Minunată mâncărică! Ie galbină ca aurul...

— Nu-ți spuneam, că-s meșteră la gătit?...

— Da, nevastă, iești mai meșteră, decât credeam.

— Vezi!

— Acuș nu-ți mai zic nimic. Fă tu, cum te taie gândul, că puține 'n sat vor fi ca tine.

IV

A treia seară pică pe vatră o curcă; altă seară căzù un pui de rață, o găsculiță, un porumbel, ori altă pasere ce se nimerea. Că nevestica moșului, mai de frică, mai de narav, nu îndrăzneă să vie acasă cu laba goală de tot.

Când fù o lună și mai bine, Corbușor bântuit de un gând tăinuit — poate aveà ceva remușcare — grăi vulpii:

— Isteață și lucrătoare nevestică mi-a dăruiț norocul. Pe palme te-aș purtă, de dragă ce mi te-ai ales; — dar uneori, uite, mă gândesc la păsărimea jertfită și la oamenii păgubiți. Și atunci mă iau fiori, nu cumva să mi te pierd...

Vulpea priveà la o parte îngândurată.

— Că ori cât de mare vulpe iești tu, odo-rașule, — zise iel mai departe — totuși o să dai de te miri ce încurcătură în drumurile pe la cotețe.

— Indoeală nu încape, moșule.

— Ei! Și dacă ai s'o plătești cu blana? ce mă fac?

— Mie-mi spui? Mai bine, iubite, socotește-te și dă-mi ajutor, povățuiește-mă!

Se gândi Corbușor:

— Nu știu ce ajutor ți-aș da; — dar poate n'ar strică, dacă păsărima satului am lăsa-o acum în vreme de eamnă să-ți tragă blana din spinare pe-o nimica toată...

— Bine, barbate.

— Da! pe-o nimica toată! Pe un sfrijit de pui!

— Incuvîntez vorba dumitale din toate inima.

Nu trecură două zile, și moșul se îndreptă spre vulpe zicând:

— A sosit eamna în toată puterea, tu nevestă.

— Da, o sosit, bărbate, demult.

— S'apropie Crăciunul...

— S'o fi apropiind.

— Și mă căznește un gând; zău! de două nopți nu-mi dă pace.

— Bun gând?

— Tare bun, tu.

— S'aud, bărbate scump, ce fel de gând bun nu-ți dă pace.

— Ia aminte!

— Ascult, dragule.

— De astăzi încolo ne abatem cu vânătoarea în altă parte.

— În care parte?

— La pădure, lelică. La pădure!

— Nu se poate, bărbățele! Nu se poate.

— Ba așa! Pădurea nu-i săracă în sălbătăciune, și codreață cum iești ai să faci, drăguță, o vânătoare cu bun sfârșit...

Vulpea îi rupse vorba:

— Acolo nu-ți fac de loc vânătoare.

— Aș! De ce?

— De ce? Pentrucă în împărăția mea, să ierți, mă știu dihaniile... Mințile, în pădure, sânt istețe... Și puterile mele sânt pe ducă... Și-s beteagă...

— Măi, dar multe uscate știi să ndrugi...

— Ba, bărbate. Da'ți spui drept, în crâng ie mare sărăcie... pustiu... să plângi!

Moșu șiret:

— Nu mi te codi: în crâng ie dobitocime destulă!

Vulpea tuși mărăind:

— Ieu nu înțeleg, bărbățele, ce plan ai. Spune fără ocol: Cum și ce să unelim în crâng?

— Acolo băjbăe neamurile tale, rele și bune, deștepte și praoste... Să prinzi, cu vorba, ceva dintr'insele: că satul nostru, știi tu, va fi sătul de haruri vulpești...

— Să-ți prind ieu?

— Tu.

— Hm!

— Da, nevasta. Du-te, acù seara, și vezi să te întorni însoțită de unul sau două dihanii, fie și vii!

Vulpea, ca omul când se înciudește, se scărpină sub gâtlej. La urmă cuvântă:

— Ți-aș împlini și dorința asta, bărbate Corbușor, să nu te căiești că m'ai luat; — dar, ieu totuș nu știu, de unde s'o apuc?...

— Ascultă-mă. Câtă vreme iești dusă, ieu stau în pat și frag de moarte.

— De moarte?

— Tu pleci, să-mi gătești o îngropăciune cu

alai. Aduni două trei neamuri, care te iubesc și le aduci aici...

— Și?

— Să zicem, că le aduci la priveghi.

— Ca la morți.

— Tocmai!

Vulpea râse:

— Ieși drac gol, să mă ierți...

— Taci!

— Ei, las' bărbate! Te-om prohodî ca un răposat cuvios în felul tău... Mare vulpoi!...

— Nu flecări, pierzând vremea, scumpo. Ci fă-te 'ncolo!

— Noapte bună!

BCU Cluj / Central University Library Cluj.

V

O lună curată și albă făcea din noapte ziuă. Ochiul vulpei se păreau două scântei rătăcitoare pe șesul nins subțire. Nu înaintă o sută de pași, și un iepure cu mustața prăfuită de ger îi sări de lângă un pom. Ea, cu glas de întristare nemărginită, îi șopti:

— Bine că te 'ntâlnesc, verișorule prea iubite!

— Mă sperii, scumpe vulpe! Ce-ți lipsește?

Vulpea, cu laba la ochi, își șterse o lacrimă:

— Rogu-te din suflet, vino cu mine! Bărbatul meu, nenorocitul, stă culcat pe pat de moarte, că suferă de boală seacă, și vrea ca să-i fi duhovnic, ... tu să-i citești și să-l spovedești...

— Acum noaptea?

— Te-om plăti și te-om omeni pentru ostenală...

— Nu-i vorbă de osteneală, dragă verișoară nenorocită... Mă veți cinști, cu ce puteți.

— Da! cum se cade, așa te-om resplăti... Dar să vii!

Iepurile își încrețî nările mulțumit și pornî cu vulpea.

Peste gheața părăului se avântă domnul lup sur de zile și lihnit de foame.

— Oprește, cumetre și vecine! Te faci a nu mă cunoaște? — grăi vulpea cătră lup.

— Te cunosc, puică! Ehehei! Dar lumina mare m'a împăinjenit...

— Mai stii, sufletelule, noaptea de vară... în valea aia? întrebă vulpea.

— Cum nu! Ieu flăcău, tu fata 'n floare, care cântai: „Măi bădițo, Saregarduri, vin' la mine să-ți dau sfaturi;“ — ear ieu, sub luciri de lună, că acum, răspundeam de pe plai: „Mândruțo cu ochii verzi, ieși afară de mă vezi!“

Și lupul chiotî de bucuria întîlnirii.

Dar vulpea, strivită de durere, plecă botîșoru 'n pămînt, zicînd:

— Lasă-mă cu veselia, vecine! Că veselia mea a murit și nu mai învie în veci, or cât ți-ar fi graiul de miere...

— Nu mai spune!

— Mâhnire și prăpădenie ie la casa noastră: bărbatul mi-i pe ducă, poate s'a și stîns bietul...

— De ce, dragă?

— Uite, adineaori lunecă o steauă din limpezimea cerului... — grăi vulpea lăcrimînd.

— Dă-i pace, mândro, nu mai plînge, că stelele mințesc uneori. Ai încredere... Noi te-om ajuta...

— Da! voi să m'ajutați, — urmă vulpea; — în ceasul morții lui tu, prețios lupușor, tu să-i fii cântăreț.

Lupul că nu, spunând că-i nițel răgușit și răcit. Vecina stărui, până ce cumătrul biruit își înălță botul spre luna plină și scoase un urlet, de se treziră dealurile... Un tufiș uscat de sub stejari se clătină: doi pui de lup, alte guri flămânde, țineau isonul unchiului.

Se adunară și iei, mișcând din cozi, în jurul vulpii și o porniră spre sat în hopuri rezezi.

În cale se mai lipi de tovărășie un iepuraș îmbrumat și sgriburind:

— Vino cu noi, șoldănică, tu vei fi bun de crâznic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VI

Sosiți la căsuță, mai întâi intră vulpea; după ea se asvârlî ceata săltăreață dârdăind: doi iepuri, domnul lup și doi tineri nepoți de-ai săi.

Indată ce săriră pragul dela tindă, vulpea închise ușa cu zăvorul.

Moș Corbușor din pat ținea ochii strânși, abea dacă mai sughița uneori... Dela o vreme nu se mai clintî din loc.

Nevastă-sa, cufundată în suspine, căută un ștergar și-l îndesă în laba crâznicului șoldănică, să-l atârne chipu patrafir pe după grumazul părintelui iepure. Ceaslovul stă deschis pe marginea patului; ear feștila din uleiul candelii fumegă la căpătâiul mortului.

Iepurele dă să citească pe om. Și glăsui:

— „Aliluia, aliluia!“

Cântăreții lupi, ca la îngropăciune, răspund cum ie scris în tipicul lor.

Și din glasul dobitoacelor cântărețe se desfăceă țipetul nevestei doborâte de mâhnire: „Sărăcan' de mine și de mine! Vai, și of! Că mi s'a dus Corbușorul meu!“

Dar ce-i asta? Pe la un fel de *Amin*, patul se mișcă și bolnavul bolborosește: „*Aaaliluia... omul viu nu-i moort... mâna 'ntinde, măciuca prindeee... și din iepure bună zamă faace!*“

Și dintr'odată mortul fù în picioare, o măciucă ferecată se 'nvârti în aer, snopind în dreapta și stânga... Clănțaniri de colți, una după alta, băteau măsura.

Acù- acù! Povoii se umflă coliba clocoteà.. Popa și crâznicul se răsturnară omorâți de frică și de durere nespūsă. Lupii, tustrei și vulpea, se rostogoliră și mai se stâlciră. O ferestruce de hârtie, la mijloc ca un petec de sticlă, se sparse. Atunci cine a putut, talpa copii, la sănătoasa! In fruntea fugarilor își descurcă picioarele nevasta vulpe, sgâriată și scărmanată, vai de coada iei!

Moș Corbușor, după izbândă, se alese cu o friptură fragedă și cu două blănișoare bune de vândut.

S'apoi, într'o seară, a nimerit și Moș Ajun în sat. Ear Moș Corbușor, roșu 'n obraji de mulțumire, sămână cu colindătorul când trece se cânte dela un creștin la altul.

Vulpea, nevestă-sa, de nu s'a fi întors cumva, îl așteaptă la zăvoi, ghemuită de frig, dar cu bizueală îngăduitoare.

De când erau pitici pe lume

I

De mult, de mult, — pe vremea împăratului Negură, care a stăpânit nu pe la începutul lumii, ci cu trei zile mai înainte, — au fost un pescar și o pescăriță, bărbat și nevestă, amândoi oameni săraci, curați la suflet și trecuți peste sburdălniciile tinerețelor.

Intr'o zi de Vineri plecară cu negoț la târg. Fără multă zăbavă își desfăcură marfa: puțin crap și morun, și mult pește mărunțel.

La amiazi sosiră cu carul acasă aproape gol de pești.

În căsulia de trestie, pe mal de râu, intrară voioși: aztăzi câștigul nu se ferise de punga lor săracă.

Nevasta pescarului, în strădania ei îngrijitoare, alese un pește cât cotul, îl rase de solzi și cu un cușitaș îl despică în două felii să le mănânce cu ochii. Și, rogu-vă, ce să vadă? Din pân-tecele despicat al peștelui răsări un omușor, apoi o femeie, mică-mică, în brațe cu un băețică.

Și luimilă strigă pescărița:

— Doamne, nu mă lasă! Dar voi, titirezilor, ce fel de ființe sau neființe sânteiți?

Omul nou va fi fost de-o șchioapă, femeea ce-vaș mai scurtă, ear copilul dîn brațe nu părea mai lung cât jumătate din degetul meu cel mic.

Mărunței, luminați de raza soarelui, își dușeră iute mânile la ochii și cu frica în sân se lăsară jos pe masă... Incetinel, dela o vreme, pare că luară puteri. Priviră în sus la pescăriță: când zăriră în mâna ei cutitașul, care pentru dâșșii aveă chip de spadă uriașă, earăș li se făcù inima purice. Mititica, tânguindu-se, grăi:

— Nu ne taiăți de vii, drăguților! Căci sântem bătuti de soartă d'ajuns...

— Dar cum sosiți voi din pânțece de pește? întrebă nevasta pescarului.

Și zise mărunțelul nostru:

— Noi, dragă pescăriță, venim de departe: din țara piticilor.

— Auzi dumneata!

Acù veni și pescarul mai aproape.

— A piticilor țară? Și ce pământ ie pe acolo? întrebă pescarul.

— Ță pământ roditor, delușoare păduroase, râuri cu nisip de aur... Ce să spui? Are țara noastră bunătăți multe... multe.

— De care voi ați fugit? — făcù pescarul aprinzând luleaua.

— Am fugit, cum zici.

— Să auzim! Povestește drept tot ce ați pățimit.

Mărunțelul se înălță în piciorușe, își încheiă hănița, tuși ca domni când vorbesc la adunări, și povesti așa:

— „De pescari n'avem taine. Dacă ne-ați primit cum se cade, eată pățimirile noastre pe ne-

mințite: În țara piticească, noi, adică prostimea, plugărim și grădinărim, și adunăm ce biată putem. Cei de sus, domnii, stau la mese pline și nu ne slăbesc din gloabe și dări pentru pământul, ce ni-l dau în arândă... Mergem încolo, venim încoace, alergăm în sus și 'n jos, ne închinăm la toți, într'o mână cu căciula, în cealaltă — cu ploconul; și astfel căutăm noi dreptatea și traiul... Împăratul nostru Prichindel, — fie zis cu iertare, — împreună cu sfetnicii săi prădalnici nu sânt sătui de viață domnească. Și, de aceea caută să ne scoată zilnic datori. Așă, firește, s'a mântuit! Într'o Marți mă curățiră de vite și plug; într'o Vineri îmi luară casa și purceii. Ci că așă trebuie să se împlinească porunca înaltă. M'am dus, ca un biet golan, la măriă sa, la Prichindel, ce-i zice Barbă-sură, să-l întreb și să ne deslușim ca oamenii. Am brodit-o rău. Un logofăt, înainte de a mă da afară din curte, îmi zice:

— De unde vii? .

— Din lumea necăjită.

— Din care sat?

— Din satul pustiu. Am venit drept la curte.

Logofatul atunci mi-a răspuns:

— Du-te acasă, și dacă mai vii, să pleci totdeauna numai *de-acasă*: cu sacul plin!

Eu n'aveam casă. Și am înțeles.

Cu sufletul cernit m'am întors, mi-am îmbrățișat băețelul ăsta de un an, și cu nevasta care încercă să nu plângă, ne-am cuibărit într'o jumătate de curcubetă uitată într'o pepeniște.

Marginea mării lucea departe și ne chemă la sine. Am rostogolit curcubeta la mal, ne-am urcat într'însa ca în corabie și ne-am dat în valuri-

lor și a Domnului, să ne poarte în țara cu alți stăpânitori. Apa mării ne-a legănat în vânt bun pe nopți înstelate și pe zile sorite. Vâsleam de-a dragul“.

— Aveați ce mîncă și ce bea? întrebă pescarul.

— „Cum nu! Sămîntă de curcubetă mîncam d'ajuns, și ulciorul cu apă ne stîmpără setea. Marea blîndă, cerul îndurător, și spre apus o limbă de pămînt. Intr'acolo ne încordam.

Și nădejdea atunci ni se reteză viclenește. Soarele deodată, tăiat de vârcolaci, pareă că se stînge. Nori dela miazăzi, îngrozitori ca bălaurii, înegriră cerul și furtuna se așternu pe ape. Vâslele mele, frînte 'n două, erau biruite. Ne-am ghemuit în corăbiuță, înfricați ne cruceam și ne rugam. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Serpi de foc scăpărau din văzduh și tunetele sguduiau temelile mării. Valurile șuerând se înfoiau cât matahalele din codri și se răsturnau pocnind și asurzându-ne cu șuerul și larma. Așteptam acum să ne soarbă și să scăpăm de vedeniile năprasnice. Atunci un pește svârlit în curcubetă fu norocul nostru: Peștele ne înghiti pe tus-trei...

— În pîntecele primitor al dobitocului nu mai simțeam turbarea mării și, obosiți de frămîntări, am dormit. Mulțimea de pesculeți, intrați după noi, ne-a deșteptat... Eră, se înțelege, strămtorare și întunec în locuința unde nimerisem; dar totuși o duceam mai puțin rău, ca în țara luminoasă, de care ne-am depărtat. Ce s'a mai petrecut pe ape, nu știm. Astăzi, vedeți dum-neavoastră cu ochii, ne-ați scos la viață din întu-

neric și ni-ați luat o mare peatră de pe inimă“.

— Aș zice, că-i vis, nu alta, de nu v'as vedeà în fața mea! — strigă pescărița.

— Și pe băețică al vostru de un an, -- uite că stă să plângă! — cum îl cheamă?

— *Micutel* îi zicem, răspunse mărințica zimbînd drăgostos cu privirea la fecioraș.

— Iubite bărbate, grăi pescărița, ar fi păcat de neiertat să lăsăm micuții fără nici un ajutor.

— Bine zici.

— Să-ți adăpostim la noi. Copii n'avem.

— Dac' or vrea să rămâie la casa noastră...

— Mai încape îndoeală? Privește la dânșii.

Și mărunțeei lăcrimau de plăcere și le sărutau mâinile.

BCU Cluj / Central II University Library Cluj

Piticii, tată, mamă și fecior, se hotărâră să rămâie, până una alta, la soții pescari. Iși clădiră, în zilele următoare, o casă sub tufișul de strugurei al grădinii, își întocmiră odăițele și le înzestrară cu uneltele ce se cer unor gospodari silitori.

Și a trecut anul, și a mai trecut unul.

Piticii lucrau neturburați. Micutel crescù mare, aproape cât tatăl său. Flăcău, purtat în palme de toată împrejurimea, iscodeà câte-o năzdrăvănie, de măicuța lui se luà de un gând și nu știà cum să-l scape de dojana părintelui, care n'avea slăbiciune pentru ștregăriile tinărului.

— „Ce comèdie îmi clocești earăș?“ îi strigà uneori tatăl său dela munca lui grădinărească.

— Nimic, taticule!! răspundeà băeatul și făcè ce știà el.

Aflase Micutel, într'una din zile, că pescarul are să plece demineața la târg. Ce să fie ciudătenia aceea de „târg“ de care voinicelul auzise, dar nu văzuse? Trebuie să vadă târgul negrișit. Se pierdù de cu seară în crețele sumanului pescăresc, lăsat pe pajiștea de sub nucul din curte, și se vâra în buzunarul hainei, să dormă până în zori, când țărani pleacă la oraș.

Des de dimineață pescarul înhămă calul la cărucioară, îmbracă sumanul de sub nuc, și înainte de plecare, sfârși de mâncat brânza sărată și pâinea neagră, își înceștă briceagul și-l lăsă în buzunarul, unde dormea Micutel. Băeatul visă, că se cațără de ramurile agrișului grădinii, dorind să se ferească de îmbrățișarea unei rudaste cu care se sbeguisse. Briceagul îl atinse la ureche și-l trezi din somn. Micutel prinse în mână cuțitașul, îl descleștă și-l potrivì ca o sabie la cingătoarea lui de piele.

Târgul ca târgurile: mișcare ce se ține una, vorbărie, țipete, înghesueală, răstiri, ici câte-o ciocnire sau ciomăgeală, — încolo lucru frumos și plăcut.

Pescarul, la taraba lui, își cântărea marfa. Micutel din buzunar, se avântă până la tivitură, de care se înceștă cu mânilor, și cu ochii de vererită, clipi în toate părțile: văzù că un cumpărător nuși luă privirilor dela mâna pescarului, care își alunecă în buzunarul larg banii câștigați. Cumpărătorul ăsta — te miri ce tufă 'n pungă — în loc să-și caute de treabă, coti nițel spre spatele pescarului, tocmai când omul lămurea prețul pentru un nou mușteriu. Și ce făcù nespălatul? Pe furis își scăpă degetele lungi în întunerecul

buzunarului, unde Micutel, propit zdravăn în picioare, sta gata cu spada în mâni. O izbitoră cu foc ciopârți din vârfurile degetelor prea lungi; pescarul simți ceva, prinse brațul lui scotocilă și mi-l netezi repede cu pumnul pe sub fălci...

— Dă-i, bădică! Arde-l, să se înțeleptească, — strigau privitorii râzând, — și să mai poftească să fure...

Omul pungășiei, strigă:

— Vai degetele mele! Vai spatele! Vai mâna!..

Pungășilă o croi la fugă, înspăimântat nu cumva un politai să-l pună și la opreală, ca vârf peste grămadă.

Micutel gustase din vitejie și n'avea astâmpăr. De nou sări în sus, cu mâna la dunga buzunarului; ear cu cealaltă mână zmâci tare de mâneca unui vecin strigând:

— Hoț!

Năpăstuitul se învârti le dreapta, de unde i-se părû că aude glasul; atunci Micutel trase de mânecă pe al doilea vecin strigând earăș:

— Hoț!

Intâiul vecin se răsti cătră al doilea:

— De ce să fiu eu hoț!

— N'am zis nimic, omule!

— Minți! Mi-ai strigat hoț.

— Ce? Ba tu mi-ai strigat!

— Iți spun, că minți!

— Minți tu!

— Ba tu, boue!

— Tu ești bou, prostule!

— Și tu? Pore!

Se aruncară unul la altul, firetici ca cocoșei, se ciocăniră peste cap, se ma măgăriră și dră-

cuiră, de hohotea târgul de cumiția lor împuținată...

*

Intors acasă, băeatul, încurajat de stăpânul pescar, nu se încurcă, ci povestii pe rând întâmplările dela târg, — unde eata că n'a umblat de floarea cucului...

— Bune ar fi, ce spui tu, fiule, — grăi tatăl îngândurat; — dar la întâmplarea cu „hoț“! prea ai fost îndrăzneț și nesocotit. Nu trebuia să vâri pricină de ceartă în bărbați...

— D'apoi bărbații de ce se încăpăținează la bătaie?! — zise mama luând partea fiului.

— Dacă-s încăpăținați, mai ales n'avem să-i ațâțăm, — răspunse bătrânul; — mie nu-mi place lucrul de băeat ușurel.

— Dar nu bagi seamă, că băeatul calcă a popă? — glăsu pescarul.

— Puișorul nostru se va înțelepti cu anii.

— Da, da, ziseră femeile încuviințând.

— De-l vom prinde câte odată de urechiușe, hai?

— Da, taticule, pricep; să le prinzi, dar să nu mi le tragi de loc...

III

După zile, unele senine, altele posomorâte, roibul aprig, de curând cumpărat al pescarului, așteptă cu șeaua în spınare să-i sosească încălecătorul. Dar nu venea.

Veni însă Micutel, și se apropia de murgul, care își plecă botul la fânul din iesle. Intâi îi des-

mierdă coama lungă și se prinse bine de firele ei; pe urmă se suî pe grumazul calului, se târâ tot mai departe spre cap, până la urechea stângă, și se ascunse într'însa.

Sosî acum stăpânul, scoase calul din grajd, își făcù vânt în șeauă și pornî în ale negustoriei lui.

Lăsară în urma lor valea și dealul, și intrară în pădure.

— Ce-o fi având murgulețul meu? — se întrebă călărețul. Hi! cu nădejde! Ce mi țe svârcolești și tușești pentru o beată musculiță, mânca-te-ar ursul!

Biciușca șueră și arse coastele nerăbdătorului roibuleț, care se scutură din tot trupul. Dar când calul își smâncî earăș capul în sus, Micutel sbură din ureche departe înapoi. Dacă nu și-a zdrobit oasele, e că a căzut pe burtă între frunze uscate.

S'a ridicat drumetul căne-cânește, și-a pipăit burturica... De cumva l-ar fi zărit mamă-sa, poate c'ar fi dat el în plâns. Dar acum ieră mare, în felul lui, și se rușină de ce pățise. se mărginî să strige — cam târziu — după stăpânul, care alergă în galop și nu se opreă, căci nu cunoșteă pacostea mititelului căzut din ureche de cal. Rămase feciorul singur și înstrăinat.

Cum s'ò îndrepte?

Deocamdată se odihni pe frunze, își încolăci picioarele și nu gândî la nimic. Gândăceii de sub uscături se iviră și, dibuind cu cornișoarele moi, se urcau pe cizmulitele lui, pare că l-ar îndemnă să aibă încredere în pădurea verde, care nu dușmănește, ci apără pe vitejii rătăciți din calea dreaptă.

O potecuță, bătătorită de furnici, duceà dela

călcâiul său spre crestele codrului. Ean să por-
nim alăturaea furnicilor.

Merse Micutel, merse cu inima bărbată. Când
pe înserate, eată o firoasă peșteră sgâindu-și
ochiul din stânca pleșuvă. N'ar fi intrat; dar foa-
mea și noaptea îl împingeau de spate. Și gândi:

— S'o vedem și pe asta, oare n'am scrintit-o?

Cutreră el cotiturile, mult întortocheate, în
întunecimea luminată de licurici.

Și când credeă că peșterea n'are sfârșit, apărû
cucuiat pe peatră un omuleț bărbos și pocit. Eră
dumnealui, *Piticot* pe uscat, nu mult mai înalt
decât Micutel. Se priviră cu nedumerire o clipă:
un răs chicotitor îi podidi pe amândoi. Zidurile
de peatră răsuna de glasul lor subțire.

— Ascultă, broscuile, — vorbi Piticot șter-
gându-și o lacrimă, — ce bați tu codrul de capul
tău fără minte coaptă?

— Și răspuse Micutel, ca omul, care își dă
seamă de sine:

— Eu sânt o bucățică de om; dar nu-s de loc
copil, cum socotești tu... Am umblatt țara cruciș
și curmezis. S'o știi!

Piticot nu mai cârti.

— Dar tată și mamă n'ai? întrebă el îmbunat,

Micutel cu veselie:

— Ba, am. Și, dacă te-ar ști, ți s'ar închina
eu multă și dorită sănătate.

— Așa? Și mai ce?

— Și ți-ar trimite pace și voie bună dela
Abrud.

— Auzi!

— Cum îți spun... Acù lasă-mă să te 'ntreb și
eu un lucru. — zise Micutel.

— Intreabă!

— Rost de mâncare n'ai la palatul tău de
peatră?

— Am.

— Ai? Nu se poate!

— Îți zisei, că am!

— 'Pă să-mi dai ceva... fie și mullişor.

Bucuros. Şezi, voinice!

Piticot deschise un dulăpior și, pe o lespede mică, tocni cu gingăşie o vrabie grasă, friptă la frigare.

Flămânzitul își descleștă cuțitul și cu poftă lupească dete fălci bucăților de fripturică aleasă. Sfârșind de mâncat, sorbi roua de seară de pe o foaie de brusture și mulțumî:

— Să trăiești cu bine, prietîne; m'ai primit ca pe un frate..

— Ei, las'; asta-i boboc lu ureche. Povestește-mi de părinții tăi: unde sînt? Ce fac?

Și-i spuse de tată, mamă, de soții pescari. Și-i plăcû piticului toată istoria.

La urmă răspunse Piticot hotărât:

— Știi ce? Noi doi ne prindem frați de cruce de azi încolo pe vecie. Întinde-mi mâna fără vicleșug!

— La bine și la rău frați de cruce să fim!

Și-au dat mâna, și-au desfăcut brațele și s'au pupat piticii fericiți.

Licuricii, unul câte unul, sburară cătră gura peșterii. Frații de cruce căscară de somn.

Să ne culcăm.

Își dreseră câte un pătuleț de cetină, unul într'un colț, altul în celalalt, se lăsară jos și se aco-

periră cu covorașe moi din blana unor pușori de vulpe.

— Frățioare Micutel, — zise Piticot întorcându-se pe o lature, — după câte știi tu, care e răul cel mai de temut în junete?

— Cred, dragă Piticot, că nu-i nimic mai rău în orice vârstă, decât setea și foamea, — răspunse Micutel în piroteală.

— Ești tinerel și nu vei fi știind; dar este ceva pentru noi cu mult mai rău decât foamea și setea.

— Nu-i.

— Ba, da.

— Ce să fie?

— Ascultă să-ți spun... Dar, pare-mi-se, — tu adormi? — întrebă Piticot.

— Spune! Ascult cu două urechi, — tresări Micutel.

După o tăcere Piticot urmă:

— Nu-i rău mai cumplit în junete, decât... Măi Micutel, tu sforăești și n'ascuți!

— Spune, spune...

—... decât *dragostea*, măi, dragostea care nu e împărtășită.

Nasul obositului Micutel sforăea înainte și urechile lui n'auzeau...

Piticot se întoarse cu fața la părete și suspină:

— Tu n'ai dor la inimă, prietine; tu dormi...

IV

Se crepă de ziuă.

Sprintenel se ridicară frații din culcuș, grăbiră la lumina ce bătea în roșu dela răsărit, se

spălară în roua ierbii și se gătiră cu îngrijire, ca în zi de sărbătoare.

Pe costișa dealului culeseră afine și zmeură. Piticot începù vorba ce-l rodea:

— Aseară, măi Micutel, eră să-ți destăinuesc un gând... Înțelegi tu care?

— De loc.

— Nu?

— Nu, nu!

— Vreau să mă 'nsor, dragă Micutel.

— Bine faci.

— Dar tu?

— Eu... De! Cam ce sfat mi-ai da?

— Fă ca mine! Sântem doar amândoi copti. De ce nu ne-am însurà

— Dar! — după cine? — întrebă repede Micutel.

— Incețișor, băiate! Treaba, pe rând, ar fi următoarea: A răposat, — voi nici n'ati prins de veste. — a răposat împăratul Ghemiș, feciorul lui Prichindel oare stăpânise pe vremuri în țara piticilor. Ci că supușii săi l-au otrăvit. După moartea lui Ghemiș au rămas două fete mari orfane, frumoase, și o văduvă, adică babă împărăteasă. La palatul lor am să mă duc...

— De ce?

— Să-mi cerc norocul și să pețesc pe una din ele ..

— Pe împărăteasa babă?

— Nu, prostule! Să pețesc pe una din fete...

— Și pe o doua? întrebă earăș Micutel.

— Pe aceea ai s'o ceri chiar tu.

— Mie mi-i... nu știu cum, să dau în vorbe de astea cu fetele...

— Am să pun eu piept pentru tine, — îl îmbrăbătă Piticot. Le cunosc, c'am fost odată la palatul lor. Va să zică plecăm, și tu vii cu mine.

— Când?

— Astăzi.

Intorși la sălașul lor, legară șeaua pe câte o veveriță, le încălecară și se afundară în rariștea pădurii.

De câte ori întimpinau piedecile desişului, veverițele se avântau la înălțimi și din creangă în altă creangă se reprezeau pe vârfuri de jneapăn și brad.

Se odihniră călăreții, după lung drum, la o trecătoare, lângă râul de munte cu apa spumegând peste bolovani; din stânca apropiată smulse Piticot o floare ca o stelisoară, și netezindu-i foile o izbî la pământ. Intr'un minut se așternu pe locul acela o masă cu felurite bucate. Călătorii se ospătară pe boerie. Indată ce sfârșiră de mâncat, masa se prefecù earăș în floristică și se vîrâ în sinul lui Piticot.

Călare pe sălbătăciunile istețe, ajunseră în orașul cel mai de seamă din țara piticilor.

Acolo se îscase nu puțină jale și plângere: Abea trecuse o săptămână dela îngroparea împăratului Ghemiș, un băluar a năvălit noaptea în casa văduvei împărătese, a înhățat fetele ei, pe amândouă, și pe singurul fecioraș; — ostașii au alergat pe urmele bălaurului sburător, care nu s'a oprit cu prada lui decât la fântâna zmeilor. Așa povesteà lumea.

— Aici e greu de învârtit lucrul. — zise Mitutel.

— Să vedem ce spune înălțata văduvă împărăteasă.

— Așa, așa. Să-i auzim vorba de mamă.

Dacă se duseră în fața ei, ea împetrită de durere nu le spuse alta, decât că nu s'a încumetat încă viteaz să se măsoare în luptă cu drăcescul leu-paraleu, care i-a răpit feciorul și fetele.

— Mici ne vezi în trupșor, înălțată doamnă, zise Piticot. Dar avem cap și judecată sănătoasă.

— Și nu sântem de lăpădat, adause Micutel.

— Prea bine, dragii mei micuți, — le cuvântă blând bătrâna și-o mângăia pe obraz; -- dacă tocmai vreți să luați sfat dela mine, vă duceți chiar acum la sfânta maică Duminecă, doar ne-a povățui ea cumva.

Frații de cruce, Piticot și Micutel, atinseră cu frunșile poala hainei împărătești și porniră la sfânta Duminecă să-i ceară sprijin.

Pământenii ca noi n'au călcat drumul ce-l făcură piticii, până ce sosiră la colibioara maicii Duminecă. Descălecară de pe veverițe, le priporniră de-un brad și zăriră pe sfânta căutată șezând cu furca în casă și harnică torcând firele vieții omenesti. Ușa eră deschisă.

— Să poftiți înlăuntru, zise ea; am aflat ce doriți și ce căutați.

— Cerem șertare mai întâi, grăi unul.

— Să nu te superi, sfântă bunică, pe noi cari te opăcim dela torsul tău lipsit de sfârșit, — se închină cu vorba al doilea.

Și le rupse cuvântul bătrâna vorbind astfel:

— Pușorilor! Voi sânteți flăcăi vrednici de multă cinste; dar mărunțimea voastră socotesc că s'ar hotărâ cam greu la hartă dreaptă cu namila,

care pustiește palatele de feciori și de fete frumoase...

— Cu ajutorul tău noi ne hotărâm.

Maica Duminecă, văzându-i atât de înimoși, le dete o sticlă plină, din care îi îndemnă să guste câte un strop, după ce vor plecã.

— Luați sticluța de apă cu voi. — sfârși ea, — și treceți pe la sora mea, sfânta Marti, care e meșteră aievea și poate v'ar dăruî *arme* la luptă.

— Sărutăm sfânta dreaptă.

Dând pinteni veverițelor se abătură în pripă la casele sfintei Marti. Bătrâna binevoitoare, știind dincotro aleargă frații și care li-i ținta, îi așteptă cu prinosul gata: două spade grele, și le vorbi astfel:

— Măi băeți! Cu spadele acestea, turnate în focul veșnic, aveți să rețezați *unsprezece* din capetele bălaurului. unul după altul, cum se vor sborși d'asupra apei dela fântâna blăstămată a zmeilor. Al 12-lea cap îl atingeți numai ușor cu spadele cruciș. Ca să încingeti numai decât armele ce le vedetti, și să le purtati ca oameni în puterea cuvântului, trebuie să gustați întâi din băutura dela maica Duminecă.

Traseră piticii o sdravenă dușcă... Sângele li se încălzi, furnici le umblau prin mâni și în tot trupul, și după câteva minute se săltară cevaș; după altele se aleseră doi viteji, linși la fețe, mândri, și mai tari la brațe decât peatra și fierul.

Mulțumiră sfintei Marti cu supunere și frică,

Apucară spadele lustruite și, când ieșiră afară, în locul veverițelor băteau pământul doi fugari iuți ca focul și scânteind din potcoavele aurite.

Sus pe cai se repeziră fulgurește la fântâna

zmeilor. Un cap de bălaur clipi în mâna lor, se apropiă și dintr'o tăietură întâiul cap încruntat se descăpătină și se tăvăli peste pietriș. Când se schimonosi al doilea cap, o păți ca cel dintâi. Și alte nouă capete fură în șir trăsните de armele uci-gașe ale neobosiților băeți. Nimic n'a mai rămas din ele, decât sângele negru și cătranul, ce-l văr-sară pe gură și nări.

Al doisprezecelea cap primi două mici lovituri date cruciș de spezile fermecate. Atunci din mortul bălaur se descurcă un june spălățel și mărun-țel, cum sânt piticii. Junele purtă de mână două fetite în haine gătite cu nestimate scăpărând de lucire. Amândouă erau durdulii și mititele ca și tinărul, care se apropiă de viteji zicând:

— Eu sânt feciorul împăratului Ghemiș.

— Dar frumoasele fetișoare? Cine-s?

— Surorile mele!... Voi ne-ați mântuit dela iad. Și dacă n'am fi atât de puțin răsăriți, cum ne vedeți, v'am ști mulțimi cu tot ce ați dorì; căci ne-spusă bunătate ați îndeplinit...

Fostul Piticot scoase sticla ce o păstrase dela sfânta Duminecă și-și îndemnă omuleții așa:

— Jubiților, să beți nițel din apa noastră limpede, să vă răcoriți și întremați.

Junelașul și fetișcanele, foarte setoși, gustară binișor din băutura dumnezească. Și cât ai numără până la o sută, crescură mari ca orce tineri de seama noastră. Dar ei, mirați, nu voiau să-și creadă ochilor, ci mereu își pipăiau brațele, mâ-nile și capul, întrebându-se nedumeriți:

— Vai de mine, oare noi să fim?

Din culcușul părăsit al bălaurului se auzi du-ruind trăsura cu caii înaripați, cari se opriră drept

lângă copiii de împărat. Şezură veseli într'însa şi, însoţiţi de cei doi fraţi călări, intrară cătră seară pe moşia piticilor bărboşi.

Floarea din sinul fostului Piticot căzù jos şi se schimbă într'un palat cu multe curţi şi larg cât un oraş.

Ş'apoi, cum vine vorba în poveştile bătrâneşti, e bine ca omul să fie cu masă şi casă: s'a hotărât ziua de nuntă a mărunţelilor de odinioară, a fraţilor de cruce, logodiţi cu surorile aduse la maica lor acasă, din întunericul afurisit al lui Bată-l toaca.

Şi s'a strâns lumea la noul palat.

Au nimerit acolo şi părinţii lui Micutel, cu piticeimea necăjită din ţara toată. Pescarul şi pescăriţa, dichisiţi, erau de faţă şi ei: aveau daor să nănăsească pe fostul lor ştrengărel.

— Dop ai fost, îi zise pescăriţa, şi te-ai pre-schimbat în brad.

El o sărută pe obraji.

Mai nainte d'a se slugi bucatele la mesele fără număr, toate vasele s'au stropit cu apa făcătoare de minune a sfintei Dumineci.

Nuntaşii, — cei mici mai ales, — s'au ospătat cu rară poftă. Nu mai mâncaseră niciodată bucate slăvite şi multe, nenumărate, ca acum. Sculaţi dela mese, deodată începură să crească, să crească, pe nesimţite... La urmă toţi se pomeniră cu făptura mare, ca orce botezat deplin crescut.

De atunci, — spun învăţaţii, — a perit sămânţa piticilor înalţi de o şchioapă şi cu barba de'un cot.

Sărilă, Mezilă și Zorilă

I

A fost odată o babă de neam spornic. Și baba asta, într'o zi ș'o noapte, născu trei fii:

Pe unul îl făcu sara și-i dete numele Sărilă, pe cel mijlociu la miez de noapte și-l chemă Mezilă, pe cel mai mic în zori de zi și-i zise Zorilă.

Copiii, feciori de babă, în clipita când fură născuți, porniră peste țări și mări: Sărilă spre apus, Mezilă spre mează noapte, Zorilă spre răsărit, — așa că n'avură prilej voinicii noștri să se cunoască și să știe că sânt frați buni dintr'o mamă.

În țară, pe vremile acelea, stăpâneă împăratul Roșu, dăruit de noroc cu trei fete, una mai frumoasă decât alta, lucrătoare și iubitoare de petreceri.

Dacă se întocmea undeva o nedeie sau rugă*) mai de Doamne-ajută, fetele împăratului Roșu țineau să fie de față și învăteau hora în rând cu fetele și flăcăii satului. Ear dacă se 'ntorceau acasă, la palat, copilele împărătești se apuceau bucuroși de lucru: de țesut, împletit, gătit de bucate

*) Rugă = joc și petrecere lăărănească.

și altă muncă de casă. Pânza țesută în rășhoiul lor nu-și află păreche de subțire și de trainică. D'apoi pânea albă frământată de mânuțele lor! Și colacii, la sărbători!... Că la toate ierau istețe și sprințenèle.

La un Sfânt Ilie, dimineța până a nu da căldura dogoritoare, împăratul Roșu își trimise copilele, în trăsura cu șase cai, la ruga dela Valea-arsă, în satul vecin.

Și jucară iele, în răs ștregăresc, toată după ameaza până la sfîntit de soare. Acù jucăusele, și mai frumoase de oboseală, se urcară în trăsura să întoarne acasă. Sluga lor mână caii, lângă iel se dea un ostaș. Pe drumul gronțuros, cum înaintau când mai tare, când mai domol, se înstăpâni fără veste un întunecrec păgân, de nu deosebeai omul la trei pași. În puterea nopții a izbît o vreme tare, cu ploaie și trăznete asurzitoare. Suișuri și coborâșuri nu se mai simțeau. Cătră miezul nopții totuși răsbiră, cu mare greutate, și trăsura sosî în fața palatului.

Împăratul, ca tată îngrijat de norocul fetelor întârziate, venî iute în jos. Și ce văzû? Trăsura — goală. Numai sluga și ostașul, uzi de ploaie, priveau ca doi năuci. Fete lipseau.

— Ce-ați făcut? strigă stăpânul Roșu, verde la față de mânie și durere.

— N'am făcut nimic rău, Măria Ta! — răspunse ostașul înlemnit de spaimă.

— Ce nimic? strigă și mai mânios împăratul. Cei doi amutiră. Pare că îi strângea ceva de gât.

— Vorbîți odată! — se răsti de nou stăpânul. Și răspunse sluga:

— Am plecat, Măria Ta, dela Valea-arsă, cu domnițele toate, fără pacoste. Pe drum a dat un vânt cumplit, și o vijelie, și o întunecime, de nu mai vedeam... Și n'auzeam nimic, decât trăznete și vuietul apelor umflata... Alceva nu știm înălțate Doame. â

— Unde-s, unde-s copilele mele? Voi, lotri ce sânteți!

Împăratul, în tremurul patimei, porunci ostașilor din curte, să lege de mâne și de picioare pe sluga și pe ostașul, care nu știau să dea seamă de soartea celor ce li s'au încredințat, și pe amândoi să-i spânzure în dosul grajdurilor.

Porunca de sus fû împlinită îndată.

Împăratul a stat deștept noaptea întreagă.

A doua zi trimise veste pretutindeni, c'au perit la Valea-arsă 3 fete de împărat: cine le va află și va da de știre, capătă un corn de țară și o cinste în bani nenumărați, și tot ce-i pofteste inima.

Așa stă împăratul Roșu astăzi, mâne și poi-mâne. Nu se înfățișă nime. Din roșu și sănătos ce fusese, împăratul tată scăzû pe toată ziua și se făcû sbârșit și verziu la față.

A patra zi cheamă o țigancă cu d'ale farmece-lor, să-i ajute. Țiganca îi citi în palmă într'astfel:

— Împărate! Sarcina ieste peste fire: aici nu-i chip de izbutit, fără poate de-i găsi în țară 3 feciori de babă, născuti într'o zi ș'o noapte, unul sara, al doilea la miez de noapte, al treilea în zori de zi. Numai ie ar putea doar să-ti ajute.

O nouă veste și poruncă dela împăratul Roșu făcû roată prin țară: Cine-a auzit, cine știe de 3 feciori de babă, născuti în aceeaș zi și noapte:

unul sara, al doilea la miez de noapte, al treilea în zorii zilei, acela să vie grabnic la curte și să spuie.

Peste trei zile baba noastră, mama flăcăilor, rostea sfioasă înaintea împăratului toată taina fiilor întsrăiniți.

— Și unde ți-s fiii? întrebă împăratul.

— În țări și peste mări, luminăția voastră!

— Crezi tu, bătrâno, că feciorii tăi ar putea afla urma fetelor mele?

— De unde să știu ieu, Măria Ta... că nu i-am mai văzut... din ceasul în care s'au născut;

— răspunse mama cu glasul întretăiat.

— Bine, dar i-ai putea aduce acasă curând?

Spune!

— Feciorașii mei?

— Da, feciorașii tăi.

— I-aș putea, gândesc ieu... Doar d'aia li-s mamă, să iertați.

— Cum i-ai putea aduce? întrebă împăratul roșind ear în față.

Baba se înfiripă și răspunse: Să-mi dai împărate prea înțelepte, ceva lucruri trebuincioase...

— Cere, cere, nu zăbovi!

— Să-mi dai o pânză, de cea mai albă și subțire, un colac de grâu și un acov de vin.

— Iți dau.

— Dar, mă rog, pânza să fie țesută de mânilor domnițelor; coaja colacului, scos acum din cuptor, are să fie roșioară ca fața luminăției tale; ear vinul să fie bătrân ca mine.

Zimbî nițel tatăl fetelor și-i grăi:

— De toate ai să primești: pânză, colac și vin, așa cum spuseși.

— Celelalte le lasă pe mine, Măria Ta.

Împăratul, alinat întru câtva, porunci să fie duse la casa bătrânei lucrurile cerute.

II

Baba, iuțind pașii, sosi acasă deodată cu pânza, colacul și vinul, trimise dela curtea domnească.

Așeză colacul pe masă, acovul de vin după ușa, și din pânza de în începù a croi o cămașă maeastră.

Când înseră, gândul iei de mamă cuprinse pe Sărilă, în țara caldă unde se așezase. Ear iel, Sărilă, intră deodată în casă și-i zise:

— Bună seara, mamă! și-i sărută mâna. Dar cui i-ai cusut cămașa frumoasă?

— Cui s'o fi cusut? Tie, dragul mamei!

Bătrâna îl sărută pe frunte și-l puse aproape de dânsa:

— Să mănânci din colac, puișorule, că-i fi flămând.

Gustă iel și zise, că i-i sete.

Mama scoase din dosul ușii un urcior plin de vin, băiatul bău bine și se turti rău. Pe urmă se clătină spre pat, se culcă și dormi.

Baba croi cămașa a doua. La 12 noaptea se gândi cu mare dragoste la Mezilă, cel din pământurile friguroase unde trăea.

Voinicul Mezilă crepeți ușa și zise din prag:

— Bun lucru, mamă! Cui i-ai gătat cămașa mândră?

— Cui? Tie, dragul mamei!

Își strânse băiatul în brațe și-l făcù să șadă după masă.

Mezilă, setos, cerù de băut, că i-i frig. Baba scoase din vinul dăruit.

— Gustă, băete; că ie băutura bună din pivniță de om bogat și darnic.

Setosul bău ca dintr'al altuia, până ce căzù lângă Sărilă sforăind.

Și se dete băbușca, tot mai cu zor, să coase a treia cămașă. În zorile zilei ieră gata. Gândul atunci îi alergă la Zorilă din răsărit, și-l înveli, în toată fiinta lui, cu atâta iubire și jale, încât copilul căzù ca din senin în casă cu vorba:

— Bună dimineața mamă, — cui i-ai cusut cea mai maeastră cămașă?

— Tie, dragule!

Și-l sărută odată, și mai odată, că ieră cel mic între frați.

Voi mama să-l omenească din colacul rămas. Dar iel dorì ceva de băut, că-i setos, de drumul lung ce făcuse.

Zorilă stoarse îndată acovul și se culcă amețit lângă cei adormiți.

— Și dormiră tustrei băeții, scâlțați în sudori. La ameazi se deșteptară, săriră din culcuș, ca lei și se înțeleștară la bătaie.

Mama, cum mulgea capra în curte, auzì că nu-i bine și venì repede în casă.

— Opriți-vă! le strigă, opriți-vă, pușorilor! Că bătea nu-i pentru frați buni dintr'o mamă!

Frații se cunoscură, încetară d'a se mai lovi și sărutară mânilă bătrânei.

Sărilă, mai bătrân, grăi așa:

— Ridicați, copii, brațul drept și să jurăm, că ne-om iubi frățeste!“

Zorilă, Mezilă și Sărilă ridicară brațele drepte și glăsură:

„Jurăm să ne iubim frățește!“

Mama, cu inima ușurată, le zise:

— Acum, scumpii mamei pușori, să-mi arate fiecare din voi: Ce-a învățat în vremea, cât a cutreerat lumea și țările? Că, Doamne, numai sufletul din mine știe, cât v'am dus dorul...

Întâi răspunse nenea Sărilă:

— Cam puțin am învățat, dragă mamă...

— Ei, ce știi tu? Spune.

— Pot să mă 'nvârt într'un călcâi și să văd peste 99 de hotare. Atâta mi-i învățătura.

— Și tu, Mezilă, cât te-ai procopsit?

— Nu prea mult mamă. Ieu știu să cânt hore și doine din fluer...

— Din fluer? Cum?

— Dacă 'ncep a zice doina, toate apele, râurile și mările, stau liniștite și ascultă... Ear oamenii, dealurile și munții, cum sună hora din fluer, dau să joace, și joacă, și joacă până cad rupți de oboșiți.

Pe urmă răspunse Zorilă:

— Minunăție mare, dragă măicuță, nu s'a legat nici de mine, cât am umblat marea și țara.

— Totuși spune-mi, ce știi tu, puiule?

— Eată ce știu: Ridic în spate un munte ori doi, — câteodată și trei, dacă nu-s prea măricei, — ți-i trec peste ape și mă cufund cu iei cam până pe la brâu.

Mama auzi ce învățară feciorașii săi și o năpădiră lacrimi de bucurie. Ridică un colț de năframă, își sbicî ochii și întrebă:

— Aflat-ați voi, dragilor, că împăratul nostru Roșu a trimis o veste mare în țări?

— N'am aflat, mamă, că noi rar citim gazete. Și ce veste, rogu-te, a trimis?

— Fetele lui, tinere și frumoase, au pierit ca'n fund de pământ. Împăratul, sânt luni d'atunci, a dat de știri că cine le aduce, capătă un corn de țară și averi mari.

— Și nime nu i le-a adus? — întrebă Zorilă.

— Nime!

— Și ce vrea împăratul?

— În supărarea și necazul lui s'a gândit la voi trei, să-i ajutați cumva...

*

Frații se vorbiră și se duseră a doua zi la curte.

Împăratul Roșu le înșiră întâmplările pe rând, și le făgădui țară, averi și să-și căsătorească fiicele după dâșii, dacă le vor aduce acasă la părintele lor.

— Pentru împăratul nostru Roșu încercăm toate! — rostiră într'un glas feciorii.

— Noroc s'avem, voinicilor! Și cu bine se veniți!

III

Imbrăcară Sărilă, Mezilă și Zorilă cămășile nouă, din pânză dela palat, țăsută de domnițe, și cusute de mânilor mamei. Și plecară.

Merseră cale lungă, lungă, și a patra zi sosiră la marginea mării de la meazăzii.

— Nene Sărilă! — făcură frații, — ean te învârte odată și caută, nu cumva vezi o biată de urmă?

Sărilă se sucì în călcâi și țintì privirea peste lărgământul apelor.

— De nu mă 'nșală ochii, — zise Sărilă, — fata cea mai mare o văd pe un ostrov, la o depărtare de zece poște. Cea mijlocie ie puțin mai încolo... cam de alte 10 poște.

— Dar cea mai mică? întrebă Zorilă.

Sărilă își tocmi palma streșină și ear își afundă privirea peste mare:

— Până la cea mai mică avem o mare de trecut.

— Înainte, fraților, că acum știm locul, zise Mezilă, sărind împreună cu Sărilă în spate la Zorilă.

Ear Zorilă intră în apă și o croi printre valuri. Marea se umflă, răscolită de un vânt uriaș, și nu se linișți până când începù cântecul din fluerul vrăjit al lui Mezilă.

Se coborâră la ostrov. Fata împăratului, cea mai mare, întimpină pe călători zicându-le îngrijată:

— Ce căutați voi în lăcașul Zmeului, unde om în toată firea nu calcă earbă verde? De grabă vă depărtați, că sosește Zmeul, și vă svântă!

— Că tocmai pe dumnealui îl căutăm! — răspunse Zorilă — și ori ne răpuné iel pe noi, ori noi pe iel, îl așteptăm.

Sărilă scotoci în zări, văzù buzduganul Zmeului și zise:

— Se apropie, fraților, buzduganul! Mai are cale de-o poștă.

— Buzduganul are să vină să vadă: ie gata ori nu prânzul, — îi lămurì fata.

Peste câteva minute căzù arma înaintea lor. Sărilă o ridică și o zvârli peste nouăzecișinouă de hotare. Zmeul își auzì buzduganul sfârâind printre nori, și se grăbi acasă. N'avù vreme să se bage'n casă, că Sărilă îl prinse de mijloc, îl trântì la pământ, și-i rupse spinarea în două. Zmeul gemea, de se cutremurà locul. Dar nu se ridică.

Frații lăsară fata cu inimă întărită și plecară la cea mijlocie, care trăea pe ostrovul d'alături.

Sora mijlocie se miră, când îi văzù; și se bucură, când auzì, că sora cea mai mare a scăpat din puterea hoțului de Zmeu.

Al doilea Zmeu lipseà de acasă; dar buzduganul lui sosi curând. Mezilă îl prinse și-l aruncă înapoi, de trecù vâjâind pe la urechile stăpânului. Se mâniă Zmeul, și năvăli cătră casă. La vederea celor trei frați, se linse pe buzișoare cu mulțumire și întrebă:

— Cum vreți, voinicoșilor, să ne luptăm: pe rând cu câte unul, ori deodată cu tustrei?

— Pe rând, cu câte unul, — răspunse fratele cel mai mare.

Lupta începù mai întâi între nenea Sărilă și Zmeu. Ierà zdravăn Zmeul; dar și Sărilă nu de geaba ierà copil de babă. Se frământară iei, zi de vară până'n sară, se înmuieră de puteri, și nu răzbiră.

Odihniră puțin și ear se încăerară. Zmeul ierà p'aci să răpună pe Sărilă, dacă Mezilă nu scoteà fluerul, ca să sufle hora din când în când. Și de câteori suflă, Zmeul se opreà, ascultă și-i veneà să joace și să chiueasă.

— Aruncă-ți fluerul! îi strigă odată Zmeul săcăit.

— Nu-i al tău! răspuse Mezilă și earăș suflă.

— Aruncă fluerul! sbieră Zmeul, și lăsând pe Sărilă se repezi la Mezilă. Și se apucară. Se suciră, se ndoiră; — Zmeul scotea spume din gură, izbind cu palma întregă pe Mezilă după cap. Mezilă numai apăra, și așteptă să simtească înmuindu-se vârtoșia Zmeului. Cum îl simți slăbind. Mezilă se opinti odată, ridică pe Zmeu în slavă, îl izbi din răputeri în creștet și-i zdrobi scăfârliă...

Pe fata cea mijlocie o lăsară veselă, până se vor întoarce dela cea mai mică .

Aveau o mare de trecut, și marea ieră cătrănită și vântoasă. Voinicii porniră în spatele lui Zorilă, Mezilă îndulci vânturile cu fluerul lui, și sosiră întregi în țara Zmeului al treilea. Palatul lui se nălță măreț aproape de țarm, împresurat de verdeață și flori și apă.

IV

Fata cea mai mică le strigă speriată:

— Voinici fără noroc! Vă întoarceți de unde ați venit, dacă vă iubiți viața și tinerețele!

— Ne-om întoarce, dac'o vrea Dumnezeu, cu tine împreună, — răspunseră frații.

— Dar vine Zmeul, oameni fără cap; că prânzu-i gata!

— Dacă-i gata, o fi bun și pentru noi.

N'așteptă fata să audă așa răspunsuri, și se minună de cutezarea lor oarbă; dar îi plăcea să-i asculte vorbind. Și le plăcea și băeților să priveas-

că la fata frumoasă și îngrijorată de soarta lor. Sămănă ea cu surorile iei, dar, pare că cevas le treceă în frumuseță. Povestiră feciorii unde și cum au umblat, și n'avură vreme să înșire multe, că buzduganul Zmeului căzù greu înaintea pațatului.

Se apropiară frații de buzdugan și se cruciră. Sărilă puse o mână, puse amândouă mânil, — de unde să-l poată ridică?! Mezilă încercă, si-l clinti din loc, dar nu-l putù aruncă. Fata văzù și înghetă de frică. Zorilă însă își sufulcă mănecile că-mășii, — strânse bine buzduganul și-l zvârli înapoi. Zmeul prinse arma în degetul mic, și zise:

— Asta-i treaba lui Zorilă! — și porni spre casă cam cu grijă, cam cu încredere.

Zorilă așteptă pe țarm. Frații lui și copila de mpărat se uitau din fereastra lăcașului de pe mal.

Zmeul pășea încet, pe uscat, cătră Zorilă.

Se priveră drept în ochi și nu grăiră cuvânt...

Voinicii puseră mâna unul pe altul.

Și s'a încins o luptă, cum n'a mai fost. Și a ținut o zi ș'o noapte, și nu s'a isprivit. Când unul cădeă în nisip, cădeă și celalalt; și deodată ierau în picioare amândoi, și earăș se 'nhățau. Sudorile curgeau șiroi, pepturile creșteau și gemeau, loviturile cădeau grindină, — dar nu puteă birui nici unul, nici altul.

Se odihniră, se șterseră de apă. Luna la apus se duceă să se culce, și lupta se porni și mai întetită.

Earăș căzură amândoi în nisip, se 'nvărtiră peste olaltă, și săriră drept în picioare. Îți pareă, că nu-i chîp să se sfârșească.

Zorile roșeau rășăritul. Zorilă încercă mereu luptând să se apropie de țarmul mării. Când fu

aproape, deodată ridică Zmeul în aer, se aruncă cu iel în mare și se cufundă până la genunchi, ear pe Zmeul îl cufundă până la brâu. Zmeul pare că simți că-i pe gătate și se cătără cu ghearale de picioarele lui Zorilă și sbieră:

— Lasă-mă!

— Lasă-mă și tu!

Și nici unul nu se lăsară.

Zorilă se mai cufundă în apă până pe la brâu, îndesând într'una capul Zmeului, până ce-l vârâ sub apă. Atunci Zmeul, din apa mării, începù a 'mproșcă valuri până la cer și marea întregă se turbură. Mezilă, din fereastra palatului, scoase fluerul, cântă o doină din unealta fermecată și marea se făcù liniștită și cumînte.

Zmeul slăbea, că Zorilă îi da într'una de beut, până ce la suprafața apei răsărea câte-un bulbuc, alt bulbuc, pe urmă mai rar, tot mai rar . . . ș'odată nimic.

Zoriă s'a zmăcit din apă și s'a îndreptat spre palat, fata i-a ieșit în cale și l-a sărutat.

Șezură apoi toți la masă, mâncară veseli și se coborâră să plece. Fata încuiă porțile, făcù un semn cu cheile, și palatul se schimbă într'ó luntre largă.

Cu luntrea sosiră întâi la fata mijlocie, apoi la fata cea mai mare, le luară, pe amândouă, și toți șase trecură peste mare.

La țărnul mării fata cea mai mică atinse luntrea cu cheile, și luntrea se făcù o trăsură de sticlă cu roțile de fier, și cu șase cai. Și alergară ca vântul și ca gândul până la casa fratilor.

Mama lor nu știă, cum să-i primească; și-i îmbrățișă pe toți șase. Apoi, după asta, trimise vorbă

împăratului, ă 3 zmei au fost spulberați de zile, și că sosesc fetele sănătoase cu voinicii împreună.

Ș'apoi, după făgăduiala împăratului Roșu, s'a făcut nuntă: Sărilă a luat pe fata cea mai mare, Mezilă pe cea mijlocie, Zorilă pe cea mai mică. Ș'a primit fiecare câte un cörn de țară și câte un palat. Acolo își petrec ceasurile și acum, dac' or fi trăind.

A * D * A * O * S

Din popor

— Câteva doine —

Cântă cucul la izvor,
Arde-mi inima de dor,
Ardu-mi ochii 'n lăcrămèle
După gura mândrei mele.

*

Mândruliță, ochii tăi,
Sapte țări aș da pe iei;
Mândruliță, gura ta,
Vinde-aș lumea pentru ea.

*

Stele-s multe și 'n cer sus,
Dar ca ochii tăi tot nu-s,
Și nici stele, și nici luna,
Așa mândre nu-s nici una.

*

Când ieră mândra d'un an,
N'aș fi dat pe ea un ban;
Dar acuma, dac'ar vreă
Cine-o are să mi-o deă,
Aș da satul tot pe ea.

Unde doru-și face loc;
Inima-i pară și foc,
Și unde dorul se pune,
Face mințile nebune.

*

Lelișoaro, de-al tău drag
Nu văd locul, unde calc,
Nu văd cerul plin de stele
Și nici luna printre iele,
Nu văd soarele mergând
Și nici earba pe pământ.

*

Mândruțo, floare de crin,
Mi-ai rupt inima din sin,
Și ai pus-o 'n sin la tine,
Să mă topesc în suspine,
Ca ceara să mă topesc,
La tine să mă gândesc.

*

De-aș fi, mândro, 'n brațul tău,
Ar fi raiul tot al meu.
Dar ai inimă de peatră,
Nu se 'ndură niciodată.

*

După ochii, care-mi plac,
Greu-mi-i și de mult zăc;
După gura unei fete
Ieu, mândruțo, mor de sete,
După gura cui mi-i dor,
Ieu, mândruțo, trag să mor.

+

Aşa-mi vine când şi când,
Lumea 'ntreagă s'o aprind,
De năcaz şi de mânîe
S'o aprind să nu mai fie!

+

Hai, mândruţo, la izvor,
Că te-aştept cu foc şi dor,
Să-ţi culeg la floricele
De pe gură şi mărgele.

+

Frunză verde de trifoi,
Măi bădiţo din zăvoi,
Ean mai vină pe la noi.
Nu cătă, că-i vremea rea,
Ieu, bădiţo, nu-s ca ea.

+

Frunze verzi am tot cântat,
Frunzele mi s'au uscat, —
Tinereţea mi-a sburat,
A sburat şi nu mai vine
Până-i lumea ear la mine..

○○○○○○○○

CUPRINSUL

	Pag.
Frumoasa din Nor..	5
Cânele și ciocârlia	25
Limbă pasărească	33
Lupul cu cap de fier și băiatul Irimie.	43
Fată de împărat și fiu de cerșitor	59
Marcu Vânătorul	71
Gincu Frunză	91
Fratele și sora	115
Povestea Vântului	129
Vulpea și Moș Corbușor.. . . .	149
De când erau pitici pe lume	161
Sărila, Mezila și Zorila	179
Adaos	193

Subiectele acestor povești au fost auzite unele din gura poporului bănățean, altele dela bunica mea Carolina Balint în Roșia Abrudului.

E. HODOȘ

